

T.C
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI

ALACAĞIN DEVRİNDE DEVREDENİN GARANTİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ELİF DEMİRAY

İSTANBUL 2023

T.C
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI

ALACAĞIN DEVRİNDE DEVREDENİN GARANTİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ELİF DEMİRAY

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ AHU AYANOĞLU

İSTANBUL 2023

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

27/09/2023

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Program Adı:	ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
Öğrencinin Adı Soyadı:	ELİF DEMİRAY
Tezin Adı:	ALACAĞIN DEVRİNDE DEVREDENİN GARANTİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ
Tez Savunma Tarihi:	06.09.2023

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

.....

Enstitü Müdürü

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	İmza
Tez Danışmanı:	Dr. Öğretim Üyesi Ahu AYANOĞLU	
2. Üye :	Dr. Öğretim Üyesi Gülen Sinem TEK	
3. Üye :	Dr. Öğretim Üyesi Burcu ERBAYRAKTAR	

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.

Ad, Soyad : Elif DEMİRAY

İmza :

ÖZET

ALACAĞIN DEVRİNDE DEVREDENİN GARANTİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Elif DEMİRAY

Özel Hukuk (Tezli) Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: DR. ÖĞR. ÜYESİ AHU AYANOĞLU

Eylül 2023, 132 Sayfa

Çalışmamızın konusunu, alacağın devri kavramı ve alacağın devrinde devredenin garanti yükümlülüğüne ilişkindir. Alacağın devri, mevcut bir borç ilişkisinde alacaklının alacağını borçlunun rızasına gerek olmaksızın bir sözleşme ile üçüncü bir kişiye devretmesi işlemidir. Alacağın devri işlemi; alacağı devreden, alacağı devralan ve borçlu olmak üzere üç taraflı bir hukuki işlemdir. Alacağın ivazlı olarak devredildiği durumlarda, devreden alacağın varlığına ve borçlunun ödeme gücünün mevcut olduğuna ilişkin yükümlülüğü çalışmamızın temelini oluşturmaktadır. Nitekim alacağın devri uygulamada en çok karşılaşılan kurumlardan biri olmakla birlikte, garanti yükümlülüğüne ilişkin hükümlerin kanunda özel olarak düzenlenmiş olması çalışmamızın hazırlanmasının başlıca nedenidir.

Çalışmamızın ilk bölümünde; alacağın devri kavramı, alacağın devrinin hukuki niteliği, devir sözleşmesinin geçerlilik unsurları, alacağın devrinin kapsamı ve devrin hüküm ve sonuçları incelenmektedir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde alacağı devredenin garanti yükümlülüğünün anlamına, hukuki niteliğine ve alacağın devri kavramının bazı hukuki işlemler ile mukayesesine yer verilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise, alacağın ivazlı devrinde devredenin garanti yükümlülüğü detaylı olarak incelenmiştir. Çalışmamız öğretideki görüşler ve Yargıtay kararları kapsamında ele alınarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Alacağın Devri, Alacağın Varlığı, Borçlunun Ödeme Gücü, Garanti Yükümlülüğü.

ABSTRACT

GUARANTEE OBLIGATION OF THE ASSIGNOR IN THE ASSIGNMENT OF RECEIVABLES

Elif DEMİRAY

Private Law (with Thesis) Master's Degree Programme

Thesis Supervisor: Dr. Assistant Professor Ahi AYANOĞLU

September 2023, 132 Pages

The subject of our study is the concept of assignment of receivables and the guarantee obligation of the assignor in the assignment of receivables. The assignment of receivables is the process of transferring the receivables of the creditor in an existing debt relationship to a third party without the consent of the debtor. The assignment of receivables is a three-party legal transaction, including the assignor, the assignee and the debtor. In cases where the receivable is transferred with consideration, the obligation of the assignor regarding the existence of the receivable and the debtor's ability to pay constitutes the basis of our study. As a matter of fact, although the assignment of receivables is one of the most frequently encountered institutions in practice, the fact that the provisions regarding the guarantee obligation are specifically regulated in the law is the main reason for the preparation of our study.

The first part of this study analyses the concept of assignment of receivables, the legal nature of assignment of receivables, the validity elements of the assignment agreement, the scope of assignment of receivables, and the provisions and consequences of assignment.

The second part of this study analyses the meaning and legal nature of the guarantee obligation of the assignor of the receivable and the comparison of the concept of assignment of receivables with some legal transactions.

In the third part of our study, the guarantee obligation of the assignor in the accelerated transfer of the receivable is analysed in detail. Our study has been evaluated within the scope of the opinions in the doctrine and the decisions of the Supreme Court of Appeal.

Key Words: Assignment of Receivable, Existence of Receivable, Debtor's Solvency, Guarantee Obligation.

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın her aşamasında ilgi ve desteğini esirgemeyerekengin bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, öğrencisi olmaktan her zaman gurur duyacağım değerli hocam Dr. Ahu Ayanoglu'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tezimin yazım sürecinde ve hayatın her anında desteğini benden esirgemeyerek bugünlere gelmemi sağlayan babama, varlığını ve sevgisini her daim yanımda hissettiğim rahmetli anneme, bana her zaman motivasyon sağlayan kardeşlerime ve beni sabırla dinleyerek her konuda yüreklendiren eşime teşekkürü bir borç bilirim.

Elif DEMİRAY

İstanbul, 2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	İ
ABSTRACT	İİ
KISALTMALAR	Vİİİ
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM GENEL OLARAK ALACAĞIN DEVRİ KAVRAMI VE HÜKÜMLERİ

I- Alacağın Devri Kavramı	3
II- Alacağın Devrinin Çeşitleri	5
A- Kanuni İntikal.....	5
B- Yargısal İntikal	6
C- İradi Devir	7
III- Devir Sözleşmesinin Unsurları	8
A- Taraflar Arasında Akdedilen Geçerli Bir Devir Sözleşmesinin Olması	8
1. Genel Olarak.....	8
2. Devir Sözleşmesinin Geçerliliği	9
a. Genel olarak	9
b. Devir sözleşmesinin adi yazılı şekilde akdedilmesi	9
B- Devredilen Alacak Hakkının Mevcut veya Belirlenebilir Olması	11
C- Devredenin Tasarruf Yetkisinin Bulunması.....	13
D- Devir Engelinin Bulunmaması	14
1- Genel olarak	14
2- Sözleşmeden kaynaklanan devir yasağı	15
3- İşin niteliğinden kaynaklanan devir yasağı	16
4- Kanun uyarınca devredilemeyen alacaklar	17
5- Devir Yasağına Uymamanın Hüküm ve Sonuçları.....	18
IV- Alacağın Devrinin Hukuki Niteliği.....	18
A- Devrin Hukuki İşlem Niteliği.....	18

B- Devrin Tasarruf İşlemi Niteliği	19
C- Alacağın Devrinin Soyut veya Sebebe Bağlı İşlem Olma Niteliği	20
1- Genel Olarak Alacağın Devrinde Sebep	21
2- Alacağın Devrinin Sebebini Açıklayan Görüşler ve Değerlendirilmesi	24
a- Sebebe bağlı işlem görüşü	24
b- Soyut işlem görüşü	25
V- Alacağın Devrinin Benzer Hukuki İşlemlerle Karşılaştırılması	27
A- Alacağın Devri Vaadi	27
1- Devir Vaadi Kavramı ve Hukuki Nitelikleri	27
2- Devir Vaadinin Şekli	28
B- Sözleşmenin Devri	28
C- Sözleşmeye Katılma	30
D- Borcun Üstlenilmesi	31
VI- Alacağın Devrinin Taraflar Bakımından Hüküm ve Sonuçları	34
A- Genel Olarak	34
B-Borçlu Açısından Sonuçları	35
1- Borcunu İyi Niyetle İfa Eden Borçlunun Borcundan Kurtulması	35
2- İfadan Kaçınma ve Tevdi Hakkı	39
3- Def'i ve İtirazları İleri Sürme Hakkı	41
a. Genel olarak	41
b- Devir işlemine ilişkin savunmalar	42
c- Alacağa ilişkin savunmalar	42
C- Devreden Açısından Sonuçları	45
1- Genel Olarak	45
2- Fer'i Hakların ve Rüçhan Haklarının Asıl Alacakla Birlikte Devralana Geçmesi	46
a. Öncelikli hakların devralana geçmesi	46
b- Fer'i hakların devralana geçmesi	47
3- Devreden Tarafından Alacağa İlişkin Bilgi ve Belgelerin Devralana Verilmesi	49
4- Devredenin Devralana Karşı Garanti Yükümlülüğü	51

İKİNCİ BÖLÜM
ALACAĞI DEVREDENİN GARANTİ YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN ANLAMI, HUKUKİ
NİTELİĞİ VE BAZI HUKUKİ İŞLEMLER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

I- Alacağın Devrinde Devredenin Garanti Yükümlülüğünün Anlamı ve Kanundaki Yeri.....	52
A- 818 Sayılı Borçlar Kanunu’nda Garanti Yükümlülüğü	52
B – 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda Garanti Yükümlülüğü	54
II- Garanti Yükümlülüğünün Hukuki Niteliği.....	56
III- Garanti Yükümlülüğünün Kusurla İlişkisi	59
A- Temel Sorumluluk İlkesi Olarak Kusur İlkesi	59
B- Garanti Yükümlülüğünün Kusursuz Sorumluluk Hali Teşkil Etmesi.....	60
IV- Alacağın Devrinde Garanti Yükümlülüğü Bakımından İvazlı – İvazsız Devir Ayrımı	61
A- Alacağın Devrinin İvazlı – İvazsız Gerçekleştirilebilmesi.....	60
1- Genel Olarak	61
2- Alacağın İvazsız Devrinde Alacağın Varlığının Garanti Edilmesi	62
3- İvazsız Devirde Garanti Yükümlülüğünün Sözleşme ile Üstlenilebilmesi.....	63
B- Alacağın Mahkeme Kararı ile Yahut Kanun Gereği Geçtiği Hallerde İvazlı - İvazsız Devir Ayrımının Yapılmayışı.....	64
1- Genel olarak	64
2- Kanun Gereği Alacağın İntikali	65
3- Mahkeme Kararıyla Alacağın İntikali.....	66
V- Garanti Yükümlülüğünün Bazı Hukuki İşlemler Açısından Değerlendirilmesi	67
A- Faktoring İşlemleri Açısından.....	68
B- Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmeleri Açısından	70
C- Kıymetli Evrakın Devri Açısından.....	73

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İVAZLI ALACAK DEVİRLERİNDE DEVREDENİN GARANTİ
YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN KAPSAMI VE HÜKÜMLERİ

I- Alacağın İvazlı Devrinde Devredenin Alacağın Varlığına İlişkin Garanti Yükümlülüğünün Anlamı.....	78
A- Genel Olarak	78
B- Alacağın Var Olmaması ve İmkânsızlık	80
C- Alacağın Varlığından Sorumluluk	82
D- Alacağın Varlığından Sorumluluk Kapsamı Dışında Kalan Haller	86
E- Alacağın Varlığına İlişkin Yükümlülüğün Genişletilmesi, Sınırlandırılması ve Kaldırılması.....	86
II- Alacağın İvazlı Devrinde Devredenin Borçlunun Ödeme Gücünün Varlığına İlişkin Garanti Yükümlülüğünün Anlamı.....	88
A- Genel Olarak	88
B- Borçlunun Ödeme Gücünün Garanti Edilmesi Kavramı	90
C- Ödeme Gücünün Garanti Edilmesi Zamanı	92
III- Alacağın Devrinde Garanti Yükümlülüğünün Kapsamı	94
A- Genel Olarak	94
B- Garanti Yükümlülüğü Kapsamında Devredene Yöneltebilecek Talepler	98
1- Devir Karşılığı Ödenen Bedel ve Faizi	98
2- Devrin Sebep Olduğu Giderler ve Takip Masrafları.....	100
3- Devredenin Kusursuzluğunu İspat Edememesi Halinde Diğer Zararlar	101
C- Garanti Sorumluluğundan Doğan Taleplerde Zamanaşımı	102
IV- İfa Uğruna Devirdeki Özel Durum	102
A- Genel Olarak	102
B- İfa Yerine Edim – İfa Uğruna Edim Ayrımı	102
C- Alacağın İfa Uğruna Devrindeki Özel Durum	103
SONUÇ.....	106
KAYNAKÇA.....	109

KISALTMALAR

Bkz.	: Bakmız
C.	: Cilt
E.	: Esas
E.T.	: Erişim Tarihi
f.	: Fıkra
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
K.	: Karar
m.	: Madde
TMK	: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
T.	: Tarih
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
EBK	: 818 Sayılı Borçlar Kanunu
TBB	: Türkiye Barolar Birlięi
TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
Y.	: Yargıtay

GİRİŞ

Alacağın devri, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "Genel Hükümler" kısmının beşinci bölümünde "Borç İlişkilerinde Taraf Değişiklikleri" başlığı altında 183 – 194. maddeleri arasında düzenlenmektedir. Bir borç ilişkisinden doğan alacağın üçüncü bir kişiye devreden alacaklıya "devreden", alacağı devralan üçüncü kişiye "devralan", söz konusu borç ilişkisinin borçlusuna ise "devredilen alacağın borçlusu" denilmektedir.

Alacağın devri ile birlikte devre konu alacak hakkı, alacağı devreden ile devralan arasında akdedilen sözleşme ile ve borçlunun rızasına gerek olmaksızın devralana geçmektedir. Devir ile birlikte devralan, devre konu alacak üzerinde tasarruf etme yetkisi kazanmaktadır. Bu sebeple alacağı devralan, alacağı devreden kişinin temsilcisi değil devre konu alacağın alacaklısı konumundadır. Devir işlemi ile birlikte devre konu alacağın alacaklısı değişmekle birlikte, borç ilişkisinde özellikle de alacağın varlığında ve miktarında herhangi bir değişiklik meydana gelmemektedir. Alacağın devri; kanuni devir, yargısal devir ve iradi devir olmak üzere üç şekilde ortaya çıkmaktadır. İradi devir gerçek anlamda alacağın devrini temsil etmektedir ve devre ilişkin açıklamalarımız esas itibarıyla alacağın iradi devri esas alınarak yapılmıştır.

Her ne kadar devir sözleşmesine borçlu taraf olmasa da, devirden etkilenmesi sebebi ile borçlunun durumunun ağırlaşmaması adına kanun koyucu tarafından alacağın devrinde borçluyu koruyucu hükümler getirilmiş ve borçlunun iyi niyetle yaptığı ödemelerde borçluyu koruyarak borçluya bazı hallerde ifadan kaçınma ve tevdi hakkı tanınmıştır.

Alacağın devredilmesi akabinde devralan, alacağını tahsil etmek amacı ile borçluya müracaat edecektir. Lakin devreden alacağın tahsil edememesi riskine karşı TBK'nın 191 – 194. maddelerinde, devralanın korunması amaçlanarak devreden garanti yükümlülüğüne ilişkin hükümler öngörülmüştür. Mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'ndan farklı olarak Türk Borçlar Kanunu'nda ivazlı (edim karşılığı) ve ivazsız (edim karşılığı olmaksızın) gerçekleşen devirlerde garanti yükümlülüğü bakımından ikili bir ayrıma gidilmiştir ve ivazlı devirlerde garanti yükümlülüğü bakımından devreden sorumlulukları artırılmıştır.

Alacağın ivazlı devrinde devreden, devralana karşı alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücünün mevcut olduğunu garanti etmektedir. Alacağın ivazlı devrinde devreden bu sorumluluğu kanundan doğan bir kusursuz sorumluluk halidir. Bir diğer ifade ile, devreden sorumluluğuna müracaat edilebilmesi için devreden kusurunun varlığı aranmamaktadır. İvazsız devirlerde ise devreden, ayrıca taahhüt etmediği müddetçe alacağın mevcut olup olmamasından ve borçlunun ödeme gücünden mesul değildir. İvazsız devirlerin bir bağışlama niteliğinde olduğu kabul edildiğinden bağışlayan, bağışlanan şey veya alacak hakkında ayrıca garanti yükümlülüğü altına girmiş ise bundan sorumlu olacaktır. Nitekim TBK m. 191/2 hükmü emredici nitelikte olmadığından taraflarca aksi kararlaştırılarak devir ivazsız dahi olsa, devreden devredilen alacağın varlığından ve borçlunun ödeme gücünden sorumlu olacağı kararlaştırılabilir.

Garanti yükümlülüğü kapsamında devralan, devredenden; ifa ettiği karşı edimin faizi ile birlikte verilmesini, devrin sebep olduğu giderleri, borçluya karşı devraldığı alacağı elde etmek için yaptığı ve sonuçsuz girişimlerinin yol açtığı giderleri, devreden kusursuzluğunu ispat etmedikçe uğradığı diğer zararların tazminini talep edebilmektedir.

Alacağı devreden sorumluluğu bir kusursuz sorumluluk hali olduğundan, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda yer almayan ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 193. maddesi ile düzenlenen yükümlülüğün kapsamına; devreden kusursuzluğunu ispat etmediği müddetçe devralanın diğer zararlarını da tazmin yükümlülüğü getirilerek sorumluluğu genişletilmiştir.

Bu çerçevede, çalışmamıza konu edilen alacağın devrinde devreden garanti yükümlülüğü konusunu üç bölümde incelemiş bulunmaktayız. İlk bölümde alacağın devri kavramı, alacağın devrinin unsurları, özellikleri, devir amacına göre çeşitleri, devrin taraflar arasındaki neticeleri incelenmiş ve benzer hukuki kavramlarla karşılaştırılmasına yer verilmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde; 818 sayılı Borçlar Kanunu ile 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda konunun ele alınışına, alacağın ivazlı ve ivazsız devri kavramlarına, garanti yükümlülüğünün kusur ilkesi ile ilişkisine ve garanti yükümlülüğünün bazı hukuki işlemler ile mukayesesine yer verilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde ise alacağın devrinde devreden garanti yükümlülüğü kavramına, alacağın ivazlı devrinde garanti yükümlülüğüne, alacağın

varlığından ve borçlunun ödeme gücünden sorumluluğunun kapsamına ve garanti yükümlülüğü doğrultusunda devralan tarafından devredene yöneltilebilecek taleplere özel olarak yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK ALACAĞIN DEVRİ KAVRAMI VE HÜKÜMLERİ

I- Alacağın Devri Kavramı

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 183-194. maddelerinde düzenlenmiş olan alacağın devri; bir alacak hakkının, alacaklı tarafından borçlunun rızasına gerek olmadan bir sözleşme ile bir başkasına devretmesi işlemidir¹. Borçlunun rızasının aranmadığı işbu devir işlemi, devredilen alacağın varlığı ve miktarında herhangi bir değişikliğe sebep olmamaktadır². Mevcut bir borç ilişkisinden kaynaklanan alacağın üçüncü bir kişiye devreden alacaklıya “devreden” (temlik eden), devredilen bu alacağı devralan tarafa “devralan” (temlik alan), söz konusu borç ilişkisinin borçlusuna ise “devredilen alacağın borçlusu” (borçlu) denilmektedir³.

¹ **EREN, Fikret**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 27. Baskı, Ankara 2022, s. 1386; **OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, M. Turgut**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt II, Gözden Geçirilmiş 16. Bası, İstanbul 2021, s. 575; **HATEMİ, Hüseyin/GÖKYAYLA, Kadir Emre**; Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 5. Bası, İstanbul 2021, s. 413; **NOMER, Haluk Nami**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 18. Bası, Ağustos 2021, s. 544; **DAYINLARLI, Kemal**; Türk Borçlar Kanununa Göre Alacağın Devri, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara 2019, s. 21; **ÇETİNER, Bilgehan/ FURRER, Andreas/MULLER-CHEN, Markus**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Güncellenmiş Gözden Geçirilmiş 2. Bası, 2022, s. 801; **ERCOŞKUN ŞENOL, Kübra**; Türk Borçlar Kanunu'na Göre Alacağı Devredenın Garanti Sorumluluğu, Ankara 2021; **KAPANCI, Kadir Berk**; Alacağın Devri, Şerh, İstanbul 2022, s. 6; **SEVİNÇ, Ahmet**; Alacağı Devredenın Garanti Borcu, Ankara 2023, s. 18; Bir başka ifade ile alacağın devri, alacak hakkına doğrudan etki eden ve devredenın malvarlığından bir alacak hakkının çıkması sonucu doğurması nedeniyle bu kişinin malvarlığını azaltan, devralan tarafın malvarlığında bir artış meydana getirmesi sebebi ile bu kişi bakımından bir kazandırıcı işlem teşkil etmektedir, bkz. **VARDAR HAMAMCIOĞLU, Gülşah**; Medeni Hukuk'ta Tasarruf İşlemi Kavramı, Haziran 2014, s. 49; **TEKİNAY, Selahattin Sulhi/AKMAN, Sermet/BURCUOĞLU, Haluk/ALTOP, Atilla**; Tekinay Borçlar Hukuku, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş, Yedinci Baskı, İstanbul 1993, s. 240; **EREN, Fikret/DÖNMEZ, Ünsal**; Eren Borçlar Hukuku Şerhi, Cilt III, Ankara 2022, s. 2890.

² **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 413; **ŞAFAK, Ali/DİREN, Duygu/BAKLACI ÇAKIROĞLU, Evren/ÖZTÜRK ALMAÇ, Tuğçe/ÜNAL, Nurdoğan**; Alacağın Temliki (Devri), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017, s. 31; **KAPANCI**, s. 6; **SEVİNÇ**, s. 18; **HAMAMCIOĞLU**, s. 49; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2890.

³ **ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL**, s. 32; **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 413; **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 38; **KAPANCI**, s. 6; **SEVİNÇ**, s. 21;

Alacaklı (devreden), bir borç ilişkisinden kaynaklanan bir veya daha fazla alacağını alacağın devri sözleşmesi ile birlikte bir üçüncü kişiye (devralan) devretmekte, bu üçüncü kişi ise devir ile birlikte alacaklı sıfatını kazanarak eski alacaklının yerine geçmektedir⁴. Bir başka ifade ile, artık alacağı borçludan talep etme hakkı ve alacağı bir başkasına tekrar devretme yetkisi yeni alacaklıya geçmektedir⁵. Devir işlemine karşı borçlunun rıza göstermesi gerekli olmadığı gibi, borçlunun devirden haberdar olması da gerekmez⁶. Zira borçlu için alacaklının kim olduğu önem arz etmemektedir, yeter ki durumu ağırlaşmasın⁷. Bu kapsamda; tüm alacakların sözleşmeden, haksız fiilden yahut sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanması fark etmeksizin devri mümkündür⁸.

Alacağın devri, taraflarca akdedilmiş olan sözleşmeye bağlı olarak ortaya çıkabileceği gibi aynı zamanda bir özel kanun hükmüne yahut mahkeme kararına bağlı olarak da ortaya

EREN/DÖNMEZ, s. 2891; **TERCIER, Pierre/PICHONNAZ, Pascal/DEVELİOĞLU, Murat**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Mart 2016, s. 518.

⁴ **ANTALYA, O. Gökhan**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1,3, Genişletilmiş 2. Baskı, 2019, s. 60; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1386; **SEVİNÇ**, s. 19; **ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL**, s. 32; **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 414; **KAPANCI**, s. 6; **KILIÇOĞLU, Ahmet M.**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler Gözden Geçirilmiş 26. Bası, Ankara 2022, s. 1012; **ARIKAN, Mustafa**; Türk Özel Hukukunda Alacağın Temlik, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 13, S. 1, Y. 2010, s. 146; "...Alacağın temlik, alacaklı ile onu devralan üçüncü şahıs arasında borçlunun rızasına ihtiyaç olmaksızın yapılabilen ve sadece kazandırıcı bir tasarruf işlemi niteliğini taşıyan şekle bağlı bir akittir. B.K.m 163 hükmüne göre temlik, temlik edenle temlik alan arasında yazılı sözleşme ile kurulabilir." (Yargıtay 14. HD., E. 2008/2489 K. 2008/3215 T. 13.03.2008, www.lexpera.com.tr, Erişim Tarihi: 02.01.2023).

⁵ **BİLGİLİ, Fatih/DEMİRKAPI, Ertan**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 17. Basım, Bursa, Eylül 2022, s. 209.

⁶ **GÜNAY, Cevdet İlhan**; Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara 2015, s. 705; **GÖNEN, Doruk**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2021, s. 193; **AYAN, Mehmet**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 12. Baskı, Ankara 2022, s. 72; **ÜNLÜTEPE, Mustafa**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınlar, Mart 2021, s. 333; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1386; **KAPANCI**, s. 15; **SEVİNÇ**, s. 20; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU /ALTOP**; s. 241.

⁷ **AYDOS, Oğuz Sadık**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara 2022, s. 186.

⁸ **ULUŞAN, İnanç**; Teminat Altına Alınmış Alacakların Devri, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2019, s. 4; **SEVİNÇ**, s. 23.

çıkabilmektedir. Alacağın devri; TBK m. 183'te düzenlendiği üzere iradi, TBK m. 185'te düzenlendiği üzere ise kanuni veya yargısal devir olmak üzere üç şekilde ortaya çıkmaktadır⁹.

II- Alacağın Devrinin Çeşitleri

A- Kanuni İntikal

Kanuni intikal, tarafların irade beyanlarına gerek duyulmaksızın yasada öngörülen belirli olayların gerçekleşmesi ile birlikte alacağın kendiliğinden yeni alacaklıya geçmesidir¹⁰. Bu devir türünde alacak hakkı bir hukuki işlem ile değil, kanun gereği kendiliğinden üçüncü kişiye geçmektedir ve taraf iradelerine bağlı olmadığından herhangi bir şekil şartına tabi değildir¹¹.

Kanuni intikal kapsamına özellikle kanun tarafından özel olarak düzenlenmiş olan halefiyet halleri girmektedir¹². Halefiyet, borçlunun ediminin üçüncü bir kişi tarafından alacaklıya ifa edilmesi ile alacaklıyı tatmin ettiği ölçüde üçüncü kişinin alacaklının yerine geçmesi ve alacaklının borç ilişkisinden doğan asli ve fer'i haklarına üçüncü kişinin halef olmasıdır¹³. Halefiyet, akdi halefiyet ve kanuni halefiyet olmak üzere ikiye ayrılır¹⁴. Bir kimseye ait bir alacağın kanun hükmü uyarınca bir başkasına geçmesine kanuni halefiyet; borçlunun, en geç

⁹ **ENGİN, Baki İlkey**; Alacağı Temlik Edenin Garanti Sorumluluğu, Ankara 2002, s. 10; **ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL**, s. 33; **ÜNLÜTEPE**, s. 333; **KAPANCI**, s. 15; **SEVİNÇ**, s. 20 – 21; **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 39.

¹⁰ **DAYINLARLI**, s. 123; **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 414; **AKINTÜRK, Turgut/ATEŞ, Derya**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri, 30. Baskı, İstanbul 2022, s. 204; **SEVİNÇ**, s. 44; **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 41; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2917; **TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU**, s. 518; **GÜMÜŞ**, Genel Hükümler, s. 1104; **ENGİN**, s. 11.

¹¹ **KAPANCI**, s. 276; **SEVİNÇ**, s. 44; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2917.

¹² **EREN/DÖNMEZ**, s. 2917; **AYAN**, s. 73; **SEVİNÇ**, s. 44; **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 41; Alacağın kanun hükmü uyarınca intikal ettiği hallerde TBK'nın alacağın devri hükümlerinin kıyasen uygulama bulabileceğine, kıyasen uygulamanın sadece cüzi halefiyet hallerinde söz konusu olabileceğinin kabul edildiğine ilişkin; bkz. **ERBAYRAKTAR**, s. 492.

¹³ **EREN**, Genel Hükümler, s. 1057; **ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL**, s. 426; **ANTALYA**, Cilt V/1, 3, s. 59.

¹⁴ **ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL**, s. 430; **EREN**, Genel Hükümler Cilt II, s. 1057; **ANTALYA**, Cilt V/1,3, s. 59.

üçüncü kişinin ifada bulunduğu zamanda alacaklıya ona halef olacağını bildirmesi durumunda ise borçlunun iradesine dayanan halefiyet söz konusu olacaktır. Esasen bu durumda da kanundan doğan bir halefiyetin var olduğu kabul edilebilir. Zira kanunda yalnızca kanuni halefiyet hali düzenlenmiştir. Bu sebeple halefiyet, alacağın sözleşme ile değil de kanun hükmü ile borcu ifa eden üçüncü kişiye geçmesidir. Nitekim alacağın bir sözleşme ile üçüncü kişiye geçmesi alacağın devri işlemidir¹⁵.

TBK m. 127 hükmü uyarınca, alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişi iki halde ifası ölçüsünde alacaklının haklarına halef olur. Bunlardan ilki, başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtardığı ve bu şey üzerinde mülkiyet veya başka bir ayni hakkı bulunduğu takdirde; ikincisi ise alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişinin ona halef olacağı, borçlu tarafından ifadan önce alacaklıya bildirildiği takdirde alacaklının haklarına halef olmasıdır. Diğer halefiyet hâllerine ilişkin kanun hükümleri saklıdır¹⁶. Alacağın devrinde, alacaklının değişebilmesi için devreden ve devralanın bu husustan anlaşmaları gerekmektedir. Halefiyette ise alacaklı, tarafların bu hususta anlaşmaya varmalarına gerek olmadan kanun gereği değişmektedir. Zira tarafların bu değişiklikten haberdar olmaları da gerekmez¹⁷.

Kanuni intikale; müteselsil borçlulukta kendi payından fazla ödeme yapan borçlunun alacaklıya halef olması (TBK m. 168), borcu ödeyen kefilin alacaklıya halef olması (TBK m. 596) veya alacaklının yerine kaim olma (TMK m. 884) gibi durumlar gösterilebilir¹⁸.

Alacağın iradi devri ve bunun sonuçlarına ilişkin hükümler aksi bir düzenleme olmadığı sürece kıyas yolu ile ve niteliğine uygun düştüğü ölçüde kanuni intikale de uygulanmaktadır¹⁹.

B- Yargısal İntikal

¹⁵ ANTALYA, Cilt V/1,3, s. 60; ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL, s. 431.

¹⁶ ANTALYA, Cilt V/1,3, s. 61; EREN, Genel Hükümler Cilt II, s. 1058; ARDA BAĞCE, s. 97.

¹⁷ EREN, Genel Hükümler Cilt II, s. 1058; ARDA BAĞCE, s. 97.

¹⁸ AYAN, s. 73; SEVİNÇ, s. 44; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 41.

¹⁹ SEVİNÇ, s. 45; GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1104.

Yargısal intikal, alacağın bir mahkeme kararı ile devredilmesidir. Alacaklının irade beyanına ve herhangi bir şekle tabi olmadan alacağın hâkim kararıyla bir başka kişiye geçmesine yargısal intikal denilmektedir²⁰. Başka bir ifade ile yargısal intikal; genellikle alacağın devri vaadi gerçekleştirmeyen alacaklının kaçındığı devir beyanı yerine geçmek üzere ve yasada diğer hallerde hâkimin vereceği karar ile alacağın mahkeme kararı ile bir başkasının malvarlığına dâhil olmasını ifade etmektedir²¹. Yargısal intikalde de, kanuni intikalde olduğu gibi alacaklının irade beyanına gerek olmadığı gibi devrin yazılı şekilde yapılmış olması da şart değildir²². Ancak iradi devir ve kanuni intikalde de olduğu gibi, yargısal intikalde de alacağın bir başkasına geçmesi için bunun devre elverişli bir alacak olması ve eski alacaklının da tasarruf yetkisine sahip olması gerekmektedir²³.

Yargısal intikalin gerçekleşmesi için alacağın geçmesine hâkim tarafından karar verilmiş olması gerekmektedir, ancak mahkemenin alacağın tespitine ilişkin kararı yargısal intikal kapsamına girmemektedir²⁴. Kanunda ayrıntılı düzenleme mevcut olmamakla birlikte, aksine hüküm bulunmadığı müddetçe iradi devre ilişkin hükümler kıyas yoluyla kanuni ve yargısal intikale de uygulanmaktadır²⁵.

C- İradi Devir

İradi devir, devreden ile devralan arasında yapılan yazılı sözleşme uyarınca devredilmesi mümkün bir alacağın üçüncü bir kişiye devredilmesidir²⁶. İradi devir, gerçek anlamda

²⁰ **AKKURT, Sinan Sami/ERDOĞAN, Kemal/TOKAT, Hüseyin**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler - Özel Hükümler (Özel Borç İlişkileri), Güncellenmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, 2022, s. 256; **YILDIRIM, Abdülkerim**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2022, s. 354; **DEMİR, Bahadır**; Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı, Kasım 2022, s. 146; **KAPANCI**, s. 282; **SEVİNÇ**, s. 45; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2917; **GÜMÜŞ**, Genel Hükümler, s. 1105; **ENGİN**, s. 11.

²¹ **KAPLAN, İbrahim**; Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, Nisan 2021, s. 168; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1389; **SEVİNÇ**, s. 45.

²² **KAPLAN**, s. 168; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1390, **KAPANCI**, s. 284.

²³ **EREN**, Genel Hükümler, s. 1390.

²⁴ **EREN**, Genel Hükümler, s. 1389; **SEVİNÇ**, s. 46.

²⁵ **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 414; **SEVİNÇ**, s. 46.

²⁶ **AYAN**, s. 71; **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, s. 210; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1390; **SEVİNÇ**, s. 46; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2892.

alacağın devrini temsil etmektedir. TBK m. 184'e göre, alacağın iradi devri her şeyden önce bir sözleşmedir. Bundan sonraki açıklamalarımız uygulama açısından mühim olan alacağın iradi devri esas alınarak yapılacaktır.

III- Devir Sözleşmesinin Unsurları

A- Taraflar Arasında Akdedilen Geçerli Bir Devir Sözleşmesinin Olması

1. Genel Olarak

Alacağın devri, bir tür sözleşme olduğundan sözleşmelerin kuruluş ve geçerliliğine ilişkin genel kurallara tabi olacaktır²⁷. Bu kapsamda sözleşme, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları ile oluşan iki taraflı bir hukuki işlemdir²⁸. Dolayısı ile devir sözleşmesi, devredenle devralanın karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları ile kurulmaktadır²⁹. Devralanın olumlu beyanı açık yahut zımni yani örtülü şekilde olabilir. Ayrıca irade beyanlarının da hata, hile ve korkutma nedeniyle sakatlanmamış olması gerekmektedir³⁰.

²⁷ SEVİNÇ, s. 29; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 39; TERCIER /PICHONNAZ /DEVELİOĞLU, s. 519; GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1079.

²⁸ ANTALYA/TOPUZ, s. 230; İki tarafın karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları ile sözleşmenin kurulması, bir tarafın teklifini diğer tarafın kabul etmesiyle gerçekleşmektedir. Borçlar Kanunu'nun deyimlerine göre yapılan icabın kabul edilmesi ile sözleşme kurulmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt I, s. 42; AKKURT/ERDOĞAN/TOKAT, s. 89; AYAN, s. 168; NOMER, s. 34; GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1079.

²⁹ ENGİN, s. 20; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 211; KAPANCI, s. 249; SEVİNÇ, s. 29; ANTALYA/TOPUZ, s. 230; OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt I, s. 42; AYAN; TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU, s. 522; s. 168; "...Davacının, davalı ile yapmış olduğu temlikname, Türk Borçlar Kanunu'nun 183 ve devam eden maddelerinde öngörülen "alacağın temlik" niteliğinde kabul edilemez. Anılan yasal düzenlemelerde öngörülen ve devri mümkün olan hak bir alacağa ilişkindir. Oysa; eldeki davada yapılan temlikin koşulların gerçekleşmesi halinde mülkiyetin nakline ilişkin olduğu açıktır. Böylesine taşınmazların mülkiyetinin devrini öngörecektir nitelikte yapılan temliknamenin yasal olduğunu da söyleyebilme olanağı yoktur. Bu nedenle, temlik alanın davada yasal açıdan sıfatının varlığı da kabul edilemez." (Yargıtay 1 HD., E. 2016/478 K. 2016/5593 T. 05.05.2016, www.karararama.yargitay.com.tr, Erişim Tarihi: 06.01.2023).

³⁰ HATEMİ/GÖKYAYLA, s. 416; Taraflardan birisinin iradesinin sakat olması halinde devir sözleşmesinin iptaline yönelik doktrinde görüş farklılığı bulunmaktadır. Bu görüş farklılığının nedeni ise alacağın devrinin sebebe bağlı bir işlem olup olmaması konusundaki görüş ayrılıklarıdır. Detaylı bilgi için bkz. SEVİNÇ, s. 30; ENGİN, s. 21.

Alacağının devrinin bir sözleşme, yani iki taraflı bir hukuki işlem olmasından ötürü devir sözleşmesinin geçerliliği, sözleşmenin geçerliliğine ilişkin genel hükümlere tabidir³¹.

2. Devir Sözleşmesinin Geçerliliği

a. Genel olarak

Alacağın devrinde alacak, bir borç sözleşmesi ile birlikte devredilmektedir ve TBK'nın genel borç ilişkilerini düzenleyen kısmında düzenlenmiştir³². Bu kapsamda sözleşmenin geçerli olabilmesi için; devrin konusu emredici hukuk kurallarına, kamu düzenine, genel ahlaka ve kişilik haklarına aykırı olmamalı, iradeyi sakatlayan bir sebep bulunmamalı, konusu imkânsız olmamalı, kanunun aradığı şekil kuralına uygun olmalıdır³³.

Devrin geçerliliği için borçluya ayrıca bir ihbarda bulunulması şart değildir³⁴. Ancak alacağın devredildiği, devreden ya da devralan alacaklı tarafından borçluya bildirilmemiş ise önceki alacaklıya; alacak birden fazla kez devredilmiş ise, son devralan yerine önceki devralanlardan birine iyi niyetli ifade bulunan borçlu borcundan kurtulur (TBK m. 186/2).

b. Devir sözleşmesinin adi yazılı şekilde akdedilmesi

Devir sözleşmesinin, kendisinden beklenen sonucu sağlayabilmesi için yazılı şekilde yapılması gerekmektedir³⁵. Yazılı şekil TBK m. 184/1 uyarınca bir geçerlilik şartıdır. Söz

³¹ **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, s. 211; **KAPANCI**, s. 249; **SEVİNÇ**, s. 29; **TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU**, s. 534; **ENGİN**, s. 21.

³² **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 415; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1392; **AYBAY**, s. 188; ; **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 49; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2896.

³³ **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 416; **ANTALYA/TOPUZ**, s. 222; Detaylı bilgi için bkz. **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt I, s. 82 vd.; **SEVİNÇ**, s. 30; **AKKURT/ERDOĞAN/TOKAT**, s. 116; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2901; **ENGİN**, s. 21.

³⁴ **AKKURT/ERDOĞAN/TOKAT**, s. 258.

³⁵ **NOMER**, s. 545; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 242; **TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU**, s. 524; **HAMAMCIOĞLU**, s. 294; **KAPANCI**, s. 249; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2911; **ENGİN**, s. 21; Yazılı şekil şartı öngörülmesinin nedeni, özellikle işlem güvenliğini sağlama amacı, alacaklıyı temkinli olmaya sevk etme ve üçüncü kişileri devir sözleşmesinden haberdar etme düşüncesinden kaynaklanmaktadır, bkz. **SEVİNÇ**, s. 33; **DEMİRBAŞ, Feride**; Alacağı Devreden Borçlunun Ödeme Gücünden Sorumluluğu, Hacettepe Hukuk Fakültesi

konusu yazılı şeklin basit (adi) yazılı şekil olması sözleşmenin geçerliliği için yeterlidir³⁶. Adi yazılı şeklin geçerli olabilmesi için, sözleşmeyi oluşturan taraf iradelerinin, sözleşme içeriğinin taraflarca kabul edildiğini yansıtan bir işarete yani beyan sahibinin yahut sahiplerinin imzalarına gerek duyulmaktadır³⁷. Alacağın devrini konu alan devir sözleşmesinde, yalnızca devreden imzasının bulunması yeterli olup devralanın imzasının bulunmasına gerek yoktur. Nitekim TBK m. 15/f.1 hükmünün ilk cümlesine göre; imzanın, borç altına girenin el yazısı ile atılmasının zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu kuralın neticesinde, sözleşme metninde sözleşme ile borç altına girmeyenin imzasının gerekli olmadığı kabul edilmektedir³⁸. Öğretideki görüşe göre, her ne kadar devralanın metni imzalaması gerekmeseyse de, ortada bir sözleşme olduğundan devralanın da irade beyanının gerekli olduğu ifade edilmektedir³⁹.

Yazılı şeklin, devir işleminin tüm esaslı noktalarını içeriyor olması, devredilecek alacağı yeterli derecede göstermesi gerekmektedir⁴⁰. Yazılı şekil genel itibari ile alacağı devralan kişinin kimliğini, ad ve soyadını, devreden devir iradesini içermekle birlikte açığa veya beyaza devir de geçerli kabul edilmektedir. Açığa devirde, alacağı devralanın kimliğinin bir başkası tarafından özellikle devralan tarafından da yazılıp belirlenmesi mümkündür⁴¹. Ek

Dergisi, 2021, s. 1011; "...Türk Borçlar Kanunu'nun 184. maddesinde, alacağın temlik sözleşmesinin geçerliliği ise, sadece yazılı şekle tabi tutulmuş olup, resmi şekle bağlanmamıştır. Dolayısıyla, yazılı şekilde düzenlenmiş olması şartıyla, yüklenici, arsa sahibinden olan alacağını üçüncü kişiye devredebilir; "alacağın temlik" hükmünde olan böyle bir sözleşme de hukuken geçerlidir." (Yargıtay 15. HD., E. 2019/3728 K. 2020/1870 T. 25.6.2020, www.lexpera.com.tr, Erişim Tarihi: 04.01.2023).

³⁶ **AYAN**, s. 75; **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 416; **AKINTÜRK/ATEŞ**, s. 206; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1396; **KAPANCI**, s. 247; **SEVİNÇ**, s. 34; **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 139; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2911; **GÜMÜŞ**, Genel Hükümler, s. 1089; **ENGİN**, s. 21; **NOMER**, s. 546.

³⁷ **ÖZBİLEN, Arif Barış**; Sözleşmelerin Şekli ve Şekil Yönünden Hükümsüzlüğü, İstanbul 2016, s. 56; **KAPANCI**, s. 248.

³⁸ **ÖZBİLEN**, s. 64; **SEVİNÇ**, s. 35; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 243; **TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU**, s. 524; Nitekim TBK m. 14/1'de, yazılı şekilde yapılması öngörülen sözleşmelerde borç altına girenlerin imzalarının zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

³⁹ **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 142; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 243; **DAYINLARLI**, s. 81; **ENGİN**, s. 22, dn. 55.

⁴⁰ **EREN**, Genel Hükümler, s. 1396; **SEVİNÇ**, s. 34; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2911.

⁴¹ **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 586; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1396; **KAPANCI**, s. 257; **SEVİNÇ**, s. 34; **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 143; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2911.

olarak taraflar, aralarında akdettikleri sözleşmenin şekil şartını ağırlaştırabilir ancak hafifletemez, ortadan kaldıramazlar⁴². Devir senedine tarih yazılması da zaruri değildir⁴³.

Alacağın devri sözleşmesinin elektronik imza ile imzalanması da mümkündür (5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu m. 5). Nitekim TBK m. 15/1 hükmünde, güvenli elektronik imzanın, el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukuki sonuçlarını doğuracağı hüküm altına alınmıştır. Ancak belirtmek gerekir ki, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca; kanunların resmî şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukukî işlemler ile banka teminat mektupları ve Türkiye'de yerleşik sigorta şirketleri tarafından düzenlenen kefalet senetleri dışındaki teminat sözleşmeleri, güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemez.

Her ne kadar alacağın devri sözleşmesi şekle tabi tutulmuşsa da alacağın devri vaadi, alacağın devri işleminin hukuki sebebini oluşturan bir borçlandırıcı işlemdir ve TBK m. 184/2 çerçevesinde özel olarak bir şekle tabi tutulmamıştır⁴⁴. Bu durumda alacaklı alacağını üçüncü bir kişiye devretmemiş, bunu vaat ederek devretme borcu altına girmiştir. Ancak alacağın devri vaadi, ivazsız olarak bağışlama amacıyla yapılmaktaysa bu durumda geçerliliği, TBK m. 288/1 hükmü uyarınca, yazılı şekle tabidir⁴⁵.

B- Devredilen Alacak Hakkının Mevcut veya Belirlenebilir Olması

Alacağın devri için her şeyden önce geçerli bir alacağın bulunması gerekmektedir. Kural olarak, tüm mevcut ve ileride doğacak alacakların devri mümkündür⁴⁶. Nitekim TBK m. 183/1'de, bütün alacakların borçlunun rızası aranmaksızın üçüncü bir kişiye devredilebileceği hüküm altına alınmıştır. Devredilecek alacak muaccel bir alacak olabileceği gibi, vadeye

⁴² ULUŞAN, s. 19; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 149.

⁴³ ÜNLÜTEPE, s. 336; AKINTÜRK/ATEŞ, s. 206; KAPANCI, s. 261; GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1093.

⁴⁴ AYBAY, s. 188; AYAN, s. 76; SEVİNÇ, s. 35; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 244; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 43; HAMAMCIOĞLU, s. 49; Alacağın devri bir tasarruf sözleşmesidir ve bir tasarruf işleminin hukuki sebebi hiçbir zaman bir ön sözleşme olmaz. Bu gibi sözleşmelerde hukuki sebebi yalnızca sözleşme, özellikle de borç sözleşmeleri oluşturmaktadır, bkz. EREN/DÖNMEZ, s. 2913, GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1080; TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU, s. 523.

⁴⁵ ÜNLÜTEPE, s. 337; SEVİNÇ, s. 36.

⁴⁶ KAPANCI, s. 184; SEVİNÇ, s. 24; TERCIER /PICHONNAZ /DEVELİOĞLU, s. 520; GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1085.

yahut şarta bağlı bir alacak da olabilir. Alacak hakkı haksız fiil, sebepsiz zenginleşme ya da sözleşmeden kaynaklanabilir⁴⁷. Bölünebilir nitelikteki alacakların kısmen devri ile çekilmeli alacakların devri de mümkündür⁴⁸. Ancak kanun, sözleşme veya işin niteliği gereği bazı alacakların devrinin mümkün olmadığını belirtmek gerekir⁴⁹.

Öğretide henüz doğmamış alacak haklarının da devredilebileceği ancak devrin alacağın geçerli şekilde doğmuş olması halinde hüküm ifade edeceği kabul edilmektedir⁵⁰. Öğretideki bir diğer görüşe göre ise, ileride doğacak alacakların devrinin mümkün olup olmadığı konusu ikili bir ayrımla incelemek gerekmektedir⁵¹. Bunlardan ilki, devir anında mevcut bir hukuki temele dayanan alacakların devridir. İkincisi ise, henüz mevcut olmamakla birlikte ileride doğacak olan bu hukuki ilişkiye dayanan alacakların devridir. Devir anında mevcut olan bir hukuki ilişkiden doğan alacakların devredilebileceğine ilişkin öğretide bir tartışma söz konusu değildir⁵². Ancak devir anında mevcut olmayıp gelecekte doğacak hukuki ilişkiden doğma ihtimali bulunan alacakların devrinin söz konusu olup olmayacağı ise doktrinde tartışmalıdır. Öğretide bir görüşe göre, alacağın devri işlemi bir tasarruf işlemi olduğundan ve devir sadece mevcut ve geçerli bir alacağın doğması durumunda söz konusu olacağından devir anında mevcut olmayan bir alacak üzerinden tasarruf edilemeyeceği ifade edilmektedir⁵³. Alacağın devri esnasında mevcut bir hukuki temele dayanan alacaklara örnek olarak; geciktirici koşula bağlı alacaklar, borcun doğumu ve kapsamının ileride belirleneceği sözleşmelerden doğan alacaklar, dönemsel sözleşmelerden doğan alacaklar gösterilebilir⁵⁴. Henüz satılmamış bir

⁴⁷ **HAMAMCIOĞLU**, s. 302; **ÜNLÜTEPE**, s. 335; **KAPANCI**, s. 185; **GÜMÜŞ**, Genel Hükümler, s. 1084; **YILMAZ**, Süleyman/**YILDIRIM Abdülkerim**; Medeni Hukuk-I, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara 2021, s. 96.

⁴⁸ **ÜNLÜTEPE**, s. 335; **KAPANCI**, s. 185.

⁴⁹ **AKKURT/ERDOĞAN/TOKAT**, s. 257; **KAPANCI**, s. 185; Bkz. Bölüm 1, 3, D.

⁵⁰ **KAPANCI**, s. 189; Konuya ilişkin detaylı bilgi için bkz. **HAMAMCIOĞLU**, s. 305.

⁵¹ **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 91; **SEVİNÇ**, s. 25; **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 587.

⁵² **ENGİN**, s. 27; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 248; **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 587; **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 97.

⁵³ Detaylı bilgi için bkz. **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 586 vd.; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 249.

⁵⁴ **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 588; **SEVİNÇ**, s. 25; “...Devredilen alacak sözleşme anında mevcut olabileceği gibi ileride doğması muhtemel bir alacak ya da şarta bağlı alacak da olabilir...” (Yargıtay 14. HD., E. 2002/276 K. 2002/549 T. 31.01.2002, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 27.02.2023).

taşınmazın satışından doğan alacak hakkı ise henüz mevcut olmayan bir ilişkiden doğan alacaklara örnek olarak verilebilir⁵⁵.

Dayanmış olduğu hukuki işlemin geçersiz olmasından ötürü bir alacak geçerli şekilde doğmamış olabilir. Bu halde alacağın devri, söz konusu alacağı geçerli hale getirmeyecek ve devir işlemi de hüküm ifade etmeyecektir. Ancak TBK m. 19/f.2'de; borçlunun, yazılı bir borç tanınmasına güvenerek alacağı kazanmış olan iyi niyetli üçüncü kişiye karşı, bu işlemin muvazaalı olduğu savunmasında bulunamayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda, devir sözleşmesi alacak muvazaalı bir sözleşmeye dayandığı için geçersiz olsa dahi, alacağın üçüncü kişiye devri geçerli olabilecektir. Bunun için alacağı devralan, alacağın varlığını gösteren ve borçlu tarafından imzalanmış yazılı bir metne güvenerek alacağı devralmış olması gerekmektedir. Ancak devralan muvazaadan haberdarsa yahut haberdar olması bekleniyorsa yazılı metne güvenmesi söz konusu olmayacaktır⁵⁶.

Keza alacağın ifa, ibra, takas gibi nedenlerle sona ermesi akabinde tasarruf edilebilecek bir alacak kalmayacağından devir de söz konusu olamayacaktır. Bununla beraber, alacak hakkının zamanaşımına uğramış olması yahut borçlunun başka bir def'i hakkına sahip olması halinde alacağın halen mevcut olduğu kabul edildiğinden bu alacaklar devredilebilecektir. Nitekim eksik borçlardan kaynaklanan alacakların da devri mümkün olacak, ancak bu halde alacağın devirden önce tabi olduğu hüküm ve şartlar devralan için de aynı şekilde uygulanacaktır⁵⁷.

C- Devreden Tasarruf Yetkisinin Bulunması

Alacağın devri sözleşmesi, devreden bakımından tasarruf işlemi niteliğini taşıdığından alacağın devrinin hüküm ifade edebilmesi için devreden söz konusu alacak üzerinde tasarruf yetkisinin bulunması gerekmektedir⁵⁸. Kural olarak, her alacak sahibi kendi alacağı üzerinde

⁵⁵ SEVİNÇ, 25; ENGİN, s. 27.

⁵⁶ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 589; SEVİNÇ, s. 27; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 103; TEKİNAY /AKMAN /BURCUOĞLU /ALTOP; s. 252.

⁵⁷ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 590; SEVİNÇ, s. 26.

⁵⁸ DAYINLARLI, s. 106; KAPANCI, s. 11; SEVİNÇ, s. 30; EREN/DÖNMEZ, s. 2894; EREN, Genel Hükümler, s. 1391; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 51; TERCİER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU, s. 523; TEKİNAY /AKMAN /BURCUOĞLU /ALTOP; s. 241; GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1079.

tasarruf yetkisini haizdir. Ancak bazı durumlarda, örneğin iflas halinde iflas masasına giren alacakları üzerinde alacaklının tasarruf yetkisi bulunmamaktadır⁵⁹.

Devredilen alacağın birden fazla alacaklının olması halinde tüm alacaklıların tasarruf yetkisine sahip olması gerekmektedir. Alacaklı adına devre yetkili iradi yahut kanuni temsilci de alacak üzerinde tasarruf edebilir. Devrin yetkisiz bir temsilci tarafından yapıldığı hallerde ise devir işlemi alacaklının sonradan devre onay vermesi halinde hüküm ifade edecektir. Bu halde söz konusu onay geçmişe etkili şekilde sonuç doğuracaktır⁶⁰. Ek olarak; tasarruf yetkisine sahip olmaksızın alacak hakkını devreden alacaklının, tasarruf yetkisini sonradan kazanması halinde geçersiz olan devir geçerli hale gelecektir⁶¹. Bir kimsenin yetkisi olmadığı halde temsilci olarak bir hukuki işlem yapması durumunda, bu işlem ancak temsil olunanca onandığı takdirde temsil olunanı bağlamaktadır (TBK m. 46/1).

İflas eden alacaklının iflas masasına kaydedilen alacakları üzerindeki tasarruf yetkisi sona ermektedir (İİK m. 191). Haciz durumunda ise alacaklının haczedilmiş olan alacağa ilişkin tasarruf yetkisi bulunmamaktadır. Terekenin resmi tasfiyesi halinde de, mirasçıların tereke alacakları üzerinde tasarruf yetkisi bulunmamaktadır⁶².

D- Devir Engelinin Bulunmaması

1- Genel olarak

⁵⁹ DEMİR, s. 147; AKINTÜRK/ATEŞ, s. 207; KAPANCI, s. 13; EREN/DÖNMEZ, s. 2894.

⁶⁰ EREN, Genel Hükümler, s. 1391; SEVİNÇ, s. 39; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 51; EREN/DÖNMEZ, s. 2894; ANTALYA, Cilt V/1, 1, s. 646.

⁶¹ EREN, Genel Hükümler, s. 1391; AKINTÜRK/ATEŞ, s. 207; EREN/DÖNMEZ, s. 2894; DALCI, Nurcihan; Alacağın Toptan Temliki, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2009, s. 10.

⁶² TURAN, Ramazan; Teminat Altına Alınmış Alacakların Devri, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Y. 12, S. 45, Ocak 2021, s. 59; EREN, Genel Hükümler, s. 1391; SEVİNÇ, s. 40.

Kanunda yahut sözleşmede aksine bir hüküm bulunmuyor ve işin niteliğinden de aksi anlaşılmıyor ise borçlunun rızasına gerek olmaksızın her türlü alacağın üçüncü kişiye devri mümkündür⁶³.

Nitekim TBK'nın 183/1. maddesinde; kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklının, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebileceği hükme bağlanmıştır. Buna göre, alacağın devredilebilmesi için hukuki bir engelin bulunmaması gerekmektedir. Söz konusu engeller; sözleşmeden, işin niteliğinden veya kanun hükmünden kaynaklanabilir⁶⁴. Devir engeline rağmen akdedilen devir sözleşmesi kesin olarak hükümsüzdür⁶⁵.

2- Sözleşmeden kaynaklanan devir yasağı

Taraflarca bir alacağın toptan ya da kısmen devri, açık veya örtülü olarak sözleşme ile yasaklanabileceği gibi taraflar bunu bir koşula da bağlayabilirler⁶⁶. Alacak hakkını doğuran borç şekle tabi olsa da bu devretmeme anlaşması herhangi bir şekle tabi değildir⁶⁷. Tarafların devri, sözleşmeyi akdettikleri esnada ya da daha sonradan yasaklamaları mümkündür. Özellikle devralan gibi üçüncü kişilerin sözleşmeyi devir yasağından haberi olmayabilir⁶⁸.

⁶³ **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 418; **SEVİNÇ**, s. 31; **TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU**, s. 520; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 244.

⁶⁴ **ERBAYRAKTAR, Burcu**; Alacağın Devrinin Sözleşme İle Engellenmesi (Pactum De Non Cedendo), İstanbul, Ocak 2021, s. 13; **HAMAMCIOĞLU**, s. 303; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2904.

⁶⁵ Devre yönelik engellere örnek olarak; kumar ya da yasa dışı bahis işinden kaynaklanan alacağın mevcut olması, TBK m. 336'da düzenlenen ürün kirasında kiracının kiralayanın rızası olmadan mecuru kullanma ve işletme hakkını üçüncü kişiye devredememesi gösterilebilir. Devir engeline ilişkin diğer örnekler hakkında detaylı bilgi için bkz. **SEVİNÇ**, s. 31 vd.; **HAMAMCIOĞLU**, s. 303; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2904.

⁶⁶ **TERCIER /PICHONNAZ /DEVELİOĞLU**, s. 521; **HAMAMCIOĞLU**, s. 304; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2904; **DAYINLARLI**, s. 189; **KAPANCI**, s. 206; **SEVİNÇ**, s. 32; **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 127; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1400; **TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU**, s. 518.

⁶⁷ **SEVİNÇ**, s. 32 – 33; **ENGİN**, s. 26.

⁶⁸ **EREN**, Genel Hükümler, s. 1400; **ER, Ayşenur Kaya**; Alacağın Devrinin Sözleşme ile Sınırlandırılması ve Yasaklanması, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara 2022, s. 60; **KAPANCI**, s. 213; **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 129; **HAMAMCIOĞLU**, s. 304; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2905; Alacaklı ile borçlunun aralarında bir devir yasağı anlaşması akdetmeleri durumunda alacaklı, borçlunun katılımı olmaksızın alacağını bir başkasına devredebilme yetkisini

Alacağın devrinin sözleşme ile engellenmiş olmasına rağmen devredilmesi halinde, bu devir işlemine uygulanacak geçersizlik yaptırımının askıda hükümsüzlük hali teşkil edeceği kabul edilmektedir. Söz konusu bu askıdaki devir işleminin geçerli olabilmesi için borçlunun onayı gerekmektedir, borçlunun onay vermemesi halinde ise devir işlemi kesin hükümsüz hale gelir⁶⁹. Eğer alacak buna rağmen devredilmiş ise devralan üçüncü kişi iyi niyetli olsa dahi alacaklı sıfatını kazanamayacaktır⁷⁰. Bu durumun istisnası TBK m. 183/2’de düzenlenmiştir. İlgili kanun hükmü uyarınca borçlu; devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanınmasına güvenerek alacağı devralmış olan üçüncü kişiye karşı, alacağın devredilemeyeceğinin kararlaştırılmış bulunduğunu ileri süremeyecektir⁷¹. Bununla beraber, yazılı borç tanınması devir yasağını içeriyorsa borçlu, bu tür bir alacağı devralmış olana karşı devir yasağı def’ini ileri sürebilecektir⁷².

3- İşin niteliğinden kaynaklanan devir yasağı

Her ne kadar kanunda veya sözleşmede alacağın devrine ilişkin bir engel bulunmasa da, bazı hallerde işin niteliği de devre engel olabilmektedir. Alacağın niteliği dolayısıyla devre uygun olmaması, alacağın konusunu oluşturan edimin özelliğinden kaynaklanmaktadır. Bu tür borç ilişkilerinde genellikle alacak hakkı ile alacaklının kişisel özellikleri arasındaki yakın ilişki

kaybedeceğine ve buna binaen borçlunun kendi seçmiş olduğu alacaklıyı muhafaza edebilme imkânına sahip olacağına ilişkin; bkz. **ERBAYRAKTAR**, s. 136.

⁶⁹ **ERBAYRAKTAR**, s. 189.

⁷⁰ **GÖNEN**, s. 197; **KAPANCI**, s. 216.

⁷¹ **YILDIRIM**, s. 359; **KAPANCI**, s. 216; **SEVİNÇ**, s. 33; **HAMAMCIOĞLU**, s. 304; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2905; **TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU**, s. 521; **SARUHAN, Duygu**; Adi Alacakların Teminat Amacıyla Temliki, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011, s. 30.

⁷² **EREN**, Genel Hükümler, s. 1400; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2905; TBK m. 183/II hükmünün uygulama alanı bulabilmesi için; alacağın bir senetle ikrar edilmiş olması, senette alacağın devrini yasaklayan bir hükmün bulunmaması, alacağı devralanın senede dayanarak hareket etmesi ve devrin yasaklandığını bilmemesi ve bilebilecek durumda da olmaması gerekmektedir; bkz. ⁷² **KAPANCI**, s. 239; **AYAN**, s. 75; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 247; Sayılan şartların mevcut olması halinde devir yasağına rağmen üçüncü kişi alacağı kazanacaktır; bkz. **AYAN**, s. 75; **KAPANCI**, s. 221; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 247.

sebebiyle, alacağın devredilmesi alacağın içeriğinde değişikliğe sebep olmakta ve işin niteliği devre engel olmaktadır⁷³.

Bu çerçevede; nafaka alacağının, manevi tazminat alacağının, rekabet yasağı sözleşmesine uyulmasını isteme hakkının, ödünç alanın talep hakkının, müvekkilin vekilden işin idaresini isteme hakkı, kiracının kiralayandan gerekli tamiratın yapılmasını isteme hakkının işin niteliği gereği devredilemeyeceği ifade edilmektedir⁷⁴.

4- Kanun uyarınca devredilemeyen alacaklar

Kural olarak bütün alacakların devri mümkün olmakla birlikte, bazı alacak haklarına ilişkin kanun tarafından kısmen veya tümüyle devir yasağı öngörülmüştür (TBK m. 183).

Kanun uyarınca devri yasaklanan alacaklara örnek vermek gerekirse; TMK m. 25/4 uyarınca, manevi tazminat istemi karşı tarafça kabul edilmediği müddetçe devredilemez ve miras bırakan tarafından ileri sürülmedikçe mirasçılara geçmez. TBK m. 322/2 uyarınca; kiracı, konut ve çatılı iş yeri kiralarda kiraya verenin yazılı rızası olmadıkça kiralananı başkasına kiralayamaz ve kullanım hakkını devredemez. TBK m. 366/1 uyarınca; ürün kirasında kiracı, kiraya verenin rızası olmadan kiralananı başkasına kiraya veremez, kullanım ve işletme hakkını da başkasına devredemez. TBK m. 380 uyarınca; kullanım ödünçünce ödünç alan, ödünç konusunu başkasına kullanıramaz. TBK m. 410/1 uyarınca; işçilerin ücretinin dörtte birinden fazlası haczedilemez, başkasına devredilemez ve rehnedilemez⁷⁵.

⁷³ GÖNEN, s. 196; SEVİNÇ, s. 32; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 245; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 120; Alacak hakkının devir engeline rağmen devredilmesi halinde, söz konusu alacak hakkı borçlunun izniyle ya da onayıyla devir konusu olabilir. Bu halde borçlunun devirden sonra işlemi onaylaması geriye etkili olacaktır, bkz. HAMAMCIOĞLU, s. 303; EREN/DÖNMEZ, s. 2906; TERCİER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU, s. 522; Niteliği gereği devri mümkün olmayan bir alacağın devredilmesi halinde bu devir işlemine uygulanacak geçersizlik yaptırımı öğretide tartışılmıştır. Bazı yazarlar niteliği gereği devri mümkün olmayan alacak hakkının devrinin kesin hükümsüz olduğunu savunurken devrin borçlunun rızası ile düzelecek olmasından hareketle devrin nispi etkisiz ve askıda hükümsüz olabileceğini savunan görüşler de mevcuttur. Bahsedilen görüşlere ilişkin detaylı bilgi için; bkz. ERBAYRAKTAR, s. 99 – 100.

⁷⁴ AYAN, s. 74; EREN, Genel Hükümler, s. 1400; GÖNEN, s. 196; KAPANCI, s. 222; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 245.

⁷⁵ Açıklamalar için bkz. AKKURT/ERDOĞAN/TOKAT, s. 259; SEVİNÇ, s. 31 – 32; Detaylı bilgi için bkz. ERCOŞKUN ŞENOL, s. 111 vd.

5- Devir Yasağına Uymamanın Hüküm ve Sonuçları

Kanundan yahut işin niteliğinden ötürü devredilemez bir alacağa ilişkin yapılan devir işlemi kural olarak geçersiz olacak ve bu devir yalnızca borçlu bakımından değil devreden ve devralan arasında da hüküm ve sonuç doğurmayacaktır⁷⁶. Bu nedenle devreden alacaklı kalmaya devam edecek ve devralanın iyi niyetli olması bu sonucu değiştirmeyecektir. Aynı sonuç sözleşmeden kaynaklanan devir yasağına rağmen yapılan devirler için de geçerlidir⁷⁷.

Sözleşmeden yahut işin niteliğinden kaynaklanan devir engellerine rağmen alacağın devredildiği hallerde, borçlunun devre sonradan onay vermesi devri geçerli kılacaktır. Ancak kanundan doğan devir engellerinde bu durum söz konusu olmaz, zira devir emredici hukuk kurallarına aykırı şekilde yapıldığından kesin hükümsüz sayılacaktır (TBK m. 27/1)⁷⁸. Bu noktada kesin hükümsüzlük hâkim tarafından re'sen dikkate alınacaktır⁷⁹. Diğer devir engellerinde ise borçlunun bu hususu savunma olarak ileri sürmesi gerekmektedir, aksi halde devre zımni olarak onay vermiş kabul edilecektir⁸⁰.

IV- Alacağın Devrinin Hukuki Niteliği

A- Devrin Hukuki İşlem Niteliği

Alacağın devri, niteliği itibari ile alacağı devreden ile devralan arasında akdedilen sözleşmeye dayalı bir hukuki işlemdir⁸¹. Borçlunun bu devir sözleşmesine onay vermesi veya sözleşmeye katılması gerekmez⁸².

⁷⁶ EREN, Genel Hükümler, s. 1401; KAPANCI, s. 233; EREN/DÖNMEZ, s. 2906.

⁷⁷ ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN, s. 809; KAPANCI, s. 235.

⁷⁸ KAPANCI, s. 230; EREN, Genel Hükümler Cilt II, s. 1401; SEVİNÇ, s. 31.

⁷⁹ EREN/DÖNMEZ, s. 2906; ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN, s. 810.

⁸⁰ ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN, s. 810.

⁸¹ GÜMÜŞ, Mustafa Alper; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2021, s. 1079; AYBAY, Aydın; Borçlar Hukuku Dersleri Genel Bölüm, 15. Bası, İstanbul 2020, s. 188; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 48; SEVİNÇ, s. 37; EREN, Genel Hükümler, s. 1390; EREN/DÖNMEZ, s. 2893; "...Bir tanımlama yapmak gerekirse alacağın temliki, alacaklı ile onu devralan üçüncü kişi arasında borçlunun rızasına ihtiyaç göstermeden yapılabilen ve sadece kazandırıcı bir tasarruf işlemi niteliği taşıyan şekle bağlı bir akittir." (Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, T. 29.11.2016, E. 2016/6678, K. 2016/9862 K., www.lexpera.com.tr, Erişim Tarihi: 02.01.2023).

Alacağın devrinde taraf iradelerinin alacağın devredenden devralana geçmesi olduğu ortadadır. Nitekim devir işlemi, alacağı devreden ile devralanın karşılıklı irade beyanları çerçevesinde gerçekleşmektedir. Devir neticesinde alacağı devredenin aktifi azalmakta, alacağı devralanın ise aktifi artmaktadır. Bu yönüyle alacağın devri, devralan açısından kazandırıcı bir işlem niteliğinde iken devreden açısından bir tasarruf işlemidir. Ayrıca alacağın devredilmesi işlemi, hem hukuki bir sonuç doğurduğundan hem de irade beyanları neticesinde gerçekleştiğinden bu işlemin hukuki bir işlem olduğu kabul edilmektedir⁸³.

B- Devrin Tasarruf İşlemi Niteliği

Tasarruf işlemi, bir hakka doğrudan etki eden, yeni bir hak doğuran yahut mevcut bir hakkı değiştiren, hakkın içeriğini sınırlayan veya hakkı ortadan kaldıran bir işlemidir. Tasarruf işlemi ile kişinin malvarlığının aktifinde yer alan bir hak üzerinde başkası lehine bir azalma, değişme, sona erme veya aynı bir hak ile kayıtlanma meydana gelmektedir⁸⁴. Alacağın devredenden devralana geçmesini sağlayan alacağın devri sözleşmesi, devreden bakımından bir tasarruf işlemi niteliğindedir⁸⁵. Nitekim alacağın devri ile birlikte devre konu alacak hakkı,

⁸² OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 579; Hukuki işlem kavramı ve sonuçları için; bkz. ANTALYA, O. Gökhan; Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1,1, Genişletilmiş 2. Baskı, 2019, s. 137; ÜNLÜTEPE, s. 33; NOMER, s. 35; ERMAN, Hasan; Medeni Hukuk Dersleri, Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku, İstanbul 2021, s. 64; HATEMİ, Hüseyin; Medeni Hukuk'a Giriş, İstanbul 2017, s. 162; ANTALYA, O. Gökhan/TOPUZ, Murat; Medeni Hukuk, Marmara Hukuk Yorumu, Cilt I, Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara 2021, s. 200; OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt I, s. 36; AKKURT/ERDOĞAN/TOKAT, s. 69; AYAN, s. 133; NOMER, s. 35; Malvarlığına yaptığı etki bakımından hukuki işlem eksiltici işlem ve kazandırıcı işlem olarak ikiye ayrılmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. HAMAMCIOĞLU, s. 45; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP; s. 37; OĞUZMAN, M. Kemal/BARLAS, Nami; Medeni Hukuk, 18. Bası, İstanbul 2022, s. 166; DURAL, Mustafa/SARI, Suat; Türk Özel Hukuku, Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri, Cilt I, İstanbul 2021, s. 195; ERMAN, s. 67-68; HATEMİ, s. 153 – 154; ANTALYA/TOPUZ, s. 229; OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt I, s. 36; AKKURT/ERDOĞAN/TOKAT, s. 79; AYAN, s. 149 – 150; NOMER, s. 37 – 38; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP; s. 42; OĞUZMAN/BARLAS, s. 168 – 169.

⁸³ ULUŞAN, s. 7; SEVİNÇ, s. 37; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 49; GÖNEN, Yılmaz; İnşaat Sözleşmelerinde Alacağın Devri, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2006, s. 95.

⁸⁴ ERMAN, s. 72, HATEMİ, s. 158; ANTALYA, Cilt V/1,1, s. 171; ANTALYA/TOPUZ, s. 237; SEVİNÇ, s. 38; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 50; HAMAMCIOĞLU, s. 53; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP; s. 46; OĞUZMAN/BARLAS, s. 174; DURAL/SARI, s. 211.

⁸⁵ BAKLACI ÇAKIROĞLU, Evren; Roma Hukuku'nda ve Türk Borçlar Hukuku'nda Alacağın Temliki, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

alacaklının malvarlığından çıkarak devralanın malvarlığına geçmektedir⁸⁶. Alacağın devri devralanın malvarlığında artışa neden olduğu için aynı zamanda devralan açısından bir kazandırıcı işlem teşkil etmektedir⁸⁷.

Devrin tasarruf işlemi olmasından ötürü, alacağın devreden devir esnasında tasarruf yetkisine sahip olması gerekmektedir⁸⁸. Yukarıda açıklandığı üzere, aksi halde söz konusu devir işleminin hüküm ve sonuç doğurmayacağı kuşkusuzdur⁸⁹. Alacak hakkının birden çok devre konu olması halinde, tasarruf işlemlerinde geçerli olan öncelik ilkesi gereği zaman bakımından en önce yapılmış olan devir geçerli olacaktır⁹⁰. Nitekim devir ile birlikte alacak hakkı, zaman bakımından ilk devralan kişiye kesin olarak geçmiş olduğundan ve devreden bu alacak üzerinde tasarruf hakkı ve yetkisi kalmadığından daha sonraki devirler hüküm ve sonuç doğurmayacaktır⁹¹.

C- Alacağın Devrinin Soyut veya Sebebe Bağlı İşlem Olma Niteliği

Alacağın devri, devir edilen alacağın devreden malvarlığından devralanın malvarlığına geçmesini sağlamaktadır⁹². Bu yönüyle devralan açısından kazandırıcı bir işlemdir.

2010, s. 106; **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 579; **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 51; **KAPANCI**, s. 7; **SEVİNÇ**, s. 38; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2893.

⁸⁶ **OZANEMRE YAYLA, H. Tolunay**, Themis - Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, 2022, s. 276; **AYBAY**, s. 188; **SEVİNÇ**, s. 38; **AKKURT/ERDOĞAN/TOKAT**, s. 82; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2893.

⁸⁷ **YILDIRIM**, s. 356; Kazandırma, bir kişinin malvarlığından bir başka kişinin malvarlığı yararına bir malvarlığı değerinin sağlanması fiilidir. Bu işleme kazandırıcı işlem denilmektedir. Detaylı bilgi için bkz. **ANTALYA/TOPUZ**, s. 241; **OĞUZMAN/BARLAS**, s. 176; **GÜMÜŞ**, Genel Hükümler, s. 1080; Kazandırıcı işlem, borçlanma işlemi veya tasarruf işlemi şeklinde meydana gelmektedir. Detaylı bilgi için bkz. **HAMAMCIOĞLU**, s. 47 vd.; Borçlanma ya da tasarruf işlemleri ile bir kişinin başkasına ait malvarlığına yeni bir hak kazandırması hali kazandırıcı işlemdir, bkz. **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**; s. 49.

⁸⁸ **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 415; **FRANKO, Nisim**; Alacağın Temliki, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 49, S. 1-2, Y. 1994, s. 179; **SEVİNÇ**, s. 39; **HAMAMCIOĞLU**, s. 54; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2894; Tasarruf yetkisi ile fiil ehliyetinin birbiri ile karıştırılmaması mühimdir. Ehliyet, kişinin şahsi bir hal ya da niteliği iken tasarruf yetkisi bir kişinin bir hak ile arasındaki belirli bir ilgiden ibarettir, bkz. **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**; s. 47; **OĞUZMAN/BARLAS**, s. 198; **DURAL /SARI**, s. 221; **ENGİN**, s. 19.

⁸⁹ Bkz. Bölüm 1, III, C.

⁹⁰ **ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN**, s. 804; **SEVİNÇ**, s. 39; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2894.

⁹¹ **EREN**, Genel Hükümler, s. 1391; **SEVİNÇ**, s. 39; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2894.

⁹² **DAYINLARLI**, s. 83; **SEVİNÇ**, s. 41.

Kazandırmaya yol açan hukuki sebepteki sakatlığın, tasarruf işlemini de sakatlayıp sakatlamayacağı; başka bir ifade ile, alacağın devrinin sebebe bağlı bir işlem mi yahut sebepten soyut bir işlem mi olduğu doktrinde tartışmalıdır⁹³. Zira alacağın devrinin sebebe bağlı olup olmadığı konusunda kanunda da bir hüküm mevcut değildir.

TBK'nın 27/1. maddesine göre; kanunun kesin olarak emrettiği hukuki kurallara, ahlaka yahut kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı bulunmadığı müddetçe tarafların yaptıkları sözleşmeler geçerlidir. Zira kanunda sözleşmelerin akdinde iradelerin bağımsızlığı ilkesi kabul edilmiştir. Bu durumda, kanunun emredici hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla taraflar sözleşmenin devrine ilişkin aralarında anlaşma yapabilir ve hatta sözleşmede, alacağın sebebe bağlı olduğu kararlaştırabilirler. Ancak bu halde yapılan devrin geçerliliği, hukuki sebebin geçerliliğine bağlı olacaktır. Tarafların aralarında akdettikleri sözleşmede alacağın devrinin sebebe bağlı olmadığı hüküm altına alınmışsa artık devrin geçerliliği için sebep aranmayacaktır⁹⁴.

1- Genel Olarak Alacağın Devrinde Sebep

Bir hukuki işlemin geçerliliği, hukuki işlemin sebebine bağlı olmasına ve bağlı olmamasına göre farklı neticeler doğurmaktadır. Eğer hukuki işlem, bir sebebin varlığına ve geçerliliğine bağlı ise burada sebebe bağlı hukuki işlemlerden söz edilmektedir. Aksi halde sebebe bağlı olmayan hukuki işlemlerden söz edilecektir⁹⁵. Bir tasarruf işlemi olan alacağın devri işlemi, kural olarak her tasarruf işlemi gibi bir sebebe dayanarak yapılmaktadır⁹⁶.

⁹³ ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL, s. 33; SEVİNÇ, s. 41.

⁹⁴ DAYINLARLI, s. 95.

⁹⁵ KILIÇOĞLU, s. 75; ANTALYA, Cilt V/1,1, s. 174.

⁹⁶ OZANEMRE YAYLA, s. 63; SEVİNÇ, s. 37; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 57; EREN/DÖNMEZ, s. 2896; Hukuki işlemin sebebe bağlı olmamasının, bu işlemin sebebinin bulunmaması anlamına gelmediği, her hukuki işlemin bir sebebinin mevcut olduğu, sebebi bulunmayan bir borç ilişkisinin düşünülemeyeceğine ilişkin görüş için; bkz. KILIÇOĞLU, s. 75; OĞUZMAN/BARLAS, s. 178; AKKURT/ERDOĞAN/TOKAT, s. 85; Geçerliliği, sebebin varlığına ve geçerliliğine bağlı olan hukuki işlemlere sebebe bağlı işlemler denilmektedir. Sebebe bağlı borçlandırıcı işlemlerle, tasarruf işlemlerinde hukuki sebep bunların bir parçası olduğundan hukuki sebep mevcut olmadığında yahut geçersiz olduğunda asıl işlem (borçlandırıcı işlem veya tasarruf işlemi) de geçersiz olacaktır. Zira sebebe bağlı işlemlerde işlemin geçerli olması sebebin de varlığına ve geçerliliğine bağlıdır; bkz. EREN, Genel Hükümler, s. 188; AKKURT/ERDOĞAN/TOKAT, s. 84; OĞUZMAN/BARLAS, s. 178.

Nitekim kazandırıcı bir işlem olan alacağın devri, her kazandırma gibi hukuki bir sebebe, borçlandırıcı bir işleme ihtiyaç duyar. Söz konusu bu işlem, diğer kazandırıcı işlemlerde olduğu gibi amaca ulaşmak için başvurulacak hukuki bir vasıta. Bu işlemi gerçekleştirmenin ise bir sebebi vardır. Devrin temelinde bulunan bu sebebe, devreden ile devralan arasındaki borç ilişkisinin hukuki sebebi denilmektedir⁹⁷. Devrin hukuki sebebi bir sözleşme ya da vasiyetnameden yahut yasadan doğan bir borç olabilir. Devrin genellikle böyle bir borcu ifa etmek için yapıldığını söylemek mümkündür⁹⁸.

Alacağın devri ifa sebebi, tahsil sebebi, teminat sebebi ya da bağışlama sebebi gibi çeşitli amaçlarla yapılabilmektedir. Alacaklı, üçüncü kişiye olan borcunu ifa etmek amacıyla (ifa sebebi), borçludan olan alacağını tahsil etmek amacıyla (tahsil sebebi), üçüncü kişiye olan borcuna teminat olması amacıyla (teminat sebebi) veya üçüncü kişiye bağış amacıyla (bağışlama sebebi) alacağını devredebilir.

Alacaklının, alacağını üçüncü kişiye olan borcunun ifa edilmesi maksadıyla devretmesi halinde ifa uğruna devir söz konusu olacaktır. Bu halde alacaklı; alacağını borçludan tahsil edip üçüncü kişiye ifada bulunmak yerine, üçüncü kişiyi alacaklı yapmakta ve ona olan borcundan kurtulmaktadır⁹⁹.

Alacağın inançlı olarak devredilebilmesi de mümkündür. Kazandırmanın sebebinin teminat sebebi yahut tahsil sebebi olduğu durumlarda alacağın devri işleminin inançlı işlem

⁹⁷ **DAYINLARLI**, s. 93-94.

⁹⁸ **EREN**, Genel Hükümler, s. 1392.

⁹⁹ İfa uğruna edim ve ifa yerine edim kavramlarına ilişkin detaylı bilgi için bkz. Bölüm 3, IV, B; TBK m. 192’de düzenlenen ifa uğruna devre göre; devre konu alacak hakkının paraya çevrilmesi neticesinde elde edilen bedel oranında borç sona erecektir. İfa uğruna ya da ifa yerine edimden hangisinin var olduğunun tartışmalı olduğu durumlarda, alacaklının lehine olan ifa yerine edimin varlığı kabul edilmektedir; bkz. **GÜMÜŞSOY, Güler**; Alacağın Devrinde Devredenin Garanti Yükümlülüğü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013, s. 35; **KILIÇOĞLU**, s. 1013; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2896; İfa sebebi, genellikle tasarruf işlemlerinde karşımıza çıkmakla birlikte; yapılan kazandırma, önceden mevcut olan bir borcun yerine getirilmesi amacı ile gerçekleştirilmesi anlamına gelmektedir; bkz. **ANTALYA**, Cilt V/1,1, s. 165; **KAPANCI**, s. 132; **OĞUZMAN/BARLAS**, s. 177; **ÜNLÜTEPE**, s. 334; **ULUŞAN**, s. 11.

niteliğinde olduğu kabul edilmektedir¹⁰⁰. Alacaklının, borçludan olan alacağını, tahsil etmesi için üçüncü kişiye devretmesine tahsil amacıyla inançlı devir denmektedir¹⁰¹. Bu halde; alacaklı alacağını tahsil etmenin kendisi için güç olacağı durumlarda alacağını kendisi tahsil etmek yerine bu tahsilatı bir başkası vasıtasıyla yerine getirmektedir¹⁰². Bu noktada devreden, üçüncü kişiden olan alacağını devralana sadece tahsil işlemlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla devretmektedir¹⁰³. Nitekim devreden taraf, tahsil edilecek olan alacağa mahsup edilmek üzere devralandan bir miktar para alabilir yahut devir sözleşmesinde alacağın, alacağı tahsil amacıyla devralan tarafından tahsil edilmesi akabinde devredene iadesi hususunda anlaşma yapabilirler¹⁰⁴.

Alacaklı alacağını bir inançlı devir türü olan teminat sebebi ile de devredebilir. Alacaklının, alacağını üçüncü kişiye olan borcunun teminatı olmak üzere devretmesine alacağın teminat sebebiyle devri denmektedir¹⁰⁵. Alacağın teminat sebebiyle devrinde devralan, borç devreden tarafından vadesinde ödendiği zaman teminata konu alacağı devredene iadeten devretmeyi kabul etmektedir¹⁰⁶. Borcun ifa edilmediği halde ise, devralan teminat konusu alacağı paraya çevirme suretiyle alacağına kavuşmaktadır¹⁰⁷. Tahsil sebebiyle devir yaygın olarak bono ve çek gibi kambiyo senetlerine bağlı alacaklarda uygulama alanı bulmaktadır (TTK m. 600).

¹⁰⁰ **OZANEMRE YAYLA**, s. 277; **KAPANCI**, s. 128; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2897; **GÜMÜŞ**, s. 1082; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1393; **ENGİN**, s. 13.

¹⁰¹ **KILIÇOĞLU**, s. 1013; **KAPANCI**, s. 125; **ÜNLÜTEPE**, s. 334.

¹⁰² **GÜMÜŞ**, s. 1082; **ÜNLÜTEPE**, s. 334; **KILIÇOĞLU**, s. 1013; **KAPANCI**, s. 126.

¹⁰³ **ARDA BAĞCE**, **Duygu Hidayet**; Alacağın Devri ve Diğer Hukuki Kurumlarla Karşılaştırılması, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2015, s. 10.

¹⁰⁴ **DAYINLARLI**, s. 138; **AKSOY**, **Hüseyin Can**; Alacağı Temlik Edenin Kanundan Doğan Garanti Sorumluluğunun Ekonomi Hukuku Prensipleri Işığında Değerlendirilmesi, Ankara Barosu Dergisi, S.1, Y.2012, s. 146.

¹⁰⁵ **AYDINCIK**, **Şirin**; Bir İnançlı İşlem Türü Olarak Alacağın Teminat Amacıyla Temliki, İÜHFD, C.64, Y. 2006, S.1, s.131-194, s. 136; **ÖZDEMİR**, **Saibe Oktay**; Teminat Amaçlı Alacak Devri ve Toptan Temlik Sözleşmeleri, İYHFM C. KVII, S. 1-2, 265 – 299, 1999, s. 269; **KILIÇOĞLU**, s. 1013; **KAPANCI**, s. 127; **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 62; **ŞAFAK**, **Ali**; Teminat Amaçlı Alacağın Temliki, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010, s. 45; **DAYINLARLI**, s. 141.

¹⁰⁶ **ÖZDEMİR**, s. 266; **AKSOY**, s. 146; **KILIÇOĞLU**, s. 1013; **ANTALYA**, Cilt V/1,1, s. 167; **KAPANCI**, s. 128.

¹⁰⁷ **AKSOY**, s. 146; **KILIÇOĞLU**, s. 1013; **ANTALYA**, Cilt V/1,1, s. 167; **KAPANCI**, s. 128.

Alacaklının, borçludan olan alacağını üçüncü bir kişiye bağış amacıyla devretmesi de mümkündür. Bunun için tarafların birbirine uygun ve karşılıklı irade beyanlarının mevcut olması gerekmektedir. Bu devir türünde, bağışlayan taraf alacak veya ifa amacı gütmeksizin karşı tarafa karşılıksız yarar sağlamayı amaçlamaktadır¹⁰⁸.

2- Alacağın Devrinin Sebebinin Açıklayan Görüşler ve Değerlendirilmesi

a- Sebebe bağlı işlem görüşü

Öğretideki bir görüşe göre; alacağın devrinin sebebe bağlı bir işlem olarak kabul edilmesi halinde, temel ilişkideki borçlandırıcı işlemin sakatlığı tasarruf işlemi de sakatlayacak ve devre konu alacak hakkı devredenden devralana geçmemiş olacaktır¹⁰⁹. Nitekim devralan, devre konu alacak oranında zenginleşmediğinden devreden devralana karşı sebepsiz zenginleşmeden doğan bir dava yöneltmesi de gerekmeyecektir. Burada olsa olsa alacağı devreden, yazılı bir devir belgesini (alacak senedini) devir alana verdiğinden bu belgenin iadesini yahut iptalini talep edebilir¹¹⁰. Nitekim alacak senedi, taşınır mal niteliğini haiz olduğundan devralanın bu belgeye ilişkin mülkiyet hakkı kazanması söz konusu olmayacaktır; yalnızca söz konusu belgenin zilyedi olabilir¹¹¹.

Sebebe bağlılığın taraf iradelerine uygun olmasının, alacağın devrinin sebebe bağlı olduğu görüşünün savunulma nedenlerinden biri olduğu belirtilmektedir. Nitekim taraflarca devir işleminin yapılma nedeni borçlanma işleminin varlığı olduğundan bu iki işlemi birbirinden soyutlamanın taraf iradelerine aykırılık teşkil edeceği ifade edilmektedir¹¹².

¹⁰⁸ ULUŞAN, s. 15; ANTALYA, Cilt V/1,1, s. 166; OĞUZMAN/BARLAS, s. 178.

¹⁰⁹ ŞAFK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL, s. 38; OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 581; KAPANCI, s. 27; SEVİNÇ, s. 41; GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1096; DAYINLARLI, s. 100; HAMAMCIOĞLU, s. 296; EREN/DÖNMEZ, s. 2897.

¹¹⁰ ŞAFK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL, s. 38; HAMAMCIOĞLU, s. 296; EREN, s. 1393; DAYINLARLI, s. 100; EREN/DÖNMEZ, s. 2897.

¹¹¹ EREN, Genel Hükümler, s. 1391; DAYINLARLI, s. 100; HAMAMCIOĞLU, s. 296; EREN/DÖNMEZ, s. 2897.

¹¹² HAMAMCIOĞLU, s. 297.

Öğretide alacağın devrinin sebebe bağlı bir işlem olduğunu kabul eden görüşler mevcuttur¹¹³. Bu görüşe göre; tüm tasarruf işlemlerinin soyut işlem olarak kabul edilmesi doğru değildir. Zira Türk hukukunda kanun koyucu, en önemli tasarruf işlemlerinden olan taşınmaz mülkiyetinin devrinin sebebe bağlı olduğunu TMK m. 1024 ve 1025'te hüküm altına almıştır. Aynı ilkenin taşınır mülkiyetinin devri yönünden de kabul edilebileceği ifade edilmektedir¹¹⁴. Taşınır ve taşınmaz mallarda teslimin sebebe bağlı olduğunun kabul edilmesine karşın, alacağın devrinin soyut işlem olmasının kabulünün izahı gerekmektedir¹¹⁵. Bu hususa ilişkin öğretilerdeki bir görüşe göre; alacağın devrinde mülkiyetin devrinden farklı olarak ilgili üç kişi (devreden, devralan ve borçlu) bulunmaktadır ve devir sözleşmesi sadece devreden ve devralan arasındadır. Nitekim borçlu devir sözleşmesinin tarafı değildir. Bu halde, taşınır ve taşınmaz mallarda geçerli olan sebebe bağlılık ilkesinden, alacağın devrinde vazgeçmek için inandırıcı bir sebep mevcut değildir¹¹⁶. Bu görüşü savunan bazı yazarlar; devreden ve devralanın, alacağın devri bakımından devir işlemini ve devrin sebebini birbirinden ayrı düşünmelerinin mümkün gözükmeyeceğini, diğer hukuki işlemlerde olduğu gibi devir sözleşmesinde de tarafların bu yöndeki iradelerinin dışına çıkmanın doğru olmayacağını savunmaktadır¹¹⁷.

b- Soyut işlem görüşü

Alacağın devrinin soyut bir işlem olduğu kabul edildiğinde, devrin sebebe bağlı olmama yani soyut niteliğinden bahsedilecektir. Alacağın devrinin soyut niteliğinin kabul edilmesi halinde; devredenle devralan arasındaki borç doğurucu işlemin geçersiz olması durumunda yapılan alacağın devri bu durumdan etkilenmeyecek, yani temeldeki borçlandırıcı işlemin sakatlığı tasarruf işlemini etkilemeyecektir. Ancak devredeninin devralana karşı sebepsiz zenginleşme

¹¹³ **TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU**, s. 523; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1394; **DAYINLARLI**, s. 102; **HAMAMCIOĞLU**, s. 300; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2899.

¹¹⁴ **EREN**, Genel Hükümler, s. 1394; **HAMAMCIOĞLU**, s. 103.

¹¹⁵ **HAMAMCIOĞLU**, s. 300; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1394; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2899; **DAYINLARLI**, s. 103.

¹¹⁶ **EREN**, Genel Hükümler, s. 1394 – 1395.

¹¹⁷ **DAYINLARLI**, s. 103.

talebinde bulunması ve devredilen alacağın iadesini talep etmesi mümkündür¹¹⁸. Başka bir ifade ile soyutluk ilkesinin kabul edilmesi durumunda; borçlandırııcı işlemdeki sakatlığın gerekli koşullara uygun yapılmış olması halinde devri etkilemeyeceği, borçlandırııcı işlemdeki sakatlığa rağmen alacağın devralana geçtiği, ancak bu devrin devralan bakımından sebepsiz zenginleşme teşkil edeceğinden alacağın iadesinin talep edilebileceği kabul edilmektedir¹¹⁹.

Doktrinde, alacağın devrinin soyut bir işlem olması halinde; alacağı devreden ve devralan tarafın aralarında anlaşmaları halinde bu işlemin geçerliliğini, sebebini oluşturan işlemin geçerli olmasına bağlayabileceklerini ve alacağın devrinin artık sebebe bağlı bir işlem haline getirebilmelerinin mümkün olduğunu savunan görüşler mevcuttur¹²⁰. Öğretide bir görüş; sebepten soyutluğun, alacağı devredeni koruma amacı güden sebebe bağlılıktan farklı olarak işlem güvenliğini ve üçüncü kişilerin menfaatini ön planda tuttuğunu, devreden menfaatleri karşısında işlem hayatındaki üçüncü kişilerin menfaatlerinin doğrudan ve öncelikli şekilde gözetilmesinin hakkaniyete daha uygun düşeceğini savunmaktadır¹²¹.

Günümüzde bizim de katıldığımız doktrindeki hâkim görüş¹²²; alacağın devrinin sebepten soyut olduğu yönündedir. Nitekim tarafların karşılıklı olarak anlaştıkları ve alacağın devrinin hukuki sebebini geçersiz olması halinde dahi alacağın devrine yönelik sözleşmenin kendisinde bir geçersizlik olmadığı müddetçe geçerli sayılması, hakkaniyete ve tarafların amaçlarına daha uygun düşecektir. Zira gerçekten de devreden menfaatleri karşın üçüncü kişilerin menfaatlerinin öncelikli şekilde gözetilmesinin hakkaniyet gereği olduğu kanaatindeyiz.

¹¹⁸ KILIÇOĞLU, s. 1014; SEVİNÇ, s. 42; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 69; DAYINLARLI, s. 96; HAMAMCIOĞLU, s. 298; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 241; GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1095; AYAN, s. 72; OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 581–582; ENGİN, s. 30.

¹¹⁹ YILDIRIM, s. 356; OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 581; KAPANCI, s. 23; DAYINLARLI, s. 96; HAMAMCIOĞLU, s. 298; OĞUZMAN/BARLAS, s. 178.

¹²⁰ KAPANCI, s. 33; Tarafların, devir işleminin geçerliliğini, doğrudan alacağın devri işlemi içinde yer verilen bir hükümle devir borcunu doğuran taahhüt işleminin kurulmasına ya da geçerliliğine bağlamaları halinde sebebe bağlı alacak değil, alacağın şarta bağlı devrinin söz konusu olacağına ilişkin görüşe ilişkin bkz. OZANEMRE YAYLA, s. 396; ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN, s. 803.

¹²¹ KAPANCI, s. 33.

¹²² ANTALYA, Cilt V/1,1, s. 175; OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 582; KAPANCI, s. 32; OZANEMRE YAYLA, s. 396; ARAL, s. 188; GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1097; YILDIRIM, s. 356.

V- Alacağın Devrinin Benzer Hukuki İşlemlerle Karşılaştırılması

A- Alacağın Devri Vaadi

1- Devir Vaadi Kavramı ve Hukuki Nitelikleri

Alacağın devri sözü verme (alacağın devri vaadi), bir alacağın devredilmesi borcunu yükleyen bir sözleşmedir¹²³. Bu işlem, alacağı devretme borcunu doğuran tüm taahhüt işlemlerine yönelik ortak bir nitelendirmedir. Devir vaadi ivazlı yahut ivazsız olabileceği gibi, bir ön sözleşme olarak nitelendirilmez ve kanunda da belirtildiği üzere alacağın devri işleminin geçerlilik şartlarına tabi değildir (TBK m. 184/2)¹²⁴.

Devir işleminden farklı olarak, bir tasarruf muamelesi değil bir borçlandırıcı işlemdir. Devir vaadinde, vadeden ile lehtarın karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları ile devir vaadi sözleşmesi meydana gelmektedir¹²⁵. Alacağın devri vaadinin bir tasarruf işlemi olmamasından ötürü bu işlem alacağın bir üçüncü şahsa geçmesini sağlamaz; yalnızca bu sözü verene vadettiği devri yerine getirme borcunu yükler¹²⁶. Lehine vaatte bulunulan, vaat edilen alacak hakkını değil alacağın temlikini talep hakkı elde etmektedir. Lehine temlik vaat edilen kişi de bu hakkını bir başkasına devredebilir¹²⁷. Fakat vaadin yerine getirilmesine ilişkin talep hakkını üçüncü kişiye ancak TBK m. 184/1 hükmünde belirtilen şekil koşullarına uyarak devredebilir¹²⁸.

¹²³ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 582; HAMAMCIOĞLU, s. 53.

¹²⁴ OZANEMRE YAYLA, s. 277; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 60; HAMAMCIOĞLU, s. 53.

¹²⁵ DAYINLARLI, s. 188.

¹²⁶ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 583.

¹²⁷ ARDA BAĞCE, s. 25.

¹²⁸ ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL, s. 39.

Alacağın devrinin bir miktar para karşılığında taahhüt edilmiş ise, satış sözleşmesi¹²⁹; karşılıksız olarak vaat edilmiş ise bağışlama sözleşmesi; teminat olarak devredilmişse inanç anlaşması niteliğinde olduğu kabul edilmektedir¹³⁰. Devir vaadi veren kişinin bu vaadini yerine getirmemesi halinde, vaatte bulunulan kişi mahkemeye başvurmak suretiyle alacağın kendisine geçirilmesini talep edebilir ve mahkemenin lehine sonuçlanması halinde alacak mahkeme hükmü ile kendisine geçer¹³¹.

2- Devir Vaadinin Şekli

Alacağın devri için yazılı şekil şartı öngörülmüş iken alacağın devri vaadi için özel bir şekil şartı öngörülmüş değildir¹³². Nitekim bu husus TBK m. 184/f.2’de; “*Alacağın devri sözü verme, şekle bağlı değildir.*” şeklinde ifade edilmiştir.

Devir vaadi, şekle tabi bir sözleşmenin kaydı olarak yapılmış ise bu sözleşmenin şekline uygun yapılmadığı takdirde geçersiz olacaktır¹³³. Örneğin alacağın devri vaadi, ivazsız olup bağışlama vaadi içeriyorsa bunun geçerliliği bağışlama sözü vermeye ilişkin TBK m. 288/f.1 uyarınca yazılı şekle tabi olacaktır. Bu şekle uyulmaması halinde devir sözü verme de geçersizdir. Alacağın devri vaadi, TBK m. 146 hükmü uyarınca on yıllık zamanaşımına tabidir¹³⁴.

B- Sözleşmenin Devri

Sözleşmenin devri; sözleşmeyi devreden, devralan ve sözleşmede kalan taraf arasında yapılan ve devreden bu sözleşmeden doğan taraf olma sıfatı ile birlikte bütün hak ve borçlarını

¹²⁹ NÖMER, Haluk Nami/ENGİN, Baki İlkay; Türk Borçlar Kanunu Şerhi Özel Borç İlişkileri, Cilt I: Satış Sözleşmesi, 1. Fasikül, Gözden Geçirilmiş 6. Bası, Ankara 2022, s. 51.

¹³⁰ NÖMER, s. 547.

¹³¹ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 583.

¹³² OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 583.

¹³³ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 583.

¹³⁴ DAYINLARLI, s. 123.

devralana geçiren bir anlaşma olarak tanımlanmaktadır (TBK m. 205). Sözleşmenin devri ile birlikte, sözleşmeden kaynaklanan geniş anlamda borç ilişkisinin taraf olma sıfatı, tüm hak ve borçlar ile beraber devredilmekte ve sözleşmenin bir tarafı değişmektedir¹³⁵.

Sözleşmenin devrinin geçerliliği, devredilen sözleşmenin şekline bağlıdır. Kanundan doğan halefiyet hâlleri ile diğer özel hükümler saklıdır. Hükümün lafzından da anlaşılacağı üzere, sözleşmenin devrinde sözleşmenin bir tarafı sözleşmeden doğan tüm hak ve borçlarını bir üçüncü kişiye devretmektedir. Alacağın devrinde ise mevcut yahut belirlenebilen bir alacak, tüm yan haklarıyla beraber devralana geçmektedir¹³⁶. Sözleşmenin devri sözleşmesi, alacağın devrinden farklı olarak devredilen sözleşmenin şekline tabidir¹³⁷. Alacağın devrine ilişkin; TBK m. 520/3 hükmü uyarınca geçerliliği yazılı şekil şartına bağlı olan taşınmazlar konusundaki simsarlık sözleşmesinin devrinin de yazılı şekilde yapılmasının gerekli olması bu hususa örnek olarak gösterilebilir.

Alacağın devrinde borçlunun bu devre katılması ve muvafakat etmesi gerekli değilken, sözleşmenin devrinde sözleşmenin değişmeyen (sözleşmede kalan) tarafının bu devre onay vermesi gerekmektedir. Nitekim TBK m. 205/2 hükmü uyarınca, sözleşmeyi devreden ile devralan arasında yapılan ve sözleşmede kalan diğer tarafça önceden verilen izne dayanan veya sonradan onaylanan anlaşma da sözleşmenin devri hükümlerine tabi olacaktır¹³⁸. Bu sözleşme ile devir konusu sözleşmeden doğan tüm hak ve borçlar üçüncü bir kişiye devredilmektedir¹³⁹. Sözleşmenin devri sadece bir tarafın değişikliği sonucunu doğururken, alacağın devrinde borç ilişkisine yeni bir taraf eklenmektedir. Ayrıca alacağın devri işlemi iki

¹³⁵ **KAHRAMAN, Zafer**; Karşılaştırmalı Hukukta Borcun Dış Üstlenilmesi (Borcun Nakli), İstanbul 2013, s. 129; **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 650; **NOMER**, s. 541; **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 430; **KILIÇOĞLU**, s. 1062; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1421; **TERCIER /PICHONNAZ /DEVELİOĞLU**, s. 532; **ÜNLÜTEPE**, s. 349.

¹³⁶ **GÜMÜŞSOY**, s. 37; **KAPANCI**, s. 41; **KILIÇOĞLU**, s. 1066; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1421.

¹³⁷ **ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN**, s. 827; **KAPANCI**, s. 42; **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 650; **NOMER**, s. 542; **KILIÇOĞLU**, s. 1064; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1422; **TERCIER /PICHONNAZ /DEVELİOĞLU**, s. 523; **ÜNLÜTEPE**, s. 350.

¹³⁸ **ÜNLÜTEPE**, s. 350; **KAPANCI**, s. 43; **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 651; **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 431; **KILIÇOĞLU**, s. 1065.

¹³⁹ **GÜNAY**, s. 745; **KAPANCI**, s. 41; **KILIÇOĞLU**, s. 1066; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1421.

tarafı bir işlem iken, sözleşmenin devri üç taraflıdır ve sözleşmenin devrine borçlu da katılmaktadır¹⁴⁰.

C- Sözleşmeye Katılma

Türk Hukukunda TBK m. 206 ile ilk defa düzenlenen sözleşmeye katılma; mevcut bir sözleşmeye taraflardan birinin yanında yer almak üzere, katılan ile bu sözleşmenin tarafları arasında yapılan ve katılanın, yanında yer aldığı tarafla birlikte, onun hak ve borçlarına sahip olması sonucunu doğuran bir anlaşmadır. Anlaşmada aksi kararlaştırılmamışsa, sözleşmeye katılan ile yanında yer aldığı taraf, sözleşmenin diğer tarafına karşı müteselsilen alacaklı ve borçlu olurlar. Sözleşmeye katılmanın geçerliliği, katılma konusu sözleşmenin şekline bağlıdır¹⁴¹. Sözleşmenin devrinden farklı olarak sözleşmeye katılmada, herhangi bir tarafın sözleşme ilişkisinden ayrılması söz konusu olmayıp sözleşmeye taraflardan birinin yanında yer almak üzere yeni bir kişi katılmaktadır. Sözleşmeye katılan, yanında yer aldığı tarafla birlikte onun hak ve borçlarına sahip olacaktır¹⁴².

Sözleşmeye katılmada üç taraf mevcut olup bunlar; alacaklı, borçlu ve sözleşmeye katılan kişidir. Alacağın devrinde ise, alacaklı alacak hakkını üçüncü kişiye devretmekte olup taraf sayısında bir değişiklik meydana gelmemektedir¹⁴³. Sözleşmeye katılmada katılan, sözleşmeye katıldığı tarafın alacağı yahut borcu bakımından o taraf ile birlikte müteselsil alacaklı ya da borçlu olmaktadır. Taraflarca bu durumun aksi kararlaştırılabilir¹⁴⁴. Alacağın devrinde ise, mevcut bir alacak ve ona bağlı haklar devredenden devralana geçmektedir.

Alacağın devri işleminde alacağın kaynağı sözleşme, haksız fiil ya da sebepsiz zenginleşme olabilirken; sözleşmeye katılma sadece sözleşme şeklindeki borç ilişkileri bakımından geçerli

¹⁴⁰ **BAHADIR, Zeynep**; Sözleşmenin Devri ve Sözleşmeye Katılma, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: XVII, Yıl: 2013; Sayı: 3, s. 9.

¹⁴¹ **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 431; **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 656; **NOMER**, s. 543; **KILIÇOĞLU**, s. 1066 – 1067; **ÜNLÜTEPE**, s. 351.

¹⁴² **ÜNLÜTEPE**, s. 351; **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 656; **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 431.

¹⁴³ **ARDA BAĞCE**, s. 79; **KILIÇOĞLU**, s. 1068.

¹⁴⁴ **OZANEMRE YAYLA**, s. 287; **AKINCI**, s. 383; **ERDOĞAN**, s. 300; **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 657; **KILIÇOĞLU**, s. 1068.

olabilir, haksız fiil yahut sebepsiz zenginleşmeden doğan borç ilişkilerinde sözleşmeye katılma mümkün olmayacaktır¹⁴⁵. Alacağın devri bir tasarruf işlemi niteliğini haizken, sözleşmeye katılmada tarafların malvarlıklarında bir değişme olmayacağından sözleşmeye katılmanın bir tasarruf işlemi olmadığı söylenebilir¹⁴⁶.

D- Borcun Üstlenilmesi

Borcun üstlenilmesi, TBK m. 195 – 204 arasında düzenlenmiş olup borcun üstlenilmesinde borç ilişkisinin pasif süjesi olan borçlu taraf değişmektedir. Bu niteliği sebebiyle borcun üstlenilmesinin, alacağın devrinin tam tersini oluşturduğu söylenebilir. Borcun üstlenilmesinde, borç üçüncü bir kişiye geçer ve bu durum alacaklının menfaatinin ilgilendirdiğinden nakle alacaklının rıza göstermesi gerekmektedir¹⁴⁷. Bu halde borç ilişkisinde alacağın devrinin alacaklı açısından yaptığı değişiklik borçlu açısından gerçekleşmektedir¹⁴⁸.

Borcun üstlenilmesi işlemini alacağın devrinden ayıran en mühim fark; üçüncü kişi ile alacaklı arasındaki bağın oluşabilmesi için alacaklı ile üçüncü kişi arasında borcun üstlenilmesine ilişkin sözleşme akdedilmesi yahut borçlu ile üçüncü kişi arasında yapılan sözleşmeye alacaklının onay vermesinin gerekmesidir¹⁴⁹.

Borcun üstlenilmesinde iki ayrı evre bulunmaktadır. Bunlardan ilki, borçlu ile borcu üstlenecek kişi arasındaki işlem evresi (iç üstlenme sözleşmesi); ikincisi ise, önceki borçlunun borç ilişkisinden çıkarak yerine üçüncü kişinin geçmesi (dış üstlenme sözleşmesi) evresidir¹⁵⁰.

¹⁴⁵ ARDA BAĞCE, s. 79; KILIÇOĞLU, s. 1067.

¹⁴⁶ ARDA BAĞCE, s. 79.

¹⁴⁷ EREN, Genel Hükümler, s. 1407; NOMER, s. 554; KAHRAMAN, s. 76; KILIÇOĞLU, s. 1040; TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU, s. 544; GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1137.

¹⁴⁸ ERDOĞAN, s. 291; KILIÇOĞLU, s. 1040; EREN, Genel Hükümler, s. 1407; TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU, s. 543.

¹⁴⁹ ERDOĞAN, s. 291; KILIÇOĞLU, s. 1040; EREN, Genel Hükümler, s. 1407.

¹⁵⁰ AYBAY, s. 196; OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 618; KILIÇOĞLU, s. 1041; EREN, Genel Hükümler, s. 1408.

Bu noktada, üçüncü bir kişinin borçlu ile borçluyu borcundan kurtarmayı taahhüt edeceği bir sözleşme yapılacaktır (TBK m. 195). Kanun kapsamında buna “iç üstlenme sözleşmesi” denilmektedir¹⁵¹. Üçüncü kişinin alacaklıyla yapacağı bir sözleşme ile borcu üzerine alarak borçluyu borcundan kurtararak o borçlunun yerine geçmesi de “dış üstlenme sözleşmesi” olarak tanımlanmaktadır (TBK m. 196).

Borcun iç üstlenilmesi kendi başına borcun naklini sağlamamakta, yalnızca borçlu ile borcu üstlenen kişi arasında hüküm ve sonuç doğurmaktadır. Bu noktada borç henüz üstlenilmemiştir ve borçlunun değişimi söz konusu değildir. Alacaklı, iç üstlenme sözleşmesinin tarafı olmadığından borcun iç üstlenilmesine ilişkin anlaşmanın alacaklı tarafından kabul edilmesi ve onaylanması gerekli değildir¹⁵². Borcun dış üstlenilmesi ise alacaklının, borcu üstlenen kişinin borcun iç üstlenilmesi anlaşmasındaki iradesini kabul etmesiyle gerçekleşmektedir ve borcun naklini sağlayan aşama bu ikinci aşamadır¹⁵³. Borcun dış üstlenilmesi sözleşmesi kanunen özel bir şekle tabi değildir¹⁵⁴.

Borcun dış üstlenilmesi sözleşmesi ile borcun borçlusu, borcundan kurtulacak ve borcu üstlenen kişi onun yerine alacaklıya karşı borçlu sıfatını alacaktır¹⁵⁵. Borcun üstlenilmesi ile birlikte borcun fer’ileri ve eski borçlunun sahip olduğu itiraz ve def’iler de yeni borçluya geçecektir. Borçlu, alacaklı ile yaptığı borcun nakli sözleşmesinde (dış üstlenme sözleşmesi) aksi kararlaştırılmadıkça önceki borçluya ait kişisel savunmaları ileri süremeyecektir¹⁵⁶. Borç

¹⁵¹ **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 619; **NOMER**, s. 555; Borcu nakleden anlaşma borcun iç üstlenilmesi değil, borcun dış üstlenilmesi ile gerçekleşmektedir. Detaylı bilgi için bkz. **KILIÇOĞLU**, s. 1043 vd.; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1408; **KAHRAMAN**, s. 76; “Davalı (yeni malik); taşınmazı, üzerindeki ipoteklerden doğmuş veya doğacak bütün hukuki vecibeleri ile birlikte satın almış olduğuna göre, ipoteğe konu kredi borcunu da üstlenmiş olduğunun kabulü gerekir.” (Yargıtay 3. HD., E. 2005/240 K. 2005/435 T. 31.01.2005, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 11.01.2023).

¹⁵² **EREN**, Genel Hükümler, s. 1409; **KAHRAMAN**, s. 77; **KILIÇOĞLU**, s. 1045; **ÜNLÜTEPE**, s. 340; **TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU**, s. 547.

¹⁵³ Borcun dış üstlenilmesinin, borcun iç üstlenilmesi anlaşması ile birlikte yapılmasının mümkün olacağına ilişkin bkz. **KILIÇOĞLU**, s. 1045; **KAHRAMAN**, s. 75; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1412; **TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU**, s. 547; **ÜNLÜTEPE**, s. 342.

¹⁵⁴ **ÜNLÜTEPE**, s. 342; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1415; **KAHRAMAN**, s. 215; **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 629.

¹⁵⁵ **KILIÇOĞLU**, s. 1045; **NOMER**, s. 557; **KAHRAMAN**, s. 87; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1412; **TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU**, s. 548; **ÜNLÜTEPE**, s. 343.

¹⁵⁶ **NOMER**, s. 557; **KILIÇOĞLU**, s. 1048 – 1049; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1416 – 1417; **ÜNLÜTEPE**, s. 343; **KAHRAMAN**, s. 249.

üzerinde rehin mevcut ise yahut borca kefil olunmuş ise, borcun üstlenilmesi için bu kişilerin yazılı rızasına ihtiyaç bulunmaktadır. Rıza akabinde sorumlulukları devam edecektir¹⁵⁷.

Bu kapsamda; alacağın devrinde, devir işlemi ile birlikte alacak bir başkasına geçmekteyken borcun üstlenilmesinde borç bir başkasının üzerine geçmektedir. Alacağın devri sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması gerekmektedir, iç üstlenme sözleşmesi için kanunda özel bir şekil şartı öngörülmuş değildir. Ancak öğretilde iç üstlenme sözleşmesinin ivazsız yapılması durumunda bir bağışlama vaadi oluşacağı, bu nedenle TBK m. 288/f.1 uyarınca yazılı şekilde yapılması gerektiği ifade edilmektedir¹⁵⁸. Alacağın devri sözleşmesinin tarafları devreden ve devralan alacaklı olup borçlunun devre ilişkin rızası aranmamaktayken, borcun üstlenilmesinde ise alacaklının rızası mevcut olmadıkça borç nakli gerçekleşmeyecektir¹⁵⁹.

F- Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme

Üçüncü kişi yararına sözleşme TBK m. 129 hükmünde düzenlenmiş olup bir sözleşmede, ifanın taraflarca üçüncü kişiye yapılması hususunda anlaşılmasına üçüncü kişi yararına sözleşme denilmektedir. Sözleşmenin alacaklı ve borçlu tarafı sözleşmenin tarafı olmayan üçüncü bir kişi yararına bir edim kararlaştırmaktadırlar¹⁶⁰. Bu tür bir ihtiyaç genellikle tedarik ve bakım/gözetim işlevi olan sözleşmelerde görülmektedir. Tipik örneklerinden biri hayat sigortalarıdır ve yararına sigorta yapılan üçüncü kişi ise hayatta kalan eş ve çocuklardır¹⁶¹.

¹⁵⁷ **ARDA BAĞCE**, s. 72; **KILIÇOĞLU**, s. 1050; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1416.

¹⁵⁸ **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 620; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 270.

¹⁵⁹ **KAHRAMAN**, s. 190; **OZANEMRE YAYLA, H. Tolunay**; Borcun Naklinin Borca İlişkin Benzer Etkili Diğer Hukuki Kurumlar Karşısında Teorik Sınırları, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Cevdet Yavuz'a Armağan Özel Sayısı), Cilt:22, Sayı:3, 2016, s. 2930.

¹⁶⁰ **EREN**, Genel Hükümler, s. 1289; **KAPANCI**, s. 48; Üçüncü kişi yararına sözleşme vaat eden ile vaat ettiren arasında yapılmaktadır. Sözleşmenin türünü belirleyen husus, lehine sözleşme akdedilen üçüncü kişinin, vaat edenden edimin ifasını talep etme hakkının bulunmamasıdır. Lehdarın vaat edenin ediminin ifasını talep hakkı varsa gerçek üçüncü kişi yararına yoksa gerçek olmayan üçüncü kişi yararına sözleşmeden söz edilmektedir. Detaylı bilgi için bkz. **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 325 vd.

¹⁶¹ **ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN**, s. 768-769.

Üçüncü kişi yararına sözleşme ilişkisinde üç taraf bulunmaktadır; vaat ettiren, vaat eden ve üçüncü kişi, yani yararlanandır¹⁶². Bu sözleşme vaat ettiren ile vaat eden arasında kurulmakla birlikte, yararına sözleşme yapılan üçüncü kişi sözleşmenin tarafı olmamaktadır. Hatta üçüncü kişinin böyle bir sözleşme ve alaktan haberinin dahi olması gerekmez¹⁶³.

Alacağın devrinde, alacağı devreden alacak hakkını kaybetmekte ve devralan bu hakkı kazanmaktadır. Devralanın kazandığı bu hak devren kazanılmış bir haktır. Ancak üçüncü kişi yararına sözleşmede, vaat ettirenin alacak hakkını üçüncü bir kişiye devretmesi söz konusu değildir. Üçüncü kişi bu sözleşme ile alacak hakkını doğrudan kazanmaktadır. Alacağın devrinde devreden alacak hakkını kaybetmektedir ve borçludan bunun devralana ifasını talep ve dava edemez. Üçüncü kişi yararına sözleşmede ise vaat ettiren, vaat edenden üçüncü kişiye ifada bulunmasını talep edebilir¹⁶⁴. Üçüncü kişi yararına sözleşme ile alacağın devrinin birbirlerinden tamamen farklı iki işlem olduklarını söylemek mümkündür. Alacağın devrinde, alacağın devredenden devralana geçirilmesi amaçlanırken, üçüncü kişi yararına sözleşmede bu neticenin yalnızca vaat eden borçlunun üçüncü kişiye ifası ile gerçekleşmesi mümkündür¹⁶⁵.

Her türde sözleşmenin üçüncü kişi yararına yapılması mümkün olduğundan, bu sözleşme türünün herhangi bir sözleşmeden bağımsız bir borç ilişkisi doğurması beklenemeyecektir. Bu halde üçüncü kişi yararına sözleşme, yapıldığı sözleşmenin şekil şartına tabi olacakken alacağın devrinin geçerliliği ise adi yazılı şekilde yapılmış olmasına bağlıdır¹⁶⁶.

VI- Alacağın Devrinin Taraflar Bakımından Hüküm ve Sonuçları

A- Genel Olarak

¹⁶² OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 452; KAPANCI, s. 48.

¹⁶³ EREN, Genel Hükümler, s. 1290; KAPANCI, s. 49; HATEMİ/GÖKYAYLA, s. 328.

¹⁶⁴ EREN, Genel Hükümler, s. 1298; KAPANCI, s. 49; KILIÇOĞLU YILMAZ, Kumru; Tam Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Cevdet Yavuz'a Armağan Özel Sayısı), Cilt: 22, Sayı:3, 2016, s. 1770.

¹⁶⁵ ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN, s. 772; KAPANCI, s. 49 – 50.

¹⁶⁶ ARDA BAĞCE, s. 93; HATEMİ/GÖKYAYLA, s. 329.

Alacağın devrinin hüküm ve sonuçları bakımından öğretide çeşitli ayrımlar yapılmaktadır. Öğretideki bir ayrıma göre, alacağın devrinin hüküm ve sonuçları devrin asli sonuçları ve tali sonuçları olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir. Öğretideki bir diğer ayrıma göre ise, alacağın devrinin hüküm ve sonuçları devir ilişkisinin tarafları bakımından incelenmektedir.

Alacağın devri, her ne kadar devreden ile devralan arasında akdedilen bir sözleşme ile gerçekleşmekte ve borçlu devir sözleşmesinin tarafı olmasa da, devir işleminin etkileri bakımından üç köşeli bir ilişki olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle çalışmamızda, bu üç köşeli yapının tarafları dikkate alınarak alacağın devrinin taraflar bakımından hüküm ve sonuçlarını açıklayan yaklaşımı esas almış bulunmaktayız.

B- Borçlu Açısından Sonuçları

Alacağın devredilmesi ile birlikte alacak devreden malvarlığından çıkıp devralanın malvarlığına girdiğinden devreden alacaklı sıfatı son bulacak ve devralan alacaklı sıfatını kazanacaktır¹⁶⁷. Bu durumda artık alacağı devreden eski alacaklının ifayı talep hakkı ortadan kalkacak ve hukuk düzeninin öngördüğü istisnalar hariç, borçlunun eski alacaklıya gerçekleştirdiği ifa borçluyu borcundan kurtarmayacaktır¹⁶⁸.

Alacağın devri işlemi borçlunun muvafakatine bağlı olmadığından borçlu bu devirden haberdar olmayabilir ve eski alacaklıya ifada bulunabilir. Bu gibi hallerde devirden haberdar olmayan borçlunun korunması gerektiği kabul edilmektedir (TBK m. 186/2).

1- Borcunu İyi Niyetle İfa Eden Borçlunun Borcundan Kurtulması

Alacağın devrinin gerçekleşmesi akabinde borçlunun borcundan kurtulabilmesi için kural olarak ifayı yeni alacaklıya yapması gerekmektedir. Ancak alacağın devri işlemi için borçlunun izni ya da bilgisinin olması gerekmediğinden borçlunun ifayı eski alacaklıya gerçekleştirmesi mümkündür. Nitekim TBK m. 186 hükmü uyarınca borçluya, alacağın devredildiği devreden veya devralan tarafından bildirilmemişse borçlu, önceki alacaklıya;

¹⁶⁷ ÜNLÜTEPE, s. 338; SEVİNÇ, s. 47; BİLGİLİ/DEMİRKAPI; s. 209.

¹⁶⁸ AYAN, s. 81; AKKURT/ERDOĞAN/TOKAT, s. 260.

alacak birkaç kez devredilmişse, son devralan yerine önceki devralanlardan birine iyi niyetle ifada bulunarak borcundan kurtulur. Bu durumda alacağı devralan yeni alacaklı borçludan ifayı talep edemeyecek, işbu talebini alacağı tahsil eden devreden eski alacaklıya yöneltebilecektir¹⁶⁹. Ancak yeni alacaklı, alacağı tahsil etmiş olan eski alacaklıya karşı kişisel haklarını kullanabilecek ve uğradığı zararın tazminini talep edebilecektir¹⁷⁰. Borçlunun önceki alacaklıya yaptığı ödemenin borçluyu borcundan kurtarması, iyi niyetli olmasına bağlıdır¹⁷¹. Devredilen alacağın ihtilaflı olmasına ve bu durumun devir borçlusuna önceden bildirilmesine rağmen borcun devralana ödenmesi halinde ise, borçtan kurtulması söz konusu olmayacaktır¹⁷².

Alacağın ardı ardına birkaç kez devredilmesi durumunda borçlunun ifa yoluyla borcundan kurtulabilmesi, borçlunun son devralan yerine önceki alacaklılardan birine sonradan yapılan devirleri bilmeksizin iyi niyetle yaptığı ifa ile mümkün olabilecektir¹⁷³.

Aynı alacaklının alacağı birden fazla kişiye devretmesi durumunda ise, borçlu tarafından alacağı devreden ya da sonraki devralan tarafından bildirilen devre güvenilerek, her ne kadar sonraki bu devir tasarruf yetkisi eksikliği nedeni ile geçersiz olsa da, iyi niyetle ifada

¹⁶⁹ DEMİR, s. 148; SEVİNÇ, s. 61; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 161; EREN/DÖNMEZ, s. 2925; GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1106; KAPANCI, s. 303.

¹⁷⁰ ÜNLÜTEPE, s. 338.

¹⁷¹ EREN, Genel Hükümler, s. 1405; SEVİNÇ, s. 61; EREN/DÖNMEZ, s. 2926; GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1106; KAPANCI, s. 302;

¹⁷² ERCOŞKUN ŞENOL, s. 164; EREN/DÖNMEZ, s. 2926; Devreden yahut devralan adına hareket etme hakkı bulunan üçüncü kişilerce yapılan iyi niyetli ifanın da borçluyu borcundan kurtaracağına, bunun dayanağının TMK m. 3/1 olduğuna ve ifayı kabul etmeye hakkı olmayan bir üçüncü kişiye, borçlu ya da borçlu adına üçüncü kişilerce yapılan ifanın TMK m. 3/I hükmünün bir uygulamasını oluşturduğuna ilişkin görüş için bkz. DAYINLARLI, s. 206; “...Temlik veya temellük eden tarafından alacağın temlik olduğunu kendisine bildirilmezden mukaddem evvelki alacaklıya hüsnüniyetle tediye bulunan borçlu beri olur hükmü karşısında bu ödeme hüküm ifade etmez. Zira temlik davalı tarafa bildirilmiş ve diğer mirasçılar da parayı talep etmiş olduklarından alacak münazaalı hale gelmiştir. Münazaalı hale gelen ve temlike konu yapılan alacağın ödenmesi iyi niyetle bağdaşmaz. Davalıların BK’nun 166. maddesi gereğince borçtan beri olmaları için alacağı mahkemeye tevdi etmeleri gerekirdi. Borçluların ileri sürebilecekleri def’i, BK’nun 167.maddesindeki def’idir.” (Yargıtay 13. HD., E. 1997/7017 K. 1997/9247 T. 17.11.1997, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 06.01.2023).

¹⁷³ ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN, s. 816; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 258; KAPANCI, s. 305; ÜNLÜTEPE, s. 338.

bulunulması halinde borçlu borcundan kurtulacaktır¹⁷⁴. Her halükarda, alacağın kendisine ödendiği kişi ile alacaklı arasında hukuki bir ilişkinin bulunması gerekmektedir. Bu nedenle ardı ardına gerçekleşen devirler olsa dahi; borçlunun ifayı, kendisine yapılan bildirim doğrultusunda borcu devralanlardan birine gerçekleştirmiş olması gerekmektedir. Aksi halde ifa alacak ile arasında herhangi bir hukuki ilişki bulunmayan birine yapılırsa, borçlu TBK m. 186 hükmünden yararlanamayacaktır¹⁷⁵.

TBK m. 186'da esasen yalnızca borçlunun eski alacaklıya ödeme yapması sonucunda borçtan kurtulma düzenlenmiş olsa da, borçlunun eski alacaklı tarafından ibra edilmesi yahut takas beyanında bulunulması sureti ile borcun sona erdiği durumlarda da bu hükmün kıyasen uygulanacağı kabul edilmektedir¹⁷⁶.

Borçlunun korunması için gereken bir diğer koşul ise, bildirimin borçluya hiç yapılmamış yahut geç yapılmış olmasıdır. Bu halde ispat yükü, devri borçluya zamanında bildirdiğini iddia eden taraftadır. Zira TMK m. 3/1 hükmüne göre, borçlunun iyi niyetinin zaten mevcut olduğu kabul edildiğinden bunun ispatı gerekmemektedir¹⁷⁷. Öte yandan; borçlunun devreden yahut devralan tarafından kendisine yapılan bildirimde güveni, devir mevcut olmasa dahi korunacaktır¹⁷⁸.

Alacağın devri işlemi devralan ya da devreden tarafından borçluya bildirilebilir, bu ihbar herhangi bir şekle tabi değildir. Borçlunun devri bilmesine rağmen eski alacaklıya ifada bulunması halinde devralana karşı yükümlülüklerinin devam ettiği kabul edilmektedir¹⁷⁹.

¹⁷⁴ ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN, s. 816; KAPANCI, s. 305.

¹⁷⁵ DAYINLARLI, s. 207.

¹⁷⁶ ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL, s. 64.

¹⁷⁷ DAYINLARLI, s. 207; TERCİER /PICHONNAZ /DEVELİOĞLU, s. 526.

¹⁷⁸ ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN, s. 817.

¹⁷⁹ AKINTÜRK/ATEŞ, s. 209; DEMİR, s. 149; "...Alacağın temliki, bir alacağın, alacaklı tarafından başka bir kimseye devir edilmesidir. Böyle bir devir ile borç ilişkisindeki alacaklı taraf değiştiği gibi, alacak hakkı da eski alacaklıdan (devir eden) yeni alacaklıya (devir alan) geçer. Alacağın temliki borç ödeme, tahsil ya da güvence maksatları ile yapılabilir. Alacağın temlik edilmesinde borçlunun rızasına gerek yoktur. Alacağın devrinin hüküm ifade edebilmesi bir alacağın bulunması, mevcut bir alacak kadar ileride kazanılacak ya da şarta bağlı alacaklar da temlik konusu olabilir. Anlaşma, mahiyeti itibarıyla alacağın temliki iki taraflı bir hukuki işlemdir. Devreden ile devir alanın iradelerinin uyuşması ile hüküm doğurur. Devir ile birlikte alacak devir alanın malvarlığına girer. Alacak ile birlikte alacağına bağlı fer'i haklar, alacak için gösterilmiş ayni ve şahsi güvenceler, faiz ve ceza-i şart da

Devrin borçluya bildirilmesi ihbar niteliğindedir ve borçlunun hâkimiyet alanına ulaştığında hüküm ve sonuç doğurmaktadır. Her ne kadar bildirim bir şekle tabi olmasa da, ispat kolaylığı sağlaması açısından bildirimin yazılı yapılması tavsiye edilmektedir¹⁸⁰. Kendisine ulaşmış olan bildirimi, ödemediği sonra öğrendiğini iddia eden borçlunun borçtan kurtulabilmesi için bu durumu ispat etmesi gerekmektedir¹⁸¹.

Bildirim, borçlunun borcunu devredene gerçekleştirerek borcundan kurtulması imkânını ortadan kaldırmakta, ancak devralana ifa yükümlülüğü doğurmamaktadır. Bunun için borçlunun, özellikle devralan tarafından yapılan bildirimde alacağın devredildiğini gösterir belgeleri ve yazılı devir sözleşmesini talep etmesi mümkündür. Söz konusu belgelerin sunulması akabinde borçlu artık devralana karşı ifa ile yükümlü hale gelecektir. Devreden tarafından gerçekleştirilen bildirimde ise, borçlu her şekilde devralana ifa ile yükümlü olacaktır¹⁸². Alacağın kendisine bildirilmesine rağmen ifayı devredene gerçekleştiren borçlu, söz konusu alacağı ikinci kez devralana da ödemek durumunda kalacaktır. Zira devre ilişkin

devir edilmiş olur. Devir ile birlikte devredenin alacaklı sıfatı son bulur, yerine devir alan alacaklı sıfatını kazanır. Bu nedenle borçlu yeni alacaklıya karşı edimini ifa etmekle yükümlü olur. Ancak devirden haberdar edilmeyen borçlu iyi niyetle eski alacaklıya borcunu ifa ederek borcundan kurtulur. Devirden haberdar edilmişse artık devir alana borcu ifa ederek borcundan kurtulabilir. Devralan, borcun ifasını borçludan isteme hakkına sahip olur. Bunun için devir senedini ibraz etmesi yeterlidir. Borçlu, devri öğrendiği anda devredene karşı sahip olduğu alacağa bağlı bulunan def'i ve itirazları ileri sürebilir.” (Yargıtay 13. HD., E. 2014/6607 K. 2014/8640 T. 24.03.2014, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 07.01.2023).

¹⁸⁰ **EREN**, Genel Hükümler, s. 1405.

¹⁸¹ **ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL**, s. 63; “...Davacı borçlu tarafından temlikname kendisine tebliğ edilmediğinden temliknameden haberdar olmaksızın takip konusu borcu haricen alacaklıya ödemediği, alacaklı tarafından yapılan ödeme sebebiyle takipten feragat edildiği, davalı temlik alacaklısının söz konusu ödemenin kötü niyetli olarak yapıldığını ispatlayamadığı, iyi niyetli yapılan ödeme ile borçlunun temlik alacaklısına karşı sorumluluğunun sona erdiği gerekçesiyle davanın kabulüne, davacı borçlunun takip alacaklısına yapmış olduğu ödeme sebebiyle aleyhine yapılan icra takibindeki alacak miktarı yönünden borçlu olmadığının tespitine karar verilmiş, hüküm davalı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, davalı vekilinin yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA, ... ” (Yargıtay 19. HD., E. 2016/5627 K. 2016/13917 T. 25.10.2016, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 07.01.2023).

¹⁸² **KAPANCI**, s. 313; **ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN**, s. 817; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 258; **TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU**, s. 526.

bilgisi olduğu için ilk alacaklıya yapılan ödemenin devralan nezdinde bir değeri bulunmamaktadır¹⁸³.

2- İfadan Kaçınma ve Tevdi Hakkı

Alacağın devredilip edilmediği yahut hangi oranda devredildiği konusunun tartışmalı olduğu durumlar mevcut olabilir ve borçlu ifayı kime ve hangi oranda yapacağı hususunda tereddütlere düşebilir. Söz konusu bu tereddüde rağmen borçlunun ifada bulunması borçluyu sorumlu hale getirebilmektedir¹⁸⁴. Alacağın devrinin birden fazla kişiye yapılması halinde hangisinin geçerli olduğunun tespit edilememesi, eski ve yeni alacaklılar arasındaki çekilmeler bu duruma örnek olarak gösterilebilir¹⁸⁵. Bu durumda borçlu, TBK m. 111 hükmündeki genel hükme dayanarak borç konusunu tevdi ettirmek suretiyle borcundan kurtulabilir. Ancak bu genel hüküm yanında kanun koyucu, alacağın devrine özgü olarak TBK m. 187 ile özel bir hüküm getirmiştir. Buna göre; kime ait olduğu çekişmeli bulunan bir alacağın borçlusu, ifadan kaçınabilir ve alacağın konusunu hâkim tarafından belirlenen yere tevdi etmekle borçtan kurtulur. Bu sonuç devir işlemi borçluya bildirilmiş olsa bile geçerli olacaktır¹⁸⁶.

Borçlu alacağın çekişmeli olduğunu bilmesine rağmen, tevdi yolunu tercih etmeyip ifada bulunursa bu durumun sonuçlarına katlanmak zorunda kalır (TBK m. 187/2). Bu durumda, eğer ödeme yapılan kişinin gerçek alacaklı olmadığı anlaşılırsa, borçlu alacaklıya yeniden

¹⁸³ **DAYINLARLI**, s. 209.

¹⁸⁴ **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 419; **KILIÇOĞLU**, s. 1025; **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 171; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**; s. 258; **ÜNLÜTEPE**, s. 339; **KAPANCI**, s. 352.

¹⁸⁵ **ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL**, s. 66.

¹⁸⁶ **ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN**, s. 817; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 258; **TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU**, s. 526; **ÜNLÜTEPE**, s. 139; **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 172; "...Dava, alacak istemine ilişkin olup, davalı taraf alacağın kime ödeneceği hususunda muaraza çıkması üzerine BK'nın 166'ncı maddesi uyarınca tevdi mahalli tayin ettirdiğinden ve dava konusu edilen alacağı temlik eden dava dışı ...'nin kendisine ödenmesini istediğinden mahkemece davacıya ayrı bir dava açması hususunda mehil verilip, mehil gereği yerine getirildiğinde o dava bu dava ile birleştirilerek alacağın kime ödeneceği saptanıp sonucuna göre hüküm kurulmak gerekirken bu husus nazara alınmadan yazılı şekilde hüküm tesisi bozmayı gerektirmiştir." (Yargıtay 11. HD., E. 2007/8806 K. 2008/12943 T. 17.11.2008, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 07.01.2023).

ödeme yapmak zorundadır¹⁸⁷. Ancak bu halde, gerçek alacaklının, hak sahibinin kendisi olduğunun borçlu tarafından bilindiğini ispat etmesi gerekecektir¹⁸⁸. TBK m. 187 hükmünde düzenlenen tevdi işlemi borçlu için bir yükümlülük değil, borçluyu olası tehlikelerden korumayı amaçlayan bir tedbirdir¹⁸⁹.

Tevdi hakkı ve yükümlülüğü doğmuş olan borçlu, ifa yerindeki hâkime başvurmak suretiyle tevdi yeri tayinini talep edecek ve hâkimce belirlenen yere tevdiye bulunması akabinde, tıpkı alacaklıya ifada bulunmuş gibi borcundan kurtulacaktır¹⁹⁰.

Kanun koyucu tarafından tevdi hususunun borçlunun keyfiyetine göre sonuçlanmasını önlemek adına özel bir tedbir koyulmuştur. TBK m. 187/3 hükmüne göre; dava konusu olan çekişme mahkemece henüz sonuca bağlanmamış ve borç da muaccel ise, taraflardan her biri borçluyu, edimi tevdi etmeye zorlayabilir. Bu kapsamda; eğer alacak konusu çekişme bir dava konusu olmuşsa, alacağın muaccel olması koşuluyla, alacaklı olduğunu iddia eden davanın tarafları, borçludan borç konusunu mahkemeye yatırmasını talep edebilecektir¹⁹¹. Bu durumda borçlu, borç konusunu alacak iddiasında bulunan kişilere ifa edemeyecek ve tevdi yoluna gitmek zorunda kalacaktır¹⁹². Tevdinin tam olarak yapılmış sayılması, asıl alacakla birlikte alacağın fer'ilerini (faiz, temerrüt faizi, cezai şart gibi) de kapsamına bağlıdır¹⁹³.

Kanun koyucu, alacağın kime ait olduğuna ilişkin bir davanın ikame edilmesini, alacağın kime ait olduğu hususundaki tartışmanın kesin kanıtı olarak değerlendirmiştir. Bu halde,

¹⁸⁷ **AYBAY**, s. 194; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2936; **KAPANCI**, s. 361.

¹⁸⁸ **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 604; **ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL**, s. 67; **ÜNLÜTEPE**, s. 339.

¹⁸⁹ **ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL**, s. 67.

¹⁹⁰ **OĞUZMAN/ÖZ**, s. Genel Hükümler Cilt II, 604; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**; s. 259; **GÜMÜŞ**, Genel Hükümler, s. 1113; **KAPANCI**, s. 359.

¹⁹¹ **ÜNLÜTEPE**, s. 339; **GÖNEN**, s. 194; **GÜMÜŞ**, Genel Hükümler, s. 1111; **KAPANCI**, s. 365.

¹⁹² **KILIÇOĞLU**, s. 1026; **ÜNLÜTEPE**, s. 339.

¹⁹³ **GÜMÜŞSOY**, s. 57; **GÜMÜŞ**, Genel Hükümler, s. 1113.

alacağın kime ait olduğu hususundaki tartışmanın varlığı bir yorum gerektirmeyecek, böyle bir tartışmanın varlığı kesin olarak kabul edilecektir¹⁹⁴.

3- Def'i ve İtirazları İleri Sürme Hakkı

a. Genel olarak

Devir işleminin gerçekleşmesi ile birlikte, alacağı talep hakkı da devralana geçmektedir. Kanun gereği devre borçlunun katılması ve izin vermesi gerekli değildir¹⁹⁵. Alacağı devralan yeni alacaklı, borcun ifasını borçludan talep edebilecektir, lakin alacağı devraldığı devir senedi ile ispat etmesi gerekmektedir¹⁹⁶. Borçlu, devri öğrendiği esnada alacağı devreden eski alacaklıya karşı ileri sürebileceği def'i ve itirazları, alacağı devralan yeni alacaklıya karşı da ileri sürebilmektedir (TBK m. 188/1). Ancak borçlunun devralana karşı ileri sürebileceği bu def'i ve itirazların alacağa bağlı olması gerekmektedir¹⁹⁷.

Borçlunun devralan karşı ileri sürebileceği def'i hakkı, geniş anlamda def'i hakkı olmakla birlikte bu kavramın içine hem teknik anlamdaki def'iler hem de itirazlar girmektedir¹⁹⁸. Bu

¹⁹⁴ **KILIÇOĞLU**, s. 1026 - 1027; Gerçek alacaklının kim olduğu hususunda bir çekişme var ise, tevdiye ilişkin hasar ve masraflardan gerçekte alacaklı olmadığı halde alacaklı olduğunu iddia ederek borçluyu ifaya zorlayarak borçlunun edimi tevdi etmesine sebep olanların sorumlu olduğunun daha adil olacağı görüşüne ilişkin bkz. **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 175 – 176.

¹⁹⁵ **EREN**, Genel Hükümler, s. 1404; **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 413; **DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL**; s. 31; **KAPANCI**, s. 6; **SEVİNÇ**, s. 18; **HAMAMCIOĞLU**, s. 49; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2890.

¹⁹⁶ **AKINTÜRK/ATEŞ**, s. 210.

¹⁹⁷ Hukuk dilinde def'i, ileri sürülen bir hakka dayanarak davacının talep hakkına henüz sahip olmadığını veya bu hakkın ortadan kalkmış olduğunu iddia etmek; itiraz ise, davacının iddia ettiği gibi bir hakkın geçerli şekilde doğmamış olduğunu ya da ortadan kalktığını ileri sürmektir; bkz. **DEMİR**, s. 149; **ANTALYA**, Cilt V/1, 1, s. 93.

¹⁹⁸ **ANTALYA**, Cilt V/1, 1, s. 92; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1405; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2935.

kapsamda borçlunun ileri sürebileceği savunmalar, devir işlemine ilişkin ve alacağa ilişkin savunmalar olmak üzere iki alt başlık halinde incelenecektir. Önemle belirtmek gerekir ki; TBK m. 188 hükmü emredici nitelikte olmamakla birlikte, borçlu devreden ile anlaşarak söz konusu def'ileri devralana karşı ileri sürme hakkından önceden vazgeçebilir¹⁹⁹.

b- Devir işlemine ilişkin savunmalar

Devir işleminin geçersiz olması halinde borçlu, alacağı devraldığını iddia eden kişiye karşı devrin geçersiz olduğunu ileri sürerek ifadan kaçınabilir²⁰⁰. Devredenın tasarruf yetkisinin olmaması, taraflardan birinin fiil ehliyetinin bulunmaması, devre engel bir durumun mevcut olması ve şekle uygun bir devir sözleşmesinin bulunmaması devir işleminin geçersiz olduğu ve alacaklının bu işlemin geçersizliğini ileri sürebileceği hallere örnek olarak gösterilebilir²⁰¹.

Öte yandan, TBK m. 183/f2 uyarınca borçlu; devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanınmasına güvenerek alacağı devralmış olan üçüncü kişiye karşı, alacağın devredilemeyeceğinin kararlaştırılmış bulunduğu savunmasını ileri süremeyecektir.

c- Alacağa ilişkin savunmalar

Alacağın devri işlemi akabinde, alacak devreden kişinin malvarlığında ne durumda ise devralanın malvarlığına da aynı şekilde geçeceğinden borçlu alacak ile ilgili savunmaları alacağı devralan yeni alacaklıya karşı da ileri sürebilecektir (TBK m. 188/f.1)²⁰².

¹⁹⁹ EREN, Genel Hükümler, s. 1406; EREN/DÖNMEZ, s. 2937; KAPANCI, s. 408.

²⁰⁰ SEVİNÇ, s. 65; EREN/DÖNMEZ, s. 2935; OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 605.

²⁰¹ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 605.

²⁰² “BK. m. 167'ye göre Borçlu temlike vakıf olduğu zaman temlik edene karşı haiz olduğu def'ileri, temellük edene karşı dahi dermeyan edebilir. Buna göre temlik öğrenen borçlu temlik olmasaydı önceki alacaklıya karşı ne tür def'iler ileri sürebilecekse, aynı def'ileri yeni alacaklıya (temlik alan üçüncü kişiye) karşı da ileri sürebilir hale gelir.” (Yargıtay 14. HD., E. 2008/6588 K. 2008/11713 T. 15.10.2008, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 09.01.2023).

Alacak ile ilgili itirazlar, alacağın doğmadığına ya da sona erdiğine ilişkin olabilir. Bu duruma örnek olarak; alacağın dayandığı borç ilişkisinin geçersizliği, geciktirici koşulun gerçekleşmediği, borcun ifa, ibra, takas gibi nedenlerle sona erdiği gösterilebilir²⁰³. Borçlunun itiraz niteliğini haiz iddialarını hâkim de re'sen dikkate almakla yükümlüdür.

Devredenle kararlaştırılan bozucu koşulun gerçekleşmesi halinde de alacak sona erdiğinden bu durum da def'i olarak ileri sürülebilecektir. Bozucu koşulun devirden önce yahut sonra gerçekleşmesi durumu değiştirmeyecektir. Mevcut olmayan bir alacak devredilemeyeceğinden, borçlunun ileri sürdüğü bu itirazların sabit olması durumunda yapılan devir geçerli olmayacaktır²⁰⁴.

Alacak hakkının sahibi alacağı devralan kişi olmakla birlikte, eski alacaklıya karşı bir alacağa sahip olan borçlu alacağını yeni alacaklıya karşı ileri sürebilmektedir²⁰⁵. Diğer bir ifade ile, devreden alacaklıya karşı vadesi gelmiş bir alacağa sahip olan borçlu, şartları sağlamak kaydı ile yeni alacaklıya karşı takas talep etme hakkına sahiptir (TBK m. 188/2). Esasen takas için kural olarak iki tarafın da karşılıklı olarak birbirinden alacaklı olması gerekmektedir. Alacağın devrinde takas, karşılıklılık ilkesinin istisnasını oluşturmaktadır²⁰⁶. Bu noktada takasın mütekabiliyet koşuluna bir istisna getirildiği görülmektedir. Takas hakkı, alacağın devredildiğini borçlunun öğrenmesinden sonra kullanılmaktadır. Bu noktada gerekli olan tek koşul, borçlunun eski alacaklıya karşı sahip olduğu alacağın, devredilen alacaktan sonra muaccel olmamasıdır²⁰⁷. TBK m. 188 hükmü emredici nitelikte olmadığından, borçlu ile devralanın anlaşması ile borçlunun takas ileri sürme hakkından önceden feragat etmesi mümkündür. Nitekim TBK m. 145 hükmünde de, takas hakkından önceden feragatin mümkün olduğu açıkça belirtilmiştir.

²⁰³ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 606; GÜMÜŞ, s. 1118; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 177.

²⁰⁴ EREN, Genel Hükümler, s. 1406.

²⁰⁵ HATEMİ/GÖKYAYLA, s. 420; GÜMÜŞ, s. 1119; TEKİNAY /AKMAN /BURCUOĞLU /ALTOP; s. 225; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 212.

²⁰⁶ Örneğin; A, B'den 5.000 TL alacaklıdır. B'nin de A'den vadesi gelmiş 3.000 TL alacağı vardır. Bu arada A, alacağını C'ye devretmiş ve devir aynı gün B'ye bildirilmiştir. Karşılıklılık ilkesi gereği B, A'ya karşı ileri sürebileceği takası yeni alacaklı C'ye karşı da ileri sürebilecektir, bkz. YILDIRIM, s. 366; ÜNLÜTEPE, s. 339.

²⁰⁷ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 609; GÜMÜŞ, s. 1119; ÜNLÜTEPE, s. 340.

Borçlu tarafından ileri sürülebilecek bir diğer def'i de alacağın hükümsüzlüğüdür. Konusu imkânsız olan veya hukuka, ahlak ve adaba aykırı olan, fiil ehliyeti olmayanlar tarafından yapılan sözleşmeler kesin hükümsüz olduğundan borçlu bu durumu devralana karşı def'i olarak ileri sürebilecektir²⁰⁸.

Gabin (aşırı yararlanma) durumu da borçlu tarafından ileri sürülebilecek bir def'dir. Gabin, TBK m. 28 hükmü uyarınca; bir sözleşmede karşılıklı edimler arasında açık bir oransızlık varsa, bu oransızlık, zarar görenin zor durumda kalmasından veya düşüncesizliğinden ya da deneyimsizliğinden yararlanılmak suretiyle gerçekleştirildiği takdirde, zarar gören, durumun özelliğine göre ya sözleşme ile bağlı olmadığını diğer tarafa bildirerek ediminin geri verilmesini ya da sözleşmeye bağlı kalarak edimler arasındaki oransızlığın giderilmesini isteyebilir. Bu halde de borçlu, devralana karşı gabin def'ini ileri sürebilecektir²⁰⁹. Borçlu tarafından, alacağın zaman aşımına uğramış olduğuna ilişkin zamanaşımı def'i de alacaklıya karşı kullanılabilir. Zaman aşımının eski alacaklı ya da yeni alacaklı döneminde gerçekleşmiş olmasına bakılmaksızın bu def'i yeni alacaklıya karşı ileri sürülebilir²¹⁰.

Eğer borçlunun sözleşmeyi akdettiği esnada iradesini sakatlayan bir durum mevcut ise (hata, hile, korkutma), alacağı devreden kişiye karşı sahip olduğu bu savunmayı alacağı devralana karşı da ileri sürebilmektedir. Nitekim TBK m. 31, 36 ve 37 hükümlerinde sözleşme kurulurken esaslı yanılmaya düşen tarafın sözleşme ile bağlı olmayacağı, sözleşmenin korkutma yahut aldatma ile yapıldığı hallerde o tarafın sözleşme ile bağlı olmadığı açıkça hüküm altına alınmıştır.

İki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde, taraflardan birinin diğerinden edimi talep edebilmesi için öncelikle kendi edimini yerine getirmiş veya yerine getirmeye hazır olduğunu karşı tarafa bildirmesi gerekmektedir. Aksi halde, borçlunun edimini yerine getirmesini istediği takdirde borçlu tarafından ileri sürülen ödemezlik def'i ile karşılaşacaktır²¹¹.

²⁰⁸ ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL, s. 71.

²⁰⁹ GÜMÜŞSOY, s. 60.

²¹⁰ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 607.

²¹¹ DAYINLARLI, s. 222.

Alacağın dayandığı asıl işlemin muvazaalı olması nedeniyle geçerli bir alacağın olmadığı savunmasına ilişkin bir istisna bulunmaktadır. TBK m. 19/f2 uyarınca; yazılı bir borç tanınmasına dayanarak alacağı devralana karşı borçlu, alacağın muvazaalı olduğunu ileri süremeyecektir. Ayrıca borçlu, alacaklıya karşı sebepsiz zenginleşmeye ilişkin def'i hakkını (TBK m. 82/f2), alacağı devralana karşı ileri süremeyecektir. Zira her ne kadar sebepsiz olarak kazanılmış olsa da, alacaklı mevcut bir alacağını devretmiştir²¹².

Devredene karşı ileri sürülebilecek savunmaların devralana karşı ileri sürülebilme imkânının olmadığı hallere, beyaza (açığa/boşa) imza örnek verilebilir. Bu halde beyaza imza durumunda, senedin anlaşmaya aykırı şekilde doldurulduğu savunması alacağı iyi niyetle devralan kişiye karşı ileri sürülemeyecektir²¹³. Borçlu, devredene karşı sahip olduğu def'i ve itirazları devri öğrendiği zaman ileri sürebilir. Nitekim TBK m. 188/1 hükmünde; *“Borçlu, devri öğrendiği sırada devredene karşı sahip olduğu savunmaları, devralana karşı da ileri sürebilir.”* yönünde düzenleme mevcuttur. Borçlu, devir işleminden sonra ancak borçlunun devri öğrenmesinden önce doğan savunmaları da alacaklıya karşı ileri sürebilecektir²¹⁴.

B- Devreden Açısından Sonuçları

1- Genel Olarak

Devirden sonra alacağı talep hakkı yeni alacaklıya geçtiğinden devreden alacaklının alacak üzerindeki tasarruf yetkisi sona ermiştir²¹⁵. Devreden eski alacaklı, artık alacağı tahsil edemez, borçluyu ibra edemez ve söz konusu alacağı başkasına devir edemez. Bununla birlikte alacağı devralan alacaklı, devir ile birlikte alacak üzerinde tasarruf yetkisine sahip

²¹² OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 608.

²¹³ YILDIRIM, s. 366.

²¹⁴ HATEMİ/GÖKYAYLA, s. 421.

²¹⁵ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 212; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP; s. 250; AKINCI, s. 385; “... Alacağın devrinin asli sonucu, tarafların anlaşması ile devredilen alacağın devreden malvarlığından devralanın malvarlığına geçmesidir. Bunun sonucu olarak devirden sonra eski alacaklı, devredilen alacak üzerinde tasarrufta bulunamaz, borçluyu ibra edemez ve bu alacağı başka bir şahsa devredemez.” (Yargıtay 17. HD., E. 2018/1582 K. 2020/849 T. 6.2.2020, www.lexpera.com.tr, Erişim Tarihi: 06.01.2023).

olduğundan alacağı tahsil edebilir, borçluyu ibra edebilir yahut alacağı bir başkasına devredebilir²¹⁶.

Alacağı devreden, alacağın tamamını devredebileceği gibi alacağın bölünebilir bir alacak olması durumunda bir kısmını da devredebilir²¹⁷. Bu halde alacağa bağlı imtiyazlar ve fer'i haklar yeni alacaklıya devri gerçekleştirilen kısım ile orantılı olarak devredilmiş sayılacaktır²¹⁸.

Ek olarak, borçlunun mağdur olması adına alacağı küçük parçalara ayırarak yapılan kısmi devirler hakkın kötüye kullanılması (TMK m. 2) niteliğini taşıyacaktır. Tasarruf işlemi niteliğini haiz alacağın devri işleminde olması beklenen belirlilik ilkesinin kısmi devirde de mevcut olması gerekmektedir. Bu kapsamda kısmi devrin hüküm ve sonuç doğurması için, devri gerçekleştirilen kısmın devir sözleşmesinde mevcut olması gerekmektedir. Aksi takdirde kısmi devir işlemi geçersiz olacaktır²¹⁹. Eğer borç ilişkisinden doğan alacak kıymetli evraka bağlanmış ise, bu durumda kısmi devir mümkün olmayacaktır²²⁰. Nitekim TTK m. 682/2 hükmünde kısmi cironun batıl olduğu açıkça hüküm altına alınmıştır.

2- Fer'i Hakların ve Rüçhan Haklarının Asıl Alacakla Birlikte Devralana Geçmesi

a. Öncelikli hakların devralana geçmesi

Alacağın devredilmesiyle birlikte kanun gereği, devredenin kişiliğine özgü olanlar dışındaki öncelik hakları ve bağlı haklar da devralana geçmektedir²²¹.

²¹⁶ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 595.

²¹⁷ ERDOĞAN, s. 289; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP; s. 252.

²¹⁸ GÜMÜŞSOY, s. 49; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP; s. 252.

²¹⁹ YÜKSEL ORHUN, Mercan; Teminat Amacıyla Alacağın Devri, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2017, s. 189.

²²⁰ YÜKSEL ORHUN, s. 189.

²²¹ EREN, Genel Hükümler, s. 1403; EREN/DÖNMEZ, s. 2941; GÜMÜŞ, s. 1120.

Öncelikli alacakların bir kısmı devreden şahsına bağlı olduğundan bu haklar yeni alacaklıya geçmeyecektir²²². Borçlu aleyhindeki hazce imtiyazlı olarak katılma (İİK m. 101) bu duruma örnek olarak verilebilir. Bu durumda, devreden açısından hacizde bu tür bir imtiyaz sağlamaya elverişli alacak devredildiğinde yeni alacaklıya aynı imtiyazı sağlamayacak ve devralan hazce öncelikli olarak katılma hakkına sahip olamayacaktır²²³. Bununla birlikte, alacaklının kişiliğine değil alacağın sebebine bağlı imtiyazlar açısından bu durum tam aksi şekilde sonuç doğuracaktır²²⁴.

b- Fer'i hakların devralana geçmesi

Fer'i haklar ikinci derecedeki yararlanma hakları olarak nitelendirilmekle birlikte, alacak hakkının varlığına ve geçerliliğine sıkı sıkıya bağlı haklardır. Bu haklar asıl hak olan alacak hakkının kaderine tabidirler. Eğer asıl hak henüz doğmamış ise fer'i hak da doğmayacak, asıl hak sona ermiş ise fer'i hak da sona erecektir²²⁵. Nitekim TBK m. 131/1 hükmüne göre; asıl borç ifa ya da diğer bir sebeple sona erdiği takdirde, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi buna bağlı hak ve borçlar da sona ermiş olur. Fer'i hakkın asıl alacak ile birlikte sona ermemesi için bu hususun saklı tutulması gerekmektedir²²⁶.

Fer'i haklar alacağın kapsamını genişletenler ve alacağı teminat altına alanlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Faiz, gecikme tazminatı, ceza koşulu talebine ilişkin haklar genişletici fer'i haklardan; rehin hakkı, ve kefalet alacağı ise alacağı teminat altına alan fer'i haklardandır²²⁷. Genişletici fer'i haklardan olan faiz hakkı kanundan yahut taraflarca

²²² EREN/DÖNMEZ, s. 2942; AYBAY, s. 193; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP; s. 221; GÜMÜŞ, s. 1122; ENGİN, s. 35; ANTALYA, Cilt V/1, 1, s. 86.

²²³ AYBAY, s. 193; GÜMÜŞ, s. 1123.

²²⁴ ENGİN, s. 31; Örneğin İİK m. 206'da adi ve rehinli alacakların sırası düzenlenmekle birlikte, burada yer alan alacaklar diğer alacakların önüne geçmektedir, bkz. EREN, Genel Hükümler, s. 1403; Başka bir örnek vermek gerekirse; işçilerin ücret alacağı, nafaka alacağı ve doktor alacağı da imtiyazlı alacaklardır. Söz konusu bu alacaklara tanınmış olan bu imtiyazlar da öncelik hakları arasında yer almaktadır. TMK m. 1009 uyarınca tapuya şerh verilen alacaklarda yeni alacaklının şerhten etkilenmesi ve ondan faydalanması da bu duruma örnek teşkil etmektedir, bkz. ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN, s. 814.

²²⁵ EREN/DÖNMEZ, s. 2942.

²²⁶ AKINCI, s. 58.

²²⁷ ARAL, Fahrettin/ AYRANCI, Hasan; Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 15. Baskı, Ankara 2022, s. 564.

akdedilen sözleşmeden doğabilir. Taraflarca devir sözleşmesinde aksi kararlaştırılmamışsa, devir ile asıl alacakla birlikte işlemiş faizler de devredilmiş sayılmakla birlikte, sadece devir ile birlikte işleyecek olan faizler değil, gecikmiş –yani işleyerek birikmiş ve ödenmemiş- faizler de devredilen alacağın kapsamına girmektedir²²⁸. İşlemiş faizler akdi faiz ya da kanuni faiz olabilir. Ancak devirden önce gerçekleşen temerrüt faizi devralana geçmezken devirden sonra işleyen temerrüt faizi devralana geçebilecektir²²⁹. Buna karşın, işlemiş faizden farklı olarak doğmuş olan sözleşme cezaları, asıl alacağa bağlı olmayan teminat hakları (Örneğin; inançlı devir, teminat mektubu, garanti sözleşmesi) alacağın devri ile birlikte kendiliğinden devralana geçmez; bunların ayrıca devredilmeleri gerekmektedir²³⁰. Devir anında gerçekleşmemiş cezai şart talep hakkı ise devirden itibaren yeni alacaklıya geçmektedir. Lakin devirden önceki gecikme nedeniyle cezayı talep etme hakkı önceki alacaklıındır²³¹.

Kefalet sözleşmesi ile teminat altına alınmış olan bir alacak hakkında ise, borçlunun borcunu ifa etmemesi halinde kefile başvurulmak suretiyle alacağın tahsili sağlanabilmektedir²³². Bu kapsamda devredilen asıl alacağa bağlı olan yan haklar da devrin gerçekleşmesi neticesinde devralana geçmektedir. Zira TBK m. 189 uyarınca, alacağın devredilmesi ile birlikte devreden kişinin kişiliğine özgü olanlar dışındaki haklar da devralana geçecektir.

Alacağa bağlı haklar; alacağa güvence sağlayan kefalet, mülkiyeti muhafaza, kanuni ipotek hakları ile alacağa bağlı yenilik doğuran haklar ile faiz talep hakkını ifade etmektedir²³³. Dolayısıyla alacağın devri anında mevcut olan teminatlar; taşınır ve taşınmaz rehni, kefalet

²²⁸ **GÖNEN**, s. 197; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2942; **AYBAY**, s. 192; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**; s. 251; “Borçlar kanununun 168/3. maddesinde (Gecikmiş faizler, asıl alacak ile birlikte temlik edilmiş addolunur.) düzenlemesine yer verilmiştir. Bu bölüm bir tereddüde yer vermeyecek biçimde gecikmiş faizlerinde asıl alacak ile birlikte temlik edilmiş olacağını ifade etmektedir. (Turgut Uygun Borçlar Kanunun 2. Cilt Sayfa 843.) Henüz işlememiş faizler, yeni alacaklının mal varlığında doğacakları gibi, işlemiş fakat henüz ödenmemiş olan faiz alacakları da temlik edilen asıl alacakla birlikte devir alanlara geçer. (Prof. Dr. K. Oğuzman, Prof. Dr. Turgut Öz. Borçlar Hukuku, Genel Hükümler 2005 Baskı. sayfa 937.)” (Yargıtay 12. HD., E. 2007/2755 K. 2007/5619 T. 23.03.2007, www.lexpera.com.tr, Erişim Tarihi: 06.01.2023).

²²⁹ **EREN**, Genel Hükümler, s. 1404.

²³⁰ **ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN**, s. 815.

²³¹ **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 597; **AYBAY**, s. 193.

²³² **DOĞAN, Murat/ŞAHAN, Gökhan/ATAMULU, İsmail**; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, 2021, s. 68-69.

²³³ **ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN**, s. 814.

gibi hakların da alacakla birlikte yeni alacaklıya geçtiği kabul edilmektedir²³⁴. Teminatların alacaklıya geçmesi için ayrı bir işlem yapılmasına gerek yoktur²³⁵. Taşınmaz, alacağı teminat altına almak adına ipotek edilmiş ise, tapuda yapılacak bir işleme gerek olmadan alacağın devri ile birlikte ipotek yeni alacaklıya geçmektedir. Dava açma hakkı, hapis hakkı ve icra takibinde bulunma hakkı da devir ile birlikte devralana geçen yan alacakların kapsamına girmektedir²³⁶.

Alacağın devri ile birlikte devredilen alacağa bağlı yenilik doğuran haklar da devralana geçmektedir²³⁷. Seçimlik borçlarda alacaklının edimi seçme hakkı, alacaklıya tanınmış muacceliyet ihbarında bulunma hakkı bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Ancak yenilik doğuran hakkın alacağın dayandığı borç ilişkisinin tamamıyla ilgili olması durumunda, bu tür bir yenilik doğuran hak devir ile birlikte devralana geçmeyecektir²³⁸. İrade sakatlığı nedeni ile sözleşmeyi iptal hakkı, sözleşmeden dönme ve sözleşmeyi fesih hakları bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Bu hakları yalnızca sözleşmenin tarafı olmaya devam eden eski alacaklı kullanabilir²³⁹.

3- Devreden Tarafından Alacağa İlişkin Bilgi ve Belgelerin Devralana Verilmesi

TBK m. 190 uyarınca; eski alacaklı, kendisinde kalmasını gerektiren hukuken korunmaya değer bir çıkarı olmadığı müddetçe alacağı ispatlamaya yarar tüm bilgi ve belgeleri yeni alacaklıya vermek zorundadır²⁴⁰. Bu nedenle devrin gerçekleşmesi ile beraber alacağın intikal

²³⁴ GÖNEN, s. 197.

²³⁵ HATEMİ/GÖKYAYLA, s. 418.

²³⁶ EREN, Genel Hükümler, s. 1404; OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 596.

²³⁷ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 597; EREN/DÖNMEZ, s. 2943.

²³⁸ EROĞAN, s. 61; EREN, Genel Hükümler, s. 1404.

²³⁹ NOMER, s. 549; Satım ya da eser sözleşmesinden kaynaklanan bir alacakta ayıba karşı tekeffül hükümlerine başvurulabilmesi halinde sözleşmeden dönme ya da bedel indirimi taleplerini devralan değil, sözleşmenin tarafı olan devreden kullanabilecektir, bkz. OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 597.

²⁴⁰ NOMER, s. 549; OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 598; EREN/DÖNMEZ, s. 2946; GÜMÜŞ, s. 1125; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP; s. 259; "... Alacak davalarında, başlangıçta aktif dava ehliyeti olmayan davacı, (davanın başında bu husus belirlenip dava reddedilmeden) esasa girildikten sonra HUMK'un 186'ncı maddesi gereğince alacağın kendisine temlik edildiğini gösteren bir temlikname sunduğu takdirde artık işin esasına girilerek çözümlenmesi

etmiş olsa da, tek başına alacağın devri yeterli olmayabilir; alacağın varlık ve miktarını içeren delillerin de devralana teslim edilmesi gerekmektedir. Alacağın kaynağını gösteren belgenin aynı zamanda devreden alacaklıya da bazı haklar tanınması halinde yeni alacaklıya yalnızca bir kopya yahut bir suret de verilebilir²⁴¹. Her ne kadar eski alacaklıya böyle bir yükümlülük getirilmiş olsa da, bu koşulun gerçekleşmemesi devir işlemi geçersiz kılmaz. Zira belge ve senetlerin verilmesi bir geçerlilik koşulu değildir, ancak alacağın ispatı için önemlidir²⁴².

Alacağın bir senede bağlanmış olması halinde, devreden devralana söz konusu senedi verme yükümlülüğü vardır. Ancak eğer bu senet devreden başka bazı haklarının ispatına da yarıyorsa, bu durumda senedin aslı yerine bir kopyasının devralana verilmesi söz konusu olacaktır²⁴³. Alacak ile birlikte geçen birtakım bazı hakların da bulunması durumunda, bunlara ilişkin belgelerin de devralana verilmesi gerekmektedir. Örneğin; devreden, alacağı teminat altına alan bir ipotek tesisine ilişkin belge veya kefalet senedine sahipse, bunları da alacağı devralana teslim etmekle yükümlüdür. Nitekim devreden alacakla ilgili bilgi ve belgeleri devredene vermesi gerekliliği, bir tür aydınlatma borcu niteliğini haizdir. Alacağı devreden; alacağın vadesine, alacağın bazı kayıt ve şartlara bağlı ise bunların ne olduğuna, ifa yerine ve borçlunun adresi gibi hususlara ilişkin devralanı aydınlatma yükümlülüğü bulunmaktadır²⁴⁴.

Bilgi ve belgelerin devreden tarafından devralana verilmesi yükümlülüğüne aykırılık, alacağın devri işleminin geçerliliğini etkilememekle birlikte; sözleşmeye aykırı bir davranış olarak nitelendirilebileceğinden devralanın bu sebeple uğradığı zararları tazmin talebinde bulunması mümkündür. Alacağın bu nedenle tamamen yahut kısmen elde edilememesi halinde, elde edilemeyen miktarın ödenmesi gerekmektedir²⁴⁵.

gerekir.” (Yargıtay 11. HD., E. 2004/12728 K. 2004/12381 T. 14.12.2004, www.lexpera.com.tr, Erişim Tarihi: 06.01.2023);

²⁴¹ **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 419; **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 599.

²⁴² **ARDA BAĞCE**, s. 50; **SEVİNÇ**, s. 35; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2911.

²⁴³ **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 598.

²⁴⁴ **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 598-599; **GÜMÜŞ**, s. 1125; **ENGİN**, s. 42.

²⁴⁵ **GÜMÜŞSOY**, s. 68.

4- Devredenin Devralana Karşı Garanti Yükümlülüğü

Alacağın bir edim karşılığında devredilmiş olması halinde devreden, devir sırasında alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti etmiş olacaktır²⁴⁶. Alacağın bir edim karşılığı olmadan devredildiği ya da kanun uyarınca başkasına geçtiği hallerde ise devreden yahut önceki alacaklı, alacağın varlığından ve borçlunun ödeme gücünden sorumlu tutulmayacaktır. TBK m. 193 uyarınca, garanti sorumluluğunun kapsamı ve devralanın garanti ile yükümlü olan devredene karşı istemde bulunabileceği hususlar; devir karşılığı ödenen bedel ve faizi, devrin sebep olduğu giderler ve takip masrafları ile devredenin kusursuzluğunu ispat edememesi halinde uğranılan diğer zararlardır.

Devredenin devralana karşı garanti yükümlülüğü çalışmamızın asıl konusunu oluşturmaktadır.

²⁴⁶ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 212; DOĞAN/ŞAHAN/ATAMULU, s. 330.

İKİNCİ BÖLÜM

ALACAĞI DEVREDENİN GARANTİ YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN ANLAMI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE BAZI HUKUKİ İŞLEMLER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

I- Alacağın Devrinde Devredenin Garanti Yükümlülüğünün Anlamı ve Kanundaki Yeri

A- 818 Sayılı Borçlar Kanunu'nda Garanti Yükümlülüğü

818 sayılı eski Borçlar Kanunu'nda garanti yükümlülüğü 169 – 171. maddeler arasında düzenlenmiş olup kanunun 169. maddesinde;

“Alacağın temlik i vaz mukabilinde icra edilmiş ise temlik eden kimse alacağın temlik zamanında mevcudiyetini zamedir. Ayrıca taahhüt etmedikçe borçlunun aczinden mesul değildir. Temlik meccanen vaki olmuş ise temellük eden kimse alacağın mevcudiyetini dahi zamin olmaz.” şeklinde hükme bağlanmıştır.

Bu düzenlemeye göre, alacağın devrinin bir ivaz karşılığında yahut bir ivaz karşılığı olmaksızın yapıldığına ilişkin ikili bir ayrıma gidilmiş; devrin bir ivaz karşılığında gerçekleşmesi halinde devreden, devir anında alacağın var olduğunu garanti etmekle yükümlü tutulmuştur. Lakin maddenin ikinci fıkrası uyarınca; devreden, borçlunun aczinden ve ödeme kabiliyetinin bulunmamasından sorumlu tutulabilmesi için bu hususu ayrıca taahhüt etmesi gerekmektedir²⁴⁷.

²⁴⁷ “... Alacağın temlik i vaz karşılığında yapılmış ise, temlik eden kimse, temlik zamanında alacağın mevcut olduğunu, borçlunun ödeme yapacağını garanti etmiş olur. Ancak, ayrıca taahhüt etmedikçe, borçlunun aczinden sorumlu değildir. Temlik bir ivaz karşılığında yapılmamış ise, temlik eden, alacağın mevcudiyetinden dahi sorumlu olmaz.

Alacağın temlik i vaz mukabilinde yapılmış ise, temlik eden kimse, temlik zamanında alacağının mevcut olduğunu, borçlunun ödeme yapacağını garanti etmiş ve bu miktarı temellük edene karşı borçlanmış olur. Fakat ayrıca taahhüt etmedikçe, borçlunun aczinden sorumlu değildir. Temlik bir ivaz ve karşılık almaksızın yapılmış ise, temlik eden, alacağın mevcudiyetini dahi zamin olmaz ve bu borçtan dolayı temellük edene karşı sorumlu bulunmaz. Dosyada mevcut Ankara Elli üçüncü Noterliğinin 21.09.2005 günlü temliknamesinde, "davalının, dava dışı E... Belediyesi'nde tahakkuk etmiş veya edecek hak ediş ve alacaklarından 160.000 YTL/lik kısmının bütün hukuki sonuçları ile davacıya temlik edildiği" belirtilmiştir. Bu durumda mahkemece, temlikin ivazlı olup olmadığı konusunda taraflarca sunulacak deliller toplanıp, hâsıl olacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken,

İlgili maddenin son fıkrasında ise, devrin ivazsız olması durumunda devredenin alacağın varlığından dahi sorumlu olmayacağı, bir başka ifade ile garanti yükümlülüğünün bulunmadığı hüküm altına alınmıştır.

818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 171. maddesinde, alacağın kanun gereği devrinde devredenin garanti yükümlülüğünün bulunup bulunmadığı düzenlenmiş, bu hükme göre; kanun gereği devirlerde ivazsız devirde olduğu gibi devredenin alacağın varlığına ve borçlunun ödeme gücünün olup olmadığına ilişkin bir garanti yükümlülüğü bulunmadığı belirtilmiştir. Ayrıca alacağı devralan devredenden verdiği edimin faizi ile birlikte iadesini, devrin sebep olduğu giderleri ve borçluya karşı alacağı elde etmek için yaptığı sonuçsuz kalan girişimlerine ilişkin giderleri talep edebilmektedir²⁴⁸.

eksik inceleme ve yazılı gerekçe ile davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.

Kabule göre de, BK'nın 104/son maddesi gereği işlemiş temerrüt faizine faiz yürütülecek şekilde itirazın iptaline karar verilmesi doğru görülmüştür.

SONUÇ: Yukarıda açıklanan nedenlerle temyiz edilen hükmün temyiz eden davalı yararına (BOZULMASINA), peşin alınan temyiz harcının istek halinde iadesine, 06.07.2009 gününde oybirliğiyle karar verildi.” (Yargıtay 19. HD., E. 2002/7795 K. 2003/5255 T. 21.05.2003, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 27.02.2023).

²⁴⁸ “...İstenebilir bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşmüş olur. Ancak, borcun ödeneceği gün, taraflarca, yani alacaklı ve borçlu tarafından oybirliğiyle belirlenmiş veya saklı tutulan bir hakka dayanılarak iki taraftan birisince yöntemine göre saptanmış ise, borçlu sadece bu günün dolması ile temerrüde düşmüş olur.

Alacağın temlik sözleşmesinin dayandırıldığı eser sözleşmesinde kesin vade bulunmadığı gibi, davacıya da borcun ödeme gününü belirleme yetkisi verilmemiştir. O halde davalı, asıl alacağın ödenmesinde icra takibinden önce temerrüde düşürülmediğinden, dava ve takip konusu işlemiş temerrüt faizinden sorumlu tutulamaz.” (Yargıtay 15. HD., E. 2008/2117 K. 2008/3502 T. 30.05.2008, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 27.02.2023); “... Borçlar Kanunu'nun 162. maddesi hükmü gereğince; yasa, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça, alacaklı alacağını, borçlunun onayı aranmaksızın başka bir kimseye temlik edebilir. Aynı Yasa'nın 163. maddesi hükmü uyarınca da, alacağın temlik, yazılı biçimde yapılmış olmadıkça geçerli olmaz. Alacağın temlik, temlik eden alacaklı ile temlik alan kişi arasında yapılan bir sözleşmeye dayalı olarak meydana gelen tasarrufi, kazandırıcı ve soyut bir hukuksal işlemidir. Dava dilekçelerinde hangi alacağın temlik sözleşmelerinin iptalinin istendiği bildirilmediği gibi; davalılarla davacı arasındaki akdi ilişkilerin nitelik ve içerikleri dahi açıklanmamıştır. Oysa, H.U.M.K.nın 179. maddesi hükmü uyarınca; davacı tarafından, açık bir şekilde davanın konusunun; davacı iddiasının dayanağı olan bütün maddi olayların ve delillerin nelerden ibaret olduğunun açıklanması gerekmektedir. Somut olayda, davalılardan hangilerinin alt yüklenici oldukları, hangi hukuksal sebeple ve hangi yazılı sözleşmeler ile kimlerin alacaklarının temlik olunduğu davacı yanca yeterince açıklanmamış; mahkemece de H.U.M.K.nın 230 ve izleyen maddeleri hükümleri uyarınca davacı taraf, isticvap olunarak hukuksal nitelendirme yapılmamıştır (H.U.M.K.md.75. 76).

818 sayılı Borçlar Kanunu'nda, mahkeme kararı ile gerçekleşen devirlerde garanti yükümlülüğüne ilişkin bir düzenlemeye ise yer verilmemiştir.

B – 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Garanti Yükümlülüğü

6098 sayılı TBK'da ise alacağı devredenın garanti yükümlülüğü 191 – 193. maddeler arasında düzenlenmiştir. Nitekim TBK'nın “Garanti” başlıklı 191. maddesinde;

“Alacak, bir edim karşılığında devredilmişse devreden, devir sırasında alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti etmiş olur.

Alacak bir edim karşılığı olmaksızın devredilmiş ya da kanun gereğince başkasına geçmişse, devreden veya önceki alacaklı, alacağın varlığından ve borçlunun ödeme gücünden sorumlu değildir.” yönünde düzenleme bulunmaktadır.

Bu madde, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 169. maddesi ile 171. maddesinin ikinci fıkrasına karşılık gelmektedir. Hüküm uyarınca alacak, bir edim karşılığında devredilmiş ise devreden, devir sırasında alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti etmiş sayılmaktadır. Fakat alacak bir edim karşılığı devredilmemiş yahut kanun gereğince başkasına

Diğer yandan, mahkeme kararında hangi maddi olayların, hangi hukuki sebeplerle davaların reddini gerektirdiği H.U.M.K.nın 388-389. maddeleri hükümlerine uygun şekilde açıklanmadığı gibi; Anayasa'nın 141. maddesine uygun şekilde gerekçe gösterilmemiştir. Oysa taraflar, ancak, mahkeme kararında gösterilen gerekçe sayesinde hükmün, hangi maddi ve hukuki sebebe dayandırıldığını anlayabilirler. Yargıtay denetimi de kararın gerekçe içermesi halinde mümkün olabilir. Açıklanan tüm bu hukuksal sebepler gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamış; kararın bozulması gerekmiştir.

SONUÇ: Yukarıda açıklanan sebeplerle davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulüne, kararın davacı yararına BOZULMASINA, bozma sebebine göre diğer temyiz itirazlarının şimdilik incelenmesine gerek bulunmadığına, fazla alınan temyiz peşin harcının istenmesi halinde temyiz eden davacıya geri verilmesine, 19.4.2010 gününde oybirliğiyle karar verildi. (Yargıtay 15. HD., E. 2009/6558 K. 2010/2246 T. 19.4.2010, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 27.02.2023).

geçmiş ise devreden ya da önceki alacaklı, alacağın varlığından ve borçlunun ödeme gücünden sorumlu tutulmayacaktır.

Oysa 818 sayılı Kanun'da devredenin, borçlunun ödeme gücünü ancak taahhüt ettiği vakit garanti etmekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir. 6098 sayılı TBK'da ise devreden borçlunun ödeme gücünü taahhüt etmese dahi artık borçlunun ödeme gücünün olduğunu garanti etmek yükümlülüğü altında olacaktır.

6098 sayılı TBK'da 818 sayılı Borçlar Kanunu'ndan farklı olarak, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 169. maddesinin kenar başlığında kullanılan "3. Zamân/a. Umumiyyet itibariyle" şeklindeki ibare, yasada "IV. Garanti/1. Genel Olarak" şeklinde değiştirilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 169. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, birbiriyle ilişkili olduğu göz önünde tutularak, TBK'nın 191. maddesinin birinci fıkrasında birleştirilerek tek fıkraya dönüştürülmüştür²⁴⁹.

818 sayılı Borçlar Kanunu'ndan farklı olarak, 6098 sayılı Kanun'un 191/1. maddesinde, devrin edim karşılığı gerçekleşmesi halinde borçlunun ödeme gücüne sahip olduğu konusunda devredenin özel bir taahhütte bulunmasına gerek duyulmamıştır. Bu kapsamda; alacağın bir edim karşılığı devredilmiş olması halinde, devredenin alacağını devrettiği anda bu alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti ettiği kanun gereği kabul edilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanunu ile 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu arasında ivazsız devirlere ilişkin bir fark ise mevcut değildir.

818 sayılı Kanun'un "Tediye makamına yapılan temlik" başlıklı 170. maddesi, 6098 sayılı TBK'nın ifaya yönelik devre ilişkin 192. maddesine karşılık gelmektedir. Maddenin dilinde yapılan sadeleşme haricinde hükmün içeriğine ilişkin başkaca bir değişiklik mevcut değildir.

6098 sayılı TBK'nın 193. maddesi, 818 sayılı Kanun'un 171/1. maddesine karşılık gelmektedir. 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 171. maddesinde; alacağı devreden garanti ile

²⁴⁹ GÜNAY, s. 723.

yükümlü ise devredenin, devralana karşı ancak devre karşılık almış olduğu paradan ve faizinden ve ayrıca borçluya karşı yürütülen sonuca ulaşamamış kovuşturma için yaptığı giderlerinden sorumlu olacağı hüküm altına alınken; 6098 sayılı TBK’da bu kapsama devrin sebep olduğu giderler ve devredenin kusursuzluğunu ispat etmediği durumlarda devralanın uğradığı diğer zararlar da dâhil edilmiştir. Bu kapsamda, 6098 sayılı TBK uyarınca, devralanın devredenden 818 sayılı Kanun’da düzenlen taleplere ek olarak devreden kusursuzluğunu ispat etmedikçe uğradığı diğer zararlarını isteme hakkı da bulunmaktadır.

818 sayılı Borçlar Kanunu’nda düzenlendiği gibi 6098 sayılı TBK’da da; alacağın kanun gereği geçişlerinde garanti yükümlülüğüne ilişkin bir düzenleme mevcut olmakla birlikte, alacağın mahkeme kararı ile geçişlerine ilişkin özel bir düzenleme yapılmamıştır.

II- Garanti Yükümlülüğünün Hukuki Niteliği

Alacağın devrinde garanti, alacağı devreden tarafından devralan kişiye karşı devre konu alacağın hukuki varlığını ve borçlunun ödeme gücünün mevcut olduğunu gösteren bir sorumluluktur. Mevcut olmayan bir alacağı devreden kişi, devir ile birlikte borcundan kurtulamayacaktır. Bu noktada garanti yükümlülüğünün, taraflar arasında bir güvence olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle hem TBK m. 191/1 hükmü hem de TBK m. 171/2 hükmüne göre, taraflarca akdedilen sözleşme uyarınca alacağın devrinde devralana sağlanan garantinin var olma sebebi bu güven unsurunu oluşturabilmektir²⁵⁰.

Alacağın devrinde garanti yükümlülüğünün satış sözleşmesi hakkında düzenlenen garanti yükümlülüğü ile benzer özelliklere sahip olduğu kabul edilmektedir²⁵¹. TBK’da satış sözleşmesinde satıcının borçları ayıba ve zapta karşı sorumluluk olarak düzenlenmişse de, alacağın devrinde garanti yükümlülüğüne ilişkin TBK m. 191 ve devamı maddeleri kanun koyucu tarafından özel bir düzenleme olarak ele alındığından alacağın devrinde ayıba ve zapta karşı tekeffül hükümlerinin uygulanması mümkün görünmemektedir²⁵².

²⁵⁰ **DAYINLARLI**, s. 240.

²⁵¹ **ENGİN**, s. 66.

²⁵² **ENGİN**, s. 69; **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 248; **SEVİNÇ**, s. 73; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 261; “Borçlar Kanunumuzun özel borç ilişkilerine ilişkin kısmındaki söz konusu düzenlemelerde, maddi varlığa sahip malvarlığı konularının sözleşme konusunu oluşturacağı esas alındığından, maddi bir varlığa sahip olmayan alacak haklarının devrine

TBK’da satış sözleşmesinde satıcının sorumluluğu; ayba karşı ve zapta karşı sorumluluk olmak üzere iki ayrı şekilde düzenlenmiştir. Şöyle ki; TBK m. 214/1’e göre; satış sözleşmesinin kurulduğu sırada var olan bir hak dolayısıyla, satılanın tamamı veya bir kısmı bir üçüncü kişi tarafından alıcının elinden alınırsa satıcı, bundan dolayı alıcıya karşı zapta karşı tekeffül nedeniyle sorumlu olacaktır. Nitekim Yargıtay’ın içtihadı birleştirme kararına²⁵³ göre de; satıcı satılan şeyin üçüncü bir kişi tarafından satış sözleşmesi zamanında mevcut olan bir hak sebebiyle tamamen veya kısmen zapt edilmesinden dolayı alıcıya karşı mesuldür.

TBK m. 219 hükmünde ise satıcının ayba karşı sorumluluğu düzenlenmiştir. Bu hükme göre; satıcı, alıcıya karşı herhangi bir surette bildirdiği niteliklerin satılarda bulunmaması sebebiyle sorumlu olduğu gibi, nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan, kullanım amacı bakımından değerini ve alıcının ondan beklediği faydaları ortadan kaldıran veya önemli ölçüde azaltan maddi, hukuki ya da ekonomik ayıpların bulunmasından da sorumlu olacaktır. Bu durumda, zapta karşı sorumlulukta bir hak kaybı söz konusu olmakta iken ayba karşı sorumlulukta maddi bir ayıp söz konusu olacaktır²⁵⁴.

Bu kapsamda, ayba ve zapta karşı tekeffül borcunu düzenleyen hükümlerin bir malvarlığı konusu üzerindeki hakkın, mülkiyet hakkı gibi, devrine yönelik borçlandırıcı işlemler

yönelik sözleşmelere bu hükümlerin uygulanması için niteliği gereği zaten mümkün değildir.” bkz. **BAYTUN, Ecem Evin/HAYAL, Sinem/ KAYA, Malik Efehan**; Türk Borçlar Kanunu Uyarınca Alacak Devrinde Alacağımı Devredenın Garanti Sorumluluğu, GSI, Y. 2016, s. 76; Garanti yükümlülüğü devir sebebine dayanmaktadır ve öğretide bu hususun ivazsız devirlerde bağışlama sözleşmesine, ivazlı devirlerde de ilgili sözleşmeye (Örneğin; satış sözleşmesine) ilişkin kanun hükümlerinde düzenlenmesinin gerektiği belirtilmektedir, bkz. **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 609; **BAYTUNU/HAYAL/KAYA**; s. 76.

²⁵³ “... Karar: Kural olarak satıcı, satılan şeyin üçüncü bir kişi tarafından satım akdi zamanında mevcut olan bir hak sebebiyle tamamen veya kısmen zapt edilmesinden dolayı alıcıya karşı mesuldür. Somut olayda davacıların, satın aldıkları aracın dava dışı kişiler tarafından zaptı nedeniyle, akdi feshetmeyip istihkak davası da açmış olmalarına göre, satıcı davalıdan uğradıkları, kar mahrumiyeti zararını isteyebilecekleri açıktır. O itibarla bu zararın tazmini isteminin kabulüne dair kurulan yerel mahkeme kararı doğrudur. Ancak hüküm altına alınan tazminat miktarına yönelik temyiz itirazları incelenmediğinden bu hususta gerekli tetkikatın yapılması için dosyanın özel dairesine gönderilmesi gerekir.” (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 1993/11-924 K. 1994/174 T. 30.03.1994, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 24.02.2023).

²⁵⁴ **KILIÇOĞLU, Ahmet M.**; Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 4. Bası, Ankara 2022, s. 71 – 75; **ENGİN**, s. 67; **GÜMÜŞ, Mustafa Alper**; Borçlar Hukuku Özel Hükümler Kısa Ders Kitabı, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 6. Baskı, İstanbul 2022, s. 55; **ARAL, Fahrettin/ AYRANCI, Hasan**; Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 15. Baskı, Ankara 2022., s. 145.

açısından düzenlendiğini söylemek mümkündür. Maddi ayıp denilen ve satışa konu şeydeki bozukluklara ilişkin düzenleme bu duruma örnek gösterilebilir. Lakin alacak haklarının devrinde bu tür maddi ayıplardan işin niteliği gereği bahsedilemeyeceği ifade edilmektedir²⁵⁵.

Devredilen haktaki eksikliğe ilişkin yükümlülük ise TBK’da düzenlenen zapt olgusuna bağlanmıştır. Devredilen alacağın mevcut olmaması yahut borçlu tarafından ileri sürülebilecek savunmalar gibi alacağın devrine yönelik tehlikelerde bu tür bir durum söz konusu değildir. Bu nedenle alacağın devrine yönelik hususlar bakımından ayıba ve zapta karşı tekeffül hükümlerinin değil, alacağın devrine ilişkin özel hükümlerin uygulanması gerekmektedir²⁵⁶. Ancak alacağı devredenin garanti yükümlülüğüne ilişkin boşlukların doldurulmasında kanunun başta satım ve bağışlamaya ilişkin garanti yükümlülüğü hükümlerinden kıyasen yararlanılmasında bir engel yoktur²⁵⁷.

Alacağın devrinde garanti yükümlülüğüne ilişkin hükümler, öğretide kefalet sözleşmesindeki hükümler ile mukayese edilmiştir. Bu bağlamda, alacağın devrinde kefaletle ilişkin düzenlemeler de uygulama alanı bulmayacaktır²⁵⁸. TBK m. 581 hükmüne göre kefalet sözleşmesi; kefilin alacaklıya karşı, borçlunun borcunu ifa etmemesinin sonuçlarından kişisel olarak sorumlu olmayı üstlendiği sözleşmedir. Kefalet sözleşmesinin en mühim özelliği, kefilin borcunun fer’i yani asıl borca bağlı bir borç olmasıdır. Buna göre kefilin borcu; doğuş, devam ve ifa bakımından asıl borca bağlıdır ve asıl borç olmadan kefalet sözleşmesinden söz edilemeyecektir. Bu kapsamda alacağın devrinde borcun asli bir borç olması ancak kefalet

²⁵⁵ ENGİN, s. 67.

²⁵⁶ ENGİN, s. 68.

²⁵⁷ ERCOŞKUN ŞENOL, s. 248; ENGİN, s. 67; SEVİNÇ, s. 74.

²⁵⁸ 818 sayılı Borçlar Kanunu yürürlükte iken bu konuya ilişkin ENGİN, s. 129; “Borçlunun ödeme gücünün taahhüt edilmesinin kefalet niteliğinde olmayışının en önemli sonucu, birbirini izleyen, müteaddit temliklerin bulunması halinde kendisini gösterir. Alacaklı A1’in bu alacağını borçlunun ödeme gücünü de vaat ederek A2’ye temlik ettiğini, A2’nin de A3’e borçlunun ödeme gücünü garanti etmeden temlik ettiği düşünüldüğünde; A1’in A2’ye taahhüdünün kefalet niteliğinde olduğu kabul edilseydi A2’nin kefile karşı olan bu hakkı alacağına bağlı bir yan hak olacağından (eBK m. 168) alacağın A3’e temlikiyle birlikte bu hak da A3’e geçecek ve A3 borçlunun ödeme gücünün olmamasından ötürü A1’in sorumluluğuna gidebilecektir. Halbuki bu taahhüt alacağa bağlı fer’i nitelikte olmayıp bağımsız nitelikte olduğundan alacağın temlikiyle birlikte bir sondaki devralana geçmez.”

sözleşmesinde tali bir borç olması sebebiyle, alacağın devrinde kefalete ilişkin hükümlerin de uygulanma alanı bulması mümkün olmayacaktır²⁵⁹.

III- Garanti Yükümlülüğünün Kusurla İlişkisi

A- Temel Sorumluluk İlkesi Olarak Kusur İlkesi

Sorumluluk hukukunun temel kavramlarından biri olan kusur, sorumluluğun kurucu unsurudur²⁶⁰. Roma Hukuku'nda benimsenen “umulmayan hallerden doğan zarara zarar gören katlanır” ve Müşterek Hukuktaki “kusursuz sorumluluk olmaz” ilkelerine göre; hukuk tarafından korunan değerlere zarar veren kimse, bu zararına kendisi katlanmak durumundadır. Kusur ilkesi uyarınca, zararın başka bir kimse tarafından tazmin edilebilmesi için zararın o kişinin kusurlu fiilinden doğması gerekmektedir; aksi durumda zarar gören zararına kendisi katlanmalıdır²⁶¹.

Kusur aranmaksızın sorumluluğun düzenlendiği hallere kusursuz sorumluluk halleri denilmektedir. Bu bağlamda kusur, haksız fiilin temel olgusudur²⁶².

Borca aykırılıkta, borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür (TBK m. 112). Bu durumda kanun uyarınca, borca aykırılık hâlinde borçlunun karşı tarafın zararını gidermesi için kusurlu olması aranmaktadır ve borçlunun kusursuzluğunu ispat ederek tazminat yükümlülüğünden kurtulması mümkündür²⁶³.

²⁵⁹ ARAL/AYRANCI, s. 564; SEVİNÇ, s. 74.

²⁶⁰ EREN, Genel Hükümler, s. 655; OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt 2, s. 58; ENGİN, s. 45.

²⁶¹ ANTALYA, O. Gökhan; Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1,2, Genişletilmiş 2. Baskı, 2019, s. 55; EREN, Genel Hükümler, s. 655.

²⁶² ANTALYA, Cilt V/1, 2, s. 58; ENGİN, s. 45; HATEMİ/GÖKYAYLA, s. 158; NOMER, s. 188; Örneğin; TBK m. 66'da düzenlenen adam çalıştırının sorumluluğu yahut TBK m. 67'de düzenlenen hayvan bulunduranın sorumluluğu bu kapsama girmektedir, bkz. ARDA BAĞCE, s. 56; EREN, s. 657; OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt 2, s. 143.

²⁶³ GÜMÜŞSOY, s. 74; OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 58; EREN, Genel Hükümler, s. 655.

Her ne kadar TBK’da kural olarak kusura dayanan sorumluluk kabul edilmişse de, hem borca aykırılık hem de haksız fiil sorumluluğuna ilişkin bazı hallerde, borçlunun kusuru olmasa bile sorumluluğu doğacaktır. Örneğin; TBK m. 116 hükmünde yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluk, TBK m. 66 hükmünde düzenlenen adam çalıştırmanın sorumluluğu birer kusursuz sorumluluk halidir ve sorumluluk için kusur şartı aranmayacaktır²⁶⁴.

B- Garanti Yükümlülüğünün Kusursuz Sorumluluk Hali Teşkil Etmesi

Alacağın devrine özgü garanti yükümlülüğünde de, gerek yukarıda sayılan haller gerekse ayba ve zapta karşı sorumlulukta da olduğu gibi bir kusursuz sorumluluk hali mevcuttur. Devrin ivazlı olduğu hallerde devreden; alacağın mevcut olmadığını yahut borçlunun savunmalarına maruz olduğunu bilmesa bile, alacağı devralan kişiye karşı alacağın mevcut olduğunu ve ifadan kaçınmaya ilişkin savunmaların olmadığını kanun hükmü gereği garanti ettiği kabul edilmektedir²⁶⁵. Ek olarak bu kusursuz sorumluluk hali, belirli zararların giderilmesiyle sınırlıdır²⁶⁶.

Alacağı devreden tarafından devralan kişiye, alacak ile ilgili bilgi ve belgelerin verilmemesi nedeniyle alacağın tahsil edilememesi durumunda borca aykırılık söz konusu olacak ve devreden, devralan kişinin alacağın tamamını yahut bir kısmını borçludan tahsil edememesinden sorumlu tutulacaktır. Her ne kadar alacağın devri bakımından özel bir düzenleme mevcut olmasa dahi, devreden; borca aykırılığın olduğu hallerde, borca aykırılıktan doğan sorumluluğu düzenleyen genel kurallar çerçevesinde bu aykırılıktan sorumlu tutulabilecektir.

TBK m. 191 – 193 hükümlerinde, alacağı devreden kusursuz sorumluluğuna ilişkin düzenlemeye yer verilerek devralanı koruyan ve devredeni alacağın varlığına ilişkin yasal bir garanti yükümlülüğü altına sokan bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bu noktada devralan,

²⁶⁴ **GÜMÜŞSOY**, s. 74 – 75; Detaylı bilgi için bkz. **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt 2, s. 146 vd.; **ENGİN**, s. 46.

²⁶⁵ **YENER, Mehmet Deniz**; Alacağı Devrenin Garanti Sorumluluğu ve 6098 Türk Borçlar Kanunu ile Yapılan Değişiklikler, Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, S. 5, Y. 2011, s. 72.

²⁶⁶ **ENGİN**, s. 76.

garanti yükümlülüğüne ilişkin taleplerini ancak alacağı devreden kişiye karşı ileri sürebilecektir²⁶⁷.

IV- Alacağın Devrinde Garanti Yükümlülüğü Bakımından İvazlı – İvazsız Devir Ayrımı

A- Alacağın Devrinin İvazlı – İvazsız Gerçekleştirilebilmesi

1- Genel Olarak

Yukarıda açıkladığımız üzere²⁶⁸, bir tasarruf işlemi niteliğini haiz olan alacağın devri, ivazlı yahut ivazsız olarak gerçekleşebilir. Alacağın bir edim karşılığı devredilmesi halinde ivazlı devir, alacağın bir edim karşılığı olmaksızın devredilmesi halinde ise ivazsız devirden söz edilecektir. Devir bir borcun ifası amacıyla ya da karşı alacak elde etmek maksadıyla yapıldığında devir ivazlıdır²⁶⁹.

TBK m. 191 hükmünde, eski Borçlar Kanunu'ndan farklı olarak “ivaz” yerine “edim karşılığı”; “ivazsız” yerine ise “edim karşılığı olmaksızın” ifadelerine yer verilmiştir²⁷⁰. İvazsız olan devirler ve mahkeme kararı neticesinde gerçekleşen devirler aşağıda açıklanacak, konunun önemine dayalı olarak ivazlı devirler çalışmamızın üçüncü bölümünde açıklanacaktır.

²⁶⁷ **YENER**, s. 72; Örneğin; alacağı devreden, borçlunun ödeme gücünün varlığına ilişkin haklı görülebilecek bilgisizliğinin olması, devredenin garanti yükümlülüğünü ortadan kaldırmayacaktır, bkz. **DEMİRBAŞ, Feride**; Alacağı Devreden Borçlunun Ödeme Gücünden Sorumluluğu, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 2021, s. 1007 – 1008.

²⁶⁸ Bkz. Bölüm 1, IV, B

²⁶⁹ **ENGİN**, s. 98; Örneğin; A’nın, B’den olan alacağını Ü’den bir avans olarak Ü’ye devretmesi halinde ivazlı devir söz konusu olacaktır, bkz. **KILIÇOĞLU**, s. 1030; **SEVİNÇ**, s. 77; **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 375.

²⁷⁰ **KILIÇOĞLU**, s. 1030.

2- Alacağın İvazsız Devrinde Alacağın Varlığının Garanti Edilmesi

Alacağın ivazsız olarak devredildiği durumlarda devreden, alacağın mevcut olup olmamasından ve borçlunun ödeme gücünden sorumlu değildir²⁷¹. Bu kapsamda TBK m. 191/2 maddesi uyarınca devreden, alacağını bir karşılık olmaksızın devretmiş ise ve ayrıca taahhüt etmemiş ise alacağın varlığına ve borçlunun ödeme gücüne ilişkin devralana karşı herhangi bir yükümlülük altında olmayacaktır²⁷². Bu düzenlemenin sebebi, hiçbir karşılık olmaksızın alacağını devreden kişinin ayrıca bir garanti taahhüdü olmadıkça sorumlu tutulmamasının hakkaniyet gereği olduğudur²⁷³.

Öğretide, ivazsız devirlerin bağışlama niteliğini haiz olduğu ifade edilmektedir²⁷⁴. Nitekim ivazsız devirlerin, “Bağışlayanın Sorumluluğu” başlıklı TBK m. 294 hükmü ile benzerlik

²⁷¹ EREN/DÖNMEZ, s. 2950; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 262; ENGİN, s. 141; s. DAYINLARLI, s. 257; GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1126; Örneğin; bağışlama sebebiyle bir devir işlemi yapılmış ancak sonrasında böyle bir alacak hakkının bulunmadığı anlaşılmış ise de devreden devralana karşı sorumlu olması beklenemez, bkz. AKINCI, s. 386; “... Dosya içerisinde yer alan hukuki mütalaalar da değerlendirildiğinde taraflar arasında akdedilmiş olan alacağın temlik sözleşmesi uyarınca yapılan temlikler ivaz amacıyla değil,’nin borcunun teminat altına alınması amacıyla yapıldığından ve hukuken bir ivaz bulunmadığından dava konusu alacağın temlik sözleşmesi ivazsızdır. İvazsız temliklerde de temlik eden borçlunun ödeme gücünden sorumlu değildir. (Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt II, 1999, s.1226)” (Yargıtay 11. HD. E. 2015/7098 K. 2016/3331 T. 24.03.2016, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 17.02.2023).

²⁷² NOMER, s. 550; HATEMİ/GÖKYAYLA, s. 422; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 212; AKINCI, s. 386; KILIÇOĞLU, s. 1030; GÖNEN, s. 199; AYAN, s. 80; ERDOĞAN, s. 290; ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN, s. 823; OZANEMRE YAYLA, s. 280; DOĞAN/ŞAHAN/ATAMULU, s. 330; ÜNLÜTEPE, s. 338; EREN/DÖNMEZ, s. 2950; KILIÇOĞLU, s. 1030; “Dava, temlik edilen alacağın tahsil edilememesi nedeniyle temlikin ivazı olduğu anlaşılan eser sözleşmesinden kaynaklanan alacağın ödenmediği iddiasıyla yapılan takibe itiraz nedeniyle İİK’nın 67. maddesine göre açılmış itirazın iptali davasıdır. Alacak, bir edim karşılığında devredilmişse devreden, devir sırasında alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti etmiş olur (TBK 191/1). Edim karşılığı devirden anlaşılmaması gereken temlikin ivazlı olmasıdır. İvazlı temlik halinde devreden borçlunun ödeme gücünden de sorumludur. Borçlunun ödeme gücü bulunmadığından söz edebilmek için alacağı devralanın asıl borçluya karşı hukuki yolları tüketmesi gerekir. Alacağın tahsili için hukuki yollara başvurmaksızın ivazlı temlik sorumluluğu nedeniyle devredenden doğrudan talepte bulunması mümkün değildir (Yargıtay 15. HD. 10.11.2014 tarih 2014/4301 Esas 2014/6477 Karar). Diğer bir ifadeyle alacağı devralanın devredene rücu edebilmesi yani temlik edenin sorumlu tutulabilmesi, borçludan alacağının tahsili için gerekli her çareye başvurmuş olmasına rağmen alacağını tahsil edemediği hususunu ispat etmesi koşuluna bağlıdır (Yargıtay 4. Hukuk Dairesi’nin 04.05.1965 gün, 1965/2342-2383 E.K, 11. Hukuk Dairesi’nin 03.01.1980 gün 1980/80-401 E.K, 13. Hukuk Dairesi’nin 03.04.1986 gün 1986/1275-1998 E.K ve yine 13. Hukuk Dairesi’nin 06.07.2009 gün 2009/5396-9350 E.K sayılı ilâmları).” (Yargıtay 15. HD, E. 2016/4990 K. 2018/200 T. 24.01.2018, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 12.07.2023)

²⁷³ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 610; DAYINLARLI, s. 316.

²⁷⁴ ENGİN, s. 142; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 262.

gösterdiği ve bağışlayanın, bağışlanan şey veya alacak hakkında ayrıca garanti sözü vermişse, bununla sorumlu olacağı belirtilmektedir²⁷⁵.

Benzer şekilde, devrin bir ivaz karşılığı gerçekleşmediği hallerde de ayrıca taahhütte bulunulmadığı takdirde devredenin garanti yükümlülüğü doğmayacaktır²⁷⁶. TBK m. 294/1 hükmünde; bağışlayanın, bağışlamadan doğan zarardan bu zarara ağır kusuruyla sebep olmadıkça, bağışlanana karşı sorumlu olmadığı düzenlenmiştir. Bağışlayanın sorumluluğunun düzenlendiği bu hüküm uyarınca, ağır kusurdan sorumluluk hali düzenlenmesine karşın ivazsız devirler için kanunda benzer bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak öğretilde; ivazsız devirlerde devredenin garanti yükümlülüğü altında olmamasının, hile ve ağır kusurun bulunmadığı durumlar (TBK m. 294) için geçerli olduğu, aksi halde devredenin yükümlülüğünün devam edeceği kabul edilmektedir²⁷⁷.

3- İvazsız Devirde Garanti Yükümlülüğünün Sözleşme ile Üstlenilebilmesi

Her ne kadar TBK m. 191/2 hükmünde, devrin ivazsız olması halinde devredenin garanti yükümlülüğünün bulunmadığı hüküm altına alınmışsa da; bu hüküm emredici nitelikte olmadığından taraflar, aralarında akdedecekleri bir sözleşme ile devredenin devralana karşı borcun varlığından ve/veya borçlunun ödeme gücünden sorumlu olacağını kararlaştırılabilir²⁷⁸. Bu kapsamda sözleşme ile garanti yükümlülüğünün üstlenilebilmesinin kapsamı TBK m. 193 hükümlerine göre belirlenmektedir.²⁷⁹

Bağışlayanın, bağışlamaya konu şey ya da alacak sebebiyle tekeffül borcu altına girmeyeceğine ilişkin TBK m. 191 (eBK m. 169) ve TBK m. 294 (eBK m. 243) hükümleri emredici nitelikte değildir. Zira “Bağışlayanın Sorumluluğu” başlıklı TBK m. 294 hükmünden bağışlayanın bu yönde bir taahhütte bulunabileceği hüküm altına alınmıştır. Zira TBK m. 294

²⁷⁵ **ENGİN**, s. 142; İvazsız bir devrin sebebinin bağışlama taahhüdü ya da ölüme bağlı tasarruf niteliğinde olabileceğine ilişkin görüş için bkz. **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 374.

²⁷⁶ **ARDA BAĞCE**, s. 65; **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 377; **SEVİNÇ**, s. 82;

²⁷⁷ **AYAN**, s. 80; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1402; **ENGİN**, s. 144.

²⁷⁸ **GÜMÜŞSOY**, s. 104; **AKKURT/ERDOĞAN/TOKAT**, s. 259; **OZANEMRE YAYLA**, s. 280; **KILIÇOĞLU**, s. 1030; **SEVİNÇ**, s. 82; **ENGİN**, s. 144; **GÜMÜŞ**, Genel Hükümler, s. 1130; **DOĞAN/ŞAHAN/ATAMULU**, s. 330.

²⁷⁹ **DAYINLARLI**, s. 316; **NOMER**, s. 550; **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 422; **ERCOŞKUN ŞENOL**, s. 378.

hükmü uyarınca, bağışlayan, bağışlamadan doğan zarardan bu zarara ağır kusuruyla sebep olmadıkça, bağışlanana karşı sorumlu değildir. Bağışlayan, bağışlanan şey veya alacak hakkında ayrıca garanti sözü vermişse, bununla sorumlu olacaktır.

İvazsız alacağın devrinde, devreden tarafından söz konusu garantide bulunulması tek taraflı bir irade beyanı niteliğini haiz değil, bir sözleşme niteliğindedir. Devrin bir ivaz karşılığında yapılmaması nedeniyle TBK m. 193 hükmünde belirtilen kalemlerden devredene ödenecek bedel ve faizinin talep edilmesi söz konusu olmayacaktır. Bu halde devralanın bu husustaki talebinin kapsamı; alacak hakkının devrine yönelik yapılan masraflar ve alacağın tahsil edebilmek adına borçluya yöneltilecek ve sonuçsuz kalan takip masraflarıdır²⁸⁰.

B- Alacağın Mahkeme Kararı ile Yahut Kanun Gereği Geçtiği Hallerde İvazlı - İvazsız Devir Ayrımının Yapılmayışı

1- Genel olarak

Evveliden de bahsedildiği üzere, TBK'nın alacağın devrine ilişkin hükümleri devrin iradi olduğu haller gözetilerek düzenlenmiş olmakla birlikte, alacağın devri her zaman bir hukuki ilişki neticesinde gerçekleşmemektedir. Alacağın kanun hükmü yahut mahkeme kararı ile de bir üçüncü kişiye devrinin gerçekleşmesi mümkündür²⁸¹.

²⁸⁰ ENGİN, s. 145; EREN/DÖNMEZ, s. 2951; GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1131.

²⁸¹ Detaylı bilgi için; bkz. Bölüm I, 2; GÜMÜŞSOY, s. 82; "... Mahkemece temlik yasağı bulunduğu ve temlik edenin davayı takip iradesini bildirmediği anlaşıldığından, temlik alan davacı anlamında dava ehliyeti-aktif husumet ehliyeti yönünden usulden reddine, asıl dava anlamında verilen hüküm dikkate alınarak müdahale davasının asliye hukuk mahkemesinde devam etmesi gerekmediği anlaşıldığından, müdahale davası anlamında tarafların tacir olması da dikkate alınarak asliye ticaret mahkemesinin görevli olması sebebiyle dilekçenin usulden reddine dair verilen karar, temlik alan davacı vekiline temyiz edilmiştir.

Alacağın devri (temlik) 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 183 ve devamı maddelerinde düzenlenmiş olup 183. maddenin birinci fıkrasında kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklının borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebileceği kabul edilmiş, devam eden maddelerde devir sözleşmesinin geçerlilik şekli, yasal veya yargısal devir ve etkisi ile devrin hükümleri düzenlenmiştir. Bu düzenlemelere göre kural olarak sözleşmede temlik yasağı bulunması ya da borçlunun rızasına bağlanmış olup borçlunun rızasının bulunmaması halinde alacağın temlikli borçluya karşı ileri sürülemez." (Yargıtay HGK., E. 2018/565 K. 2021/1464 T. 18.11.2021, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 27.02.2023).

TBK m. 185 uyarınca; alacağın devri kanun veya mahkeme kararı gereğince gerçekleşmişse, bu devir özel bir şekle ve önceki alacaklının rızasını açıklamasına gerek olmaksızın, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir.

2- Kanun Gereği Alacağın İntikali

Alacağın kanun gereği intikal etmesi halinde, eski alacaklının bu hususta bir irade beyanında bulunmasına gerek olmaksızın kanunda belirtilen şartların gerçekleşmesi ile alacak doğrudan üçüncü kişiye devredilmektedir. Alacağın kanun gereği intikalinde eski alacaklının, borçlunun ödeme gücünden yahut alacağın varlığından sorumlu olması söz konusu değildir ve bu kural emredici olduğundan taraflarca aksi kararlaştırılamaz²⁸². Bu halde kanuni geçiş hallerinin, alacağın devri hükümlerine tabi olmadığı; ancak geçişin niteliğinin uygun düştüğü ölçüde alacağın devrine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanabileceğini söylemek mümkündür²⁸³.

Ek olarak TBK m. 185'e göre, alacağın kanuni intikalinde alacağın devrine ilişkin şekil şartına uyulması söz konusu olmayacak ve alacaklının rızasını beyan etmesi aranmayacaktır²⁸⁴.

Alacağın kanun gereği intikalinde, alacaklı tarafın değişmesi ne bir borçlandırıcı işlem ne de bir tasarruf işlemi ile gerçekleşmiştir. Alacaklı tarafından devre ilişkin açıklanmış bir irade beyanı bulunmadan alacağın kanun gereği üçüncü bir kişiye intikali söz konusudur. Bu halde, alacağı kendi iradesi dışında bir başkasına devredilen eski alacaklının, alacağın borçludan tahsil edilmesine engel olan hukuki engellerden dolayı yeni alacaklıya karşı garanti yükümlülüğü altında olması beklenemeyecektir²⁸⁵.

²⁸² KILIÇOĞLU, s. 1031; GÜMÜŞSOY, s. 82; ENGİN, s. 102; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 383; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 266; GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1130.

²⁸³ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 617; ENGİN, s. 102; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 384; KAPANCI, s. 185.

²⁸⁴ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 617; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 383; KAPANCI, s. 280.

²⁸⁵ ENGİN, s. 102; Kanuni intikal halleri arasında sayılan halefiyete ilişkin değerlendirme için; bkz. KAPANCI, s. 285 vd.

Nitekim eski alacaklının veya devredenin, devrin kanun gereği gerçekleştiği hallerde alacağın varlığından ve borçlunun ödeme gücünden sorumlu olmayacağı TBK m. 191/2’de de açıkça hüküm altına alınmıştır.

3- Mahkeme Kararıyla Alacağın İntikali

Alacağın mahkeme kararıyla intikalinde de, tıpkı kanun gereği devirlerde olduğu gibi eski alacaklının yahut devredenin herhangi bir irade beyanına ihtiyaç duyulmamaktadır. Bu durumda alacak, bir mahkeme hükmü gereği üçüncü kişiye geçmektedir. Mahkeme kararı ile alacağın intikalinde devreden, alacağın devir anındaki varlığından ve borçlunun ödeme gücünden sorumlu tutulmayacaktır²⁸⁶.

Alacağın mahkeme kararı ile intikalinde de, kanuni intikalde olduğu gibi alacağın devri hükümlerine uyulması söz konusu olmayacaktır (TBK m. 185). Ancak kanunda, alacağın mahkeme kararı ile intikaline ilişkin TBK m. 191/2 hükmüne benzer bir düzenleme mevcut değildir²⁸⁷.

Mahkeme kararı ile intikal hallerinin bazılarına garanti yükümlülüğüne ilişkin hükümler kıyasen uygulanabilecekken bazı hallerde uygulanamayacaktır. Bu çerçevede; ivazlı bir devir sözü verme durumunda bu taahhüdün yerine getirilmemesi halinde, alacağın devri sözü veren kişinin rızai devirde olduğu gibi garanti yükümlülüğü altında olması gerekmektedir ve TBK m. 191 hükmü kıyasen uygulanabilir²⁸⁸.

²⁸⁶ **EREN**, Genel Hükümler, s. 1402; **KILIÇOĞLU**, s. 1031; **DAYINLARLI**, s. 316; Mahkeme kararı uyarınca alacağın intikalinin söz konusu olabilmesi için usul hukuku anlamında kesinleşmiş bir mahkeme kararının olması gerekmektedir, nitekim bu koşul kurucu mahiyette olmakla birlikte yenilik doğurucu bir etkiye sahiptir ve sadece alacağın kime ait olduğunu tespit eden mahkeme kararları özelinde yargısal intikal söz konusu olmayacaktır; bkz. **KAPANCI**, s. 290 – 291; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 266.

²⁸⁷ Mahkeme kararı ile gerçekleşen devirlerin alacaklının iradesi dışında olmasından dolayı devreden devralana karşı garanti yükümlülüğünün olmayacağına ilişkin görüş için; bkz. **GÜMÜŞ**, Genel Hükümler, s. 1130.

²⁸⁸ **ENGİN**, s. 103; **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 617; “... Dava, temlik edilen alacağın tahsil edilememesi nedeniyle temlikin ivazlı olduğu anlaşılan eser sözleşmesinden kaynaklanan alacağın ödenmediği iddiasıyla yapılan takibe itiraz nedeniyle İİK’nın 67. maddesine göre açılmış itirazın iptâli davasıdır. Alacak, bir edim karşılığında devredilmişse devreden, devir sırasında alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti etmiş olur (TBK 191/1). Edim karşılığı devirden anlaşılması gereken temlikin ivazlı olmasıdır. İvazlı temlik halinde devreden borçlunun ödeme gücünden de sorumludur. Borçlunun ödeme gücü bulunmadığından söz edebilmek

Devir borcunun kaynağı, bir edim mukabilinde alacak hakkının devredilmesini konu alan bir borçlandırıcı işlem olabilir. Bu halde garanti sorumluluğunun kaynağı da, devre neden olan (ivazlı) borçlandırıcı işlem olduğundan alacak hakkını devretmeyi taahhüt ettiği halde devirden kaçınan kimse, her halükarda borçlandırıcı işlem anındaki alacağın varlığını garanti etmiş durumdadır. Bu nedenle devreden, devir işlemi yapmaktan kaçınsa ve devir mahkeme kararı ile intikal etse dahi; alacağın satımı anındaki alacağın varlığından ötürü garanti yükümlülüğü altındadır²⁸⁹. Lakin bu ihtimalde, borçlandırıcı işlemten ayrı bir devir iradesinin mevcut olmayışı, sorumluluğun kapsamı bakımından iradi devre kıyasla bazı noktalarda farklılıklar göstermektedir.

Şöyle ki; alacağın devrinde devreden, yalnızca borçlandırıcı işlem değil, devir anına kadar bu alacağın varlığını da garanti ettiği kabul edilmektedir. Öte yandan, alacağın mahkeme kararı ile intikalinde; eski alacaklının devre ilişkin bir iradesi bulunmadığından borçlandırıcı işlemten sonraki gelişmeler neticesinde alacağın varlığına ilişkin bir olumsuzluğun meydana gelmesinden ötürü garanti yükümlülüğünün olmadığı ifade edilecektir²⁹⁰.

V- Garanti Yükümlülüğünün Bazı Hukuki İşlemler Açısından Değerlendirilmesi

için alacağı devralanın asıl borçluya karşı hukuki yolları tüketmesi gerekir. Alacağın tahsili için hukuki yollara başvurmaksızın ivazlı temlik sorumluluğu nedeniyle devredenden doğrudan talepte bulunması mümkün değildir (Yargıtay 15. HD. 10.11.2014 tarih 2014/4301 Esas 2014/6477 Karar). Diğer bir ifadeyle alacağı devralanın devredene rücu edebilmesi yani temlik edenin sorumlu tutulabilmesi, borçludan alacağının tahsili için gerekli her çareye başvurmuş olmasına rağmen alacağın tahsil edemediği hususunu ispat etmesi koşuluna bağlıdır (Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 04.05.1965 gün, 1965/2342-2383 E.K, 11. Hukuk Dairesi'nin 03.01.1980 gün 1980/80-401 E.K, 13. Hukuk Dairesi'nin 03.04.1986 gün 1986/1275-1998 E.K ve yine 13. Hukuk Dairesi'nin 06.07.2009 gün 2009/5396-9350 E.K sayılı ilâmları)." (Yargıtay 15 HD., E. 2016/4990 K. 2018/200 T. 24.01.2018, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 25.02.2023).

²⁸⁹ ENGİN, s. 103.

²⁹⁰ ENGİN, s. 103 – 104.

A- Faktoring İşlemleri Açısından

Faktoring; vadeli ve özellikle taksitle satış gerçekleştiren şirketlerin bu satıştan doğan alacaklarının tümünü yahut bir kısmını, ödeyeceği bir bedele karşılık faktor olarak isimlendirilen bir faktoring şirketine devretmek sureti ile kısa vadeli fon sağladıkları özel bir finansman tekniği olarak tanımlanmaktadır²⁹¹.

Öğretide kanunda düzenlenmeyen sözleşmeler isimsiz sözleşmeler olarak adlandırılmakta olup bunlar birleşik, karma ve kendisine özgü sözleşmelerdir²⁹². Faktoring sözleşmesi 6098 sayılı Borçlar Kanunumuzda düzenlenmemekle birlikte, bu sözleşmenin kendisine özgü yapısı olan isimsiz bir sözleşme olduğu kabul edilmektedir²⁹³.

Faktoring sözleşmeleri 21.11.2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu²⁹⁴,nın 38'inci maddesinde düzenlenmişse de bu düzenleme eksik ve yetersiz kalmış, çoğu mühim husus, özellikle tarafların yükümlülükleri ve sözleşmenin sona ermesi konusu maddede ele alınmamıştır²⁹⁵.

6361 sayılı Kanun'nun 38/1. maddesi uyarınca faktoring sözleşmesi; mal veya hizmet satışından doğmuş fatura ile tevsik edilen alacaklar ile Kurulca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde tevsik edilebilen mal veya hizmet satışına bağlı doğacak alacakları devir almak suretiyle, faktoring şirketinin müşterisine sağladığı tahsilat, borçlu ve müşteri hesaplarının tutulmasının yanı sıra finansman veya faktoring garantisi fonksiyonlarından herhangi birini ya da tümünü içeren sözleşmedir.

Faktoring işleminde ilgili üç taraf bulunmakla birlikte bunlar; müşteri (firma), factoring şirketi (factor) ve borçludur. Müşteri, faktoring hizmetini talep eden ve alacaklarını faktoring şirketine devreden işletme; faktoring şirketi, müşterinin alacaklarını satın almak sureti ile

²⁹¹ **EREN**, Özel Hükümler, s. 1001; **AKINTÜRK/ATEŞ**, s. 353; **KAPANCI**, s. 148.

²⁹² **AKKURT/ERDOĞAN/TOKAT**, s. 404; Detaylı bilgi için bkz. **ANTALYA**, Cilt V/1,1, s. 278 vd.

²⁹³ **KAZMACI, Özge Uzun**; Factoring Sözleşmesi, Yayınlanmış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011, s. 53; **KAPANCI**, s. 150 – 151; **EREN**, Genel Hükümler, s. 221.

²⁹⁴ 21.11.2012 Tarihli ve 28496 sayılı Resmî Gazete yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

²⁹⁵ **ÖZSOY, Rana**; Faktoring Sözleşmesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2022, s. 74; **EREN**, Özel Hükümler, s. 1001.

karşılığını peşin ödeyen banka; borçlu ise müşterinin alacaklı olduğu kişi ya da işletme olarak tanımlanmaktadır²⁹⁶.

Öğretideki görüşe göre faktoring sözleşmesi; vekâlet, ödünç sözleşmesi ve alacağın devrinin unsurlarından meydana gelmektedir. Faktoring sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olmakla birlikte, ivazlı ve rızâî bir sözleşmedir ve adi yazılı şekil şartına tabidir²⁹⁷. Faktoring işlemlerinde müşteri, borçludan olan tüm vadeli alacaklarını bir devir sözleşmesi ile devralan konumunda olan faktoring şirketine devretmektedir²⁹⁸. Bu çerçevede, faktoring sözleşmesinin alacağın devri işlemini içerdiğini söylemek mümkündür²⁹⁹. Söz konusu olan toplu devir işlemine de TBK m. 183 ve devamı hükümlerinde düzenlenmiş bulunan alacağın devrine ilişkin hükümler uygulanacaktır.

Öte yandan, faktoring işlemi ile alacağın devri bazı yönleri ile birbirlerinden farklıdır. Zira alacağın devrinde devre konu alacağın bir gerçek ya da tüzel kişiye devredilebilmesi mümkün iken, faktoring işleminde alacak bir faktoring şirketine yahut kanunda belirtilen koşullarla

²⁹⁶ BAĞCE, s. 91; KAPANCI, s. 152; ÖZSOY, s. 67; "... Yurtiçi faktoringde, faktoring işleminin üçlü bir ilişki olduğu doktrinde ve Yargıtay uygulamasında tartışmasız kabul edilmektedir. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 03.11.2010 tarih, 2010/19-488 E, 2010/557 K. sayılı kararında da faktoring işleminin müşteri (firma), faktoring şirketi (faktor) ve borçlu olmak üzere üç tarafının bulunduğu açıkça belirtilmiştir. Faktoring işleminin tarafları yönünden alacağın devri hükümlerinin uygulanacağı da sözü edilen Yargıtay içtihadında ve Yargıtay'ın bu konudaki istikrarlı içtihatlarında vurgulanmıştır. Daha açık bir anlatımla faktoring işleminin tarafları olan müşteri (firma), faktoring şirketi (faktor) ve borçlu arasındaki ilişkiler açısından 6361 sayılı Kanun'un 9/2 ve buna bağlı olarak 6098 sayılı TBK'nın 188/1. maddeleri hükmünün uygulanması gerekmektedir. 6098 sayılı TBK'nın 188/1 maddesine göre, "Borçlu, devri öğrendiği sırada devredene karşı sahip olduğu savunmaları, devralana karşı da ileri sürebilir." Somut olayda, davalı Karpa... Ltd. Şti. dava konusu çekler karşılığında davacıya mal teslim edemediğini açıkça kabul etmiş ve böylece çeklerin karşılıksız kaldığı mahkemece de kabul edilmiştir. Önceki alacaklı, aleyhindeki hükmü temyiz etmemiş ve böylece davacının önceki alacaklı Ltd. Şti.'ne bu çeklerden dolayı borçlu olmadığı hususu kesinleşmiştir. 6098 sayılı TBK'nın 188/1. maddesi uyarınca, borçlu bu savunmasını temlik alan durumundaki faktoring şirketine karşı da ileri sürebilir. 6361 sayılı Kanun'un 9/3 maddesi hükmü, faktoring işleminin yukarıda belirtilen tarafları dışındaki kambyo borçluları bakımından uygulanacak bir hükümdür. Somut olayda ise, taraflar faktoring işleminin içinde yer aldıklarından ve faktoring işleminin tarafları dışında kalan sırf kambyo borçlusu durumunda herhangi bir kişi mevcut olmadığından olayda 6361 sayılı Kanun'un 9/3 maddesi hükmünün uygulanabilirliği bulunmamaktadır. O halde mahkemece, davanın davalı ... şirketi bakımından da kabulü gerekirken yanlışlı değerlendirme sonucu yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir." (Yargıtay 19. HD., E. 2015/12419 K. 2016/5915 T. 05.04.2016, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 28.02.2023).

²⁹⁷ ARAL/AYRANCI, s. 84; AKINTÜRK/ATEŞ, s. 354; EREN, Özel Hükümler, s. 1003.

²⁹⁸ ÖZSOY, s. 127.

²⁹⁹ AKINTÜRK/ATEŞ, s. 355; ENGİN, s. 14.

kurulan şirketlere devredilebilmektedir³⁰⁰. Alacağın devrinde devir işlemi ifa, tahsil, teminat ve bağışlama amaçları ile gerçekleştirilirken faktoring işlemi tahsilat amacı ile yapılan bir devir işlemidir. Alacağın devri işlemi bir ivaz karşılığı yahut ivazsız yapılabilirken, faktoring işleminin karşılıklı (ivazlı) bir sözleşme olduğunu söylemek mümkündür. Zira bu ivaz, faktoring sözleşmesinin iki tarafa tam borç yükleyen bir sözleşme olmasının doğal sonucudur³⁰¹.

Faktörün devraldığı alacağı borçludan tahsil edememesi halinde ise, müşteriye rücu edip edemeyeceği sorunu gündeme gelmektedir. Bu husus, faktoring işlemi gerçek ve gerçek olmayan faktoring olarak incelendiği takdirde çözüme kavuşmaktadır. Şöyle ki; faktörün, müşteriden devraldığı alacağı borçludan tahsil edememesi durumunda bunu elde etmek için müşteriye rücu hakkı var ise, burada gerçek olmayan faktoringden söz edilecektir. Öte yandan faktör, borçlunun ödeme güçsüzlüğü içerisinde olması ve bu nedenle borcunu ödeyememesi halinde devre konu alacakla ilgili gerçekleştirdiği ödemeyi müşteriden geri istememe riskini üstlenmiş ise, gerçek faktoring söz konusu olacaktır³⁰². Dolayısıyla faktoring şirketi, devralacağı alacağın tamamının yahut bir kısmının tahsil edileceğine ilişkin müşterisine garanti vermektedir. Faktoring sözleşmesi ile alacağın devri vaat edildiği zaman müşterinin garanti yükümlülüğü başlamaktadır ve bu yükümlülük devir anında da devam etmektedir³⁰³.

B- Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmeleri Açısından

Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi, arsa sahibinin yüklenici ile arsasına inşaat yapması, yaptığı inşaat karşılığında yükleniciye kararlaştırılan bağımsız bölümlere isabet eden arsa paylarının mülkiyetini devretmeyi üstlendiği sözleşmedir. İşbu sözleşmenin bir tarafını arsa sahibi diğer tarafını ise yüklenici oluşturmaktadır³⁰⁴. Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi,

³⁰⁰ BAĞCE, s. 92.

³⁰¹ EREN, Özel Hükümler, s. 1004.

³⁰² ÖZSOY, s. 37; AKINTÜRK/ATEŞ, s. 354; EREN, Özel Hükümler, s. 1006.

³⁰³ ARSEVEN YILDIZAN, Filiz; Faktoring Sözleşmesi ve Sözleşmenin Borçluya Olan Etkileri, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Isparta 1029, s. 65.

³⁰⁴ ENGİN, s. 14; KILIÇOĞLU, Özel Hükümler, s. 505; ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL, s. 340; KAHRAMAN, Zafer; Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmelerinde Arsa Sahibinin Sözleşmeden Dönmesi Halinde Yükleniciden Arsa Payı Satın

birden fazla sözleşmenin unsurlarının bir arada bulunduğu isimsiz ve karma bir sözleşme olarak kabul edilmektedir³⁰⁵.

Yüklenici, inşaat konusunda uzman olup arsanın sahibi değildir. Arsa sahipleri ile akdettiği sözleşme uyarınca yapacağı inşaatla kendisine verilecek bağımsız bölümleri satarak elde edeceği finansmanı inşaatın yapımında kullanacaktır. Bu sebeple yüklenici, genellikle inşaatın yapımına başladığı anda kendisine verilecek olan bağımsız bölümleri, alıcısı üçüncü kişilere “taşınmaz satış vaadi” ile satar ve bundan elde ettiği para ile inşaatı tamamlar. Her ne kadar yüklenicinin bu taşınmazın satışını vaat ettiği üçüncü kişilerle arsa sahiplerinin arasında bir sözleşme ilişkisi olmasa da; yüklenicinin sözleşme çerçevesinde kendisine devredilmesi gereken bağımsız bölümleri üçüncü kişilere satması hukuki niteliği itibarı ile TBK m. 183 ve devamı hükümlerine göre alacağın devri kabul edilmektedir³⁰⁶. Bu hâlde, yüklenicinin

Almış Üçüncü Kişilerin Hukuki Durumu, Prof. Dr. Hasan Erman’a Armağan, İstanbul, 2015, S. 425-458, s. 426; **KAHRAMAN, Zafer**; Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmelerinde Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay Kararlarıyla Yaratılan “Avans Tapu” Kavramının Değerlendirilmesi, YÜHFD, C. XVIII, 2021/2, S. 781-797, s. 782; **REİSOĞLU, Safa**; Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmesine İlişkin Bir Kısım Sorunlar, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt: 24, Sayı:2, Aralık 2007, Sayfa: 5-17, s. 5.

³⁰⁵ **KILIÇOĞLU**, Özel Hükümler, s. 507.

³⁰⁶ **ENGİN**, s. 114; “... Ne var ki, somut olayda olduğu gibi, geçerli bir kat karşılığı inşaat sözleşmesinde yükleniciye ait olacağı kararlaştırılan bir bağımsız bölümün, yüklenici tarafından adi yazılı bir sözleşmeyle üçüncü bir kişiye satılması, Yargıtay’ın kökleşmiş uygulamasına göre, tapulu taşınmaza ilişkin bir satış sözleşmesi değil, Borçlar Kanunu’nun 162 ve sonraki maddelerinde düzenlenen alacağın temlik hükümlerine tabi bir işlemdir. Eş söyleyişle, böyle durumlarda, yüklenici kat karşılığı inşaat sözleşmesi uyarınca kendisine düşen bir bağımsız bölümü üçüncü kişiye satmış değil; kat karşılığı inşaat sözleşmesi çerçevesinde o bağımsız bölüm yönünden arsa sahibine karşı sahip olduğu alacağını, daha açık bir ifadeyle o sözleşmeden doğan kişisel hakkını (o bağımsız bölümün mülkiyetinin kendisine devredilmesini isteme hakkını) üçüncü kişiye temlik etmiş sayılır. Kısaca, böyle durumlarda yüklenici ile üçüncü kişi arasında bir "alacağın temlik" sözleşmesi bulunur. Borçlar Kanununun 163. maddesinde alacağın temlik sözleşmesinin geçerliliği sadece yazılı şekle tabi tutulmuş olup, resmi şekle bağlanmamıştır. Dolayısıyla, yazılı şekilde düzenlenmiş olması şartıyla, yüklenici, arsa sahibinden olan alacağını üçüncü kişiye devredebilir; böyle bir sözleşme, alacağın temlik hükmünde olarak hukuken geçerlidir. Ancak, alacağın temlik şeklinde gerçekleşen böyle bir sözleşmeye dayalı olarak temlik alanın talepte bulunabilmesi için, öncelikle yüklenici tarafından kendisine temlik edilen hakkın arsa sahibi nezdinde gerçekleşmesi; eş söyleyişle, yüklenicinin kat karşılığı inşaat sözleşmesiyle arsa sahibine karşı üstlendiği edimi yerine getirmesi; inşaatı bitirmesi veya eksik kalan kısmın paraya dönüştürülerek tamamlanacak kadar cüzi bir boyutta olması gerekir. Aksi takdirde, temlik alan, temlik sözleşmesine dayalı olarak, o sözleşmenin tarafı durumunda bulunmayan arsa sahibinden herhangi bir talepte bulunamaz; sadece ve ancak, kendi akidi durumundaki yükleniciden tazminat isteyebilir. Bu yönler, Özel Daire bozma kararında da açıklanmıştır.” (Yargıtay HGK. E. 2003/14-452 K. 2003/456 T. 02.07.2003, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 01.03.2023); “...Bunun gibi malikin, satış vaadi sözleşmesine konu yaptığı bir taşınmazı sonradan bir başka kişiye satış vaadinde bulunması da mümkündür. Böylesine durumlarda şahsi hakların yarışması söz konusu olur. Kural olarak da geçersiz olmadıkça veya sözleşme feshedilmedikçe yarışan şahsi haklardan önceki tarihli olanına değer tanınır. Yukarıda vurgulandığı üzere, burada satış işleminin yüklenici tarafından üçüncü kişilerden birine veya

bağımsız bölüm alacağını devrettiği üçüncü kişiler ile arsa sahibi arasında alacağın devri sözleşmesinden kaynaklanan hukuksal bir ilişki doğmaktadır³⁰⁷.

Müteahhit; alacağın varlığını garanti borcu, devre ilişkin her türlü bilgi ve belgeleri teslim etme borcu altındadır. Üçüncü kişi alacağı devralanın, devredilen alacağın tahsilinde bir engel ile karşılaşırsa müteahhidin garanti yükümlülüğü gündeme gelecektir.

TBK m. 191/1 hükmüne göre; garanti sorumluluğundan söz edebilmek için geçerli ve mevcut bir alacağın varlığı gerekmektedir. Mevcut olmayan bir alacağı devreden müteahhit, kanun gereği bundan sorumlu olacaktır. Aynı şekilde, arsa sahibi ile müteahhit arasındaki anlaşmadan ötürü devri mümkün olmayan bir hakkın devredilmesi durumunda TBK m. 191/1 hükmü uygulama alanı bulmayacaktır. Eğer devre engel bir duruma rağmen devir gerçekleşir ise, alacağın varlığına inanan üçüncü kişiye karşı müteahhit, genel hükümler uyarınca üçüncü kişinin uğradığı zararı tazminle yükümlüdür. TBK m. 191/1 hükmünün uygulama alanı bulabilmesi için, alacağı devralan üçüncü kişi devir anında alacağın varlığına inanmalıdır. Eğer üçüncü kişi alacağın var olmadığını biliyorsa müteahhidin garanti yükümlülüğü olmayacaktır. Garanti yükümlülüğüne müracaat edilebilmesi için ise müteahhidin kusurunun varlığı aranmamaktadır³⁰⁸.

bir kaçına resmi biçimde (noterde satış vaadi sözleşmesi ile), diğerlerine adi yazılı sözleşme ile yapmış olmasının önemi yoktur. Önem arz eden husus, şahsi hak iddiasında bulunan üçüncü kişilere yapılan temlikin taşıdığı tarihtir.” (YHGK E. 2017/04-2265 K. 2017/1435 T. 22/11/2017, www.karararama.yargitay.gov.tr, Erişim Tarihi: 21.09.2023).

³⁰⁷ KILIÇOĞLU, Özel Hükümler, s. 507.

³⁰⁸ ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL, s. 390; “Borçlar Kanunu’nun 162 ve izleyen maddeleri hükümleri uyarınca; yüklenici hak ettiği oranda alacak haklarını üçüncü kişilere temlik edebilir. Arsa sahiplerinin yükleniciye kat karşılığı sözleşme gereğince yapmış oldukları arsa payı temlikleri, ona finans kolaylığı sağlamak amacıyla yapıldığından, yüklendiği edimini ifa ettiği oranda arsa sahiplerine karşı alacak hakkı ve o oranda da kendisine temlik olunan paylar üzerinde mülkiyet hakkı doğar. Somut olayda ise, arsa sahiplerinin, yüklenici ile yaptıkları kat karşılığı inşaat sözleşmesini geriye etkili olarak feshetme hakları bulunduğundan, yükleniciye verilen ve onun tarafından üçüncü kişilere intikal ettirilen payların gerçek hak sahipleri olmaları sıfatıyla, sözleşmenin feshini ve davalılardaki pay kayıtlarının iptaliyle adlarına tesciline karar verilmesini isteyebilirler. İnşaat halindeki taşınmazdan yükleniciye temlik edilen payları ve bağlantılı bağımsız bölümleri yükleniciden kayden temlik alan üçüncü kişiler yüklenicinin arsa sahiplerine karşı yüklendiği edimini ifa etmediğini ve dolayısıyla hak sahibi olmadan kendilerine temlikte bulunduğunu bilmesi gereken kişi durumunda olduklarından arsa sahiplerine karşı iyi niyetli iktisap eden olduklarını ileri sürmezler ve hukuksal sebepten yoksun tescile dayanamazlar (TMK. m. 1023, 1024). Saptanan ve hukuksal durumu bu olunca da; yukarıda açıklanan usulü eksiklik giderildikten sonra, arsa sahiplerinin davalı yüklenici M. Kolcu ile yapmış oldukları kat karşılığı inşaat sözleşmesinin geriye etkili olarak feshine; davalılara intikal eden ve adlarına tescilli pay kayıtlarının iptaliyle payları oranında arsa sahipleri adlarına tapuya tesciline ve fazlaya ilişkin istemin reddine karar verilmesi gerekirken;

TBK m. 191/1 hükmü uyarınca devrin ivaz karşılığı yapılması halinde devreden, arsa sahibi borçlunun ödeme gücünü de garanti etmiş sayılacaktır³⁰⁹. Müteahhit borçlunun ödeme gücünün devir anında mevcut olduğunu ispatlayarak bu sorumluluktan kurtulamayacaktır.

Garanti yükümlülüğü kapsamında üçüncü kişi, alacağı devreden yükleniciden TBK m. 193 hükmü uyarınca; ifa ettiği karşı edimi faizi ile birlikte geri verilmesini, devrin sebep olduğu giderleri, devraldığı alacağı elde etmek için yaptığı ve sonuçsuz girişimlerin yol açtığı giderleri ve devreden yüklenici kusursuzluğunu ispat etmedikçe uğradığı diğer zararları talep edebilir³¹⁰.

C- Kıymetli Evrakın Devri Açısından

Kıymetli evrak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 645. maddesinde düzenlenmektedir. İlgili hüküm uyarınca; kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez. Buna göre kıymetli evrak, bir hakkın senede bağlı olduğu ve hakkın senetten ayrı olarak öne sürülmesinin ve devredilmesinin mümkün olmadığı senetlerdir. Kıymetli evrak olarak nitelendirilen senetlere bağlı olan alacakların devri için senet üzerindeki zilyetliğin devri gerekmektedir³¹¹. Senedin devri ile birlikte hak sahibi de değişecek ve senedi devralan, ya senedin yeni sahibi olacak ya da senet üzerinde yeni bir hak (Örneğin; intifa hakkı) tesis edilmiş olacaktır.

Kıymetli evrakın devrine ilişkin TTK'nın 647. maddesinde;

mahkemece, yazılı şekilde tazminata hükmedilmesi doğru olmamış ve kararın bozulması gerekmiştir.” (Yargıtay 15. HD. 2006/102 E. 2006/2469 K. T. 26.04.2006, www.karararama.yargitay.gov.tr, Erişim Tarihi: 20.09.2023).

³⁰⁹ **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 421; **NOMER**, s. 550; **ERDOĞAN**, s. 290; **DOĞAN/ŞAHAN/ATAMULU**, s. 330; **EREN**, Genel Hükümler, 1402; **OZANEMRE YAYLA**, s. 281.

³¹⁰ **AKKURT/ERDOĞAN/TOKAT**, s. 259; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2951.

³¹¹ **KENDİGELEN/KIRCA**, s. 39; Kıymetli Evrak Hukuku, Genel Esaslar, Kambiyo Senetleri, İstanbul 2019.**POROY/TEKİNALP**, s. 36; **ENGİN**, s. 15; **DAYINLARLI**, s. 333; **ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL**, s. 161.

“(1) Mülkiyet veya sınırlı bir ayni hak kurulması amacıyla kıymetli evrakın devri için her hâlde senet üzerindeki zilyetliğin devri şarttır.

(2) Bundan başka emre yazılı senetlerde ciroya, nama yazılı senetlerde yazılı bir devir beyanına da gerek vardır. Bu beyan kıymetli evrakın veya ayrı bir kâğıdın üzerine yazılabilir.

(3) Kanun veya sözleşme ile başkalarının, bu arada, özellikle borçlunun da devre katılmaları zorunluluğu öngörülebilir.” yönünde hüküm kurulduğu görülmektedir.

Kambiyo seneleri emre yazılı, nama yazılı veya hamiline yazılı senetler olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Nama yazılı senetler, senet zilyetliğinin devri ve temlik beyanı ile devredilmektedir. Zilyetliği devretmenin en temel ve yaygın yolu teslimdir ancak zilyetliğin teslimsiz iktisabı da mümkündür³¹². Devre ilişkin beyan, senet üzerine ya da ayrı bir kâğıda yazılabilir (TTK m. 647/2). Nama yazılı olarak düzenlenen bir çek üzerine keşideci tarafından konulan “ciro edilemez” yönündeki kayıt o çekin devrine engel değildir. Bu kayda rağmen nama yazılı çekin, alacağın devrine ilişkin düzenlenen hükümlerdeki yazılı bir devir beyanı ve senet zilyetliğinin devri yolu ile devredilebilmesi mümkündür³¹³. Nama yazılı senetlerde devreden

³¹² **POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal**; Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 6728 Sayılı Kanunla Değişik Çek Kanununun Yorumu İle, Gözden Geçirilmiş ve Yeniden Yazılmış 22. Bası, İstanbul 2018, s. 85; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**; s. 266; **BAHTİYAR, Mehmet**; Kıymetli Evrak Hukuku, Güncellenmiş 18. Bası, İstanbul 2020, s. 20; **TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU**, s. 541; Nama yazılı senetler TTK m. 654’te; “*Belli bir kişinin adına yazılı olup da onun emrine kaydını içermeyen ve kanunen de emre yazılı senetlerden sayılmayan kıymetli evrak nama yazılı senet sayılır.*” şeklinde tanımlanmıştır. Nama yazılı senetlerde alacağın devri için, devreden yazılı devir beyanına ihtiyaç bulunmaktadır (TTK m. 647/2, 788/2).

³¹³ **TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU**, s. 540; **DAYINLARLI**, s. 333 – 334; **ENGİN**, s. 15; “Hak sahibi, diğer bir deyişle alacaklı, senede hamil olmak keyfiyetiyle birlikte, bir temlik (alacağın temliki) işlemine de bakılarak tespit ediliyorsa, böyle bir senet nama yazılı senet niteliğindedir. Yani, senette mündemiç hakkın sahibi olabilmek için, senedin mülkiyetini karşı tarafa geçiren işlemin yanında, ayrıca bir de temlik muamelesinin yapılması, nama yazılı senetlerde şarttır. Nama yazılı kıymetli evrak, 6102 sayılı TTK’nun m. 654), belli bir şahsın namına yazılı olup da, onun emrine kaydını ihtiva etmeyen ve kanunen de emre yazılı senetlerden sayılmayan kıymetli evrak, nama yazılı senet sayılır şeklinde tanımlanmıştır. Nama yazılı senet için verilen tanımda iki husus üzerinde durulmuştur. Bir defa, senedin belli bir şahsın namına (adına) yazılı olması gerekir. Bu birinci şarttır (olumlu, pozitif şart). İkinci şart ise, senedin emre kaydını ihtiva etmemesi ve kanunen de emre yazılı senetlerden sayılmamasıdır (olumsuz, negatif şart). Bazı kıymetli evrak vardır ki, Kanun bunları, aksine bir kayıt taşımadıkları takdirde, emre yazılı saymıştır. Bunlar, belli bir şahıs namına yazılı olsa

hangi ölçüde hak sahibiyse o ölçüde hakkını devredebilmektedir. Söz konusu hak, alacağın devrinin neticelerini doğuracak şekilde devredildiği için borçlu, devralana karşı şahsi def'ilerini ileri sürebilecektir³¹⁴. Bu nedenle, nama yazılı senetler alacağın devrinin sonuçlarını doğuracak şekilde devredildiğinden devreden garanti yükümlülüğü altındadır. Alacağın devrinde olduğu gibi, alacağın miktarından ve borçlunun ödeme gücünden sorumludur.

Hamile yazılı senetler TTK m. 658/1'de; "*Senedin metninden veya şeklinden, hamili kim ise o kişinin hak sahibi sayılacağı anlaşılan her kıymetli evrak, hamile veya hamiline yazılı senet sayılır.*" şeklinde tanımlanmıştır. Hamile yazılı pay senetlerinin devri, şirket ve üçüncü kişiler hakkında, bu senetlerdeki alacağın devri senetlerin teslimi sureti ile gerçekleşmektedir (TTK m. 489)³¹⁵. Dolayısıyla hamiline yazılı kıymetli evrak, yalnızca senet zilyetliğinin devri ile devredilebilmektedir. Senet kimin elinde ise o kişi (hamil), senedin alacaklısı sayılmaktadır³¹⁶.

ve emre kaydı ihtiva etmese bile, kanun hükmü gereği emre yazılı kıymetli evrak sayılır. Böyle senetleri, ancak emre yazılı olmadıklarını açıkça belirtmek suretiyle nama yazılı olarak düzenlemek mümkündür. Bu belirtme, senede menfi emre kaydı konarak yapılır." (Yargıtay HGK., E. 2014/12-403 K. 2014/682 T. 21.05.2014, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 01.03.2023).

³¹⁴ **KENDİGELEN/KIRCA**, s. 39; Kıymetli Evrak Hukuku, Genel Esaslar, Kambiyo Senetleri, İstanbul 2019, s. 39; **POROY/TEKİNALP**, s. 88; **ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL**, s. 162.

³¹⁵ **KENDİGELEN, Abuzer/KIRCA, İsmail**; Kıymetli Evrak Hukuku, Genel Esaslar, Kambiyo Senetleri, İstanbul 2019, s. 38; **ÖZDAMAR, Mehmet/GÖKTÜRK, Kürşat/CAN, Mehmet Çelebi/KAŞAK, Esra**; Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 2020, s. 52; "...Buna karşılık, senede hamil olma durumunun hak sahipliği sıfatını tespit yönünden yeterli olduğu senetler ise, hamile yazılı kıymetli evraktır. Hamile yazılı kıymetli evrakta, senedin hamili olma, alacaklılık sıfatının tespitinde yeterli olmaktadır. Hamile yazılı senetler, Türk Ticaret Kanunu'nun kıymetli evraka ilişkin kitabının üçüncü faslında hükme bağlanmıştır (6762 sayılı TTK. m. 570- 581; 6102 sayılı TTK'nun m. 658-669). Hamile yazılı senetler için verilen genel tanım şöyledir: Senedin metin veya şeklinden, hamili kim ise, o kimsenin hak sahibi sayılacağı anlaşılan her kıymetli evrak, hamile (hamiline) yazılı senet sayılır (6762 sayılı TTK. m. 570/1; 6102 sayılı TTK'nun m. 658). Görüldüğü üzere tanım, iki ana unsura dayanmaktadır: Bunlardan birincisi, hamile yazılı senetlerin kıymetli evrak olduğu; ikinci unsur ise, hamile yazılı senetlere, hamile yazılı senet niteliği kazandıran hamile kayıdır. Hamile kaydı hakkında belli bir şekil öngörülmemiştir. Bazı senetlerin hamile yazılı düzenlenebileceği ise, Kanun'da açıkça belirtilmiştir: Hamile yazılı çek (6762 sayılı TTK. m. 697), ipotekli borç ve irat senedi (TMK. m. 914), tahviller (6762 sayılı TTK. m. 425/1), rehinli tahvilat (TMK. md. 971), intifa senetleri (6762 sayılı TTK. m. 573), hamile yazılı havale (818 sayılı BK. m. 426) gibi.Öte yandan, senede hamil olma hali yanında, hak sahibinin tespiti bakımından bir cironun yapılmış bulunması keyfiyetinin de arandığı kıymetli evrak da vardır ki, bunlara emre yazılı kıymetli evrak denir." (Yargıtay HGK., E. 2014/12-403 K. 2014/682 T. 21.05.2014, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 01.03.2023).

³¹⁶ **ENGİN**, s. 15; **BAHTİYAR**, s. 21; **TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU**, s. 540; **POROY/TEKİNALP**, s. 114.

Emre yazılı senet ise TTK m. 824'te; “*Emre yazılı olan veya kanunen böyle sayılan kıymetli evrak, emre yazılı senetlerdendir.*” şeklinde tanımlanmaktadır. Emre yazılı senetteki alacağın devri, devreden tarafından devralana senedin ciro edilmesi ile gerçekleşmektedir (TTK m. 788/1)³¹⁷. Bu kapsamda, emre yazılı senedin devri; senet zilyetliğinin devri ve ciro yoluyla gerçekleşmektedir³¹⁸. Ancak ciro tek devir yolu olmamakla birlikte, en yaygın devir seçeneğidir. Bir emre yazılı senet, alacağın devri ile devredilebileceği gibi (TTK m. 687/2), kanun hükümleri gereği cebri icra (İİK m. 106 vd, 120) ve miras (TMK m. 575 vd.) gibi yollarda da başkasına geçebilmektedir³¹⁹.

Alacağın devri ile ciro bazı noktalarda birbirlerinden ayrılmaktadır. Ciro, senede yahut alonj (TTK m. 683/1), devir beyanı ise senet üzerine ya da başka bir kâğıda yazılmaktadır (TTK m. 647/2). Devir beyanı senet üzerine yazıldığında ciroyla çok benzerlik gösterse de, emre yazılı senedin cirosu yazıya göre sorumluluk çerçevesinde hakkın devrini sağlar; yani senetten doğan hakların devrine yol açar (TTK m. 649). Oysa nama yazılı senetteki devir beyanı, alacağın devri sonuçlarını doğurmaktadır. Devir beyanı, alacağın devri hükümlerinde tabi olduğundan borçlu, temel ilişkiden doğan savunmalarını herkese karşı ileri sürebilmektedir (TBK m. 188). Bu nedenle nama yazılı bir senedin hak sahibi olmayan birisinden iyi niyetle

³¹⁷ **ÖZDAMAR/GÖKTÜRK/CAN/KAŞAK**, s. 52; **POROY/TEKİNALP**, s. 96; **GÜMÜŞ**, Genel Hükümler, s. 1135; “...Emre yazılı senetler, kambiyo senetlerinden sonra yer alan ve Kambiyo Senetlerine Benzeyen Senetler başlığını taşıyan beşinci fasılda düzenlenmiştir. Kanun yapıcı, poliçe hakkındaki hükümlerin, bütün emre yazılı senetlerde de uygulanabileceğini düşünmüş; bu hükümler, özel bir hükümle farklı esaslar benimsenmediği sürece, diğer emre yazılı senetler için de uygulanabilecek genel hükümler olarak kabul edilmiştir. Emre yazılı senedin tanımı, 6762 sayılı TTK'nun 736 ncı maddesinde yapılmıştır. Buna göre, emre yazılı olan veya kanunen emre yazılı sayılan evrak, emre yazılı senetlerdendir (6762 sayılı TTK. m. 736; 6102 sayılı TTK'nun m. 824/1). Tariften de anlaşılacağı üzere, emre yazılı senetler iki türlü olabilir: Ya, belli bir senet tipi kanun yapıcı tarafından kanunen emre yazılı senetler olarak kabul edilir; yahut da, esas itibarıyla emre sayılmayan bazı senetlere emre kaydının konması suretiyle o senet emre yazılı senet haline getirilir (iradi olarak emre yazılı senetler). Kanunen emre yazılı senet, belli bir tipe (gruba) dahil senetleri ifade eder. Bu tipe dahil senetlerin emre yazılı olduğu kabul edilir. Mesela, kambiyo senetlerinin emre yazılı olması gibi. Poliçe, bono ve çek, kambiyo senedi tipine dahil olduğu için emre yazılı senettir (Fırat Öztan, Kıymetli Evrak Hukuku, 11. Bası, Ankara 2005, s. 41- 51). Diğer taraftan 6762 sayılı TTK'nun 690. maddesinin yollamasıyla bonolarda da uygulama yeri olan 6762 sayılı TTK'nun 599 uncu maddesinde Poliçeden dolayı kendisine müracaat olunan kimse keşideci veya önceki hamillerden biriyle kendi arasında doğrudan doğruya mevcut olan münasebetlere dayanan def'ileri müracaatta bulunan hamile karşı ileri süremez; meğer ki, hamil poliçeyi iktisap ederken bile borçlunun zararına hareket etmiş olsun hükmü öngörülmüştür.” (Yargıtay HGK., E. 2014/12-403 K. 2014/682 T. 21.05.2014, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 01.03.2023).

³¹⁸ **POROY/TEKİNALP**, s. 96; **TERCIER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU**, s. 540; **ENGİN**, s. 15; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**; s. 266.

³¹⁹ **BAHTİYAR**, s. 21.

devralması kural olarak mümkün gözükmemektedir³²⁰. Ciroda ise, söz konusu bu savunmalar herkese karşı ileri sürülemeyecektir; zira ciro, devredenin tüm haklarını değil yalnızca senetten doğan haklarının devrine yol açmaktadır (TTK m. 684/1). Bu nedenle hak sahibi olmayan bir kişiden, ciro ile senedi devralanın iyi niyeti korunmaktadır, kişisel def'iler ona karşı ileri sürülemeyecektir (TTK m. 687, 825/2). Alacağın birden fazla devredilmesi durumunda ise, devredenlerin yalnızca alacağını devrettiği kişiye karşı sorumluluğu vardır; lakin cironun devrinde ciranta hamile karşı, asıl borçlu ve tüm ciro alanlarla beraber müteselsilen sorumlu olmaktadır³²¹.

Görülebileceği üzere, her ne kadar kıymetli evraka bağlanmış alacakların devrine ilişkin özel hükümler mevcut olsa da, alacağın devri hükümlerinin bu hakların devrinde söz konusu olabilir. Zira TTK'da nama yazılı senetlerin devrinde senedin teslimine ek olarak aranan yazılı devir beyanı alacağın devrini ifade etmektedir. Bu nedenle kıymetli evraka bağlanmış alacakların devrinin, prensip gereği alacağın devrinin hukuki neticelerini doğurabileceğini söylemek mümkündür. Ek olarak, kambiyo senetlerinde ödememe protestosundan ya da protestonun düzenlenmesi için belirli olan sürenin geçmesi akabinde yapılacak cironun, alacağın devri hükmünde olduğu ifade edilmektedir. Kanunen emre yazılı olması nedeniyle kural olarak sadece ciro yolu ile devredilebilecek senetlerdeki hakkın da, ciro yerine alacağın devri yoluyla devredilmesi mümkün gözükmektedir³²².

³²⁰ İstisnası için; bkz. ipotekli borç ve irat senetlerine ilişkin TMK m. 921.

³²¹ ULUŞAN, s. 80.

³²² ENGİN, s. 15.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İVAZLI ALACAK DEVİRLERİNDE DEVREDENİN GARANTİ YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN KAPSAMI VE HÜKÜMLERİ

I- Alacağın İvazlı Devrinde Devredenin Alacağın Varlığına İlişkin Garanti Yükümlülüğünün Anlamı

A- Genel Olarak

TBK m. 191/I uyarınca alacağın bir edim karşılığında devredilmesi durumunda devreden, devir esnasında alacağın varlığına ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğuna ilişkin garanti yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu kapsamda alacağın bir edim karşılığı, başka bir ifade ile ivazlı şekilde devredilmesi halinde devredenin garanti yükümlülüğü ayrıca bir düzenlemeye gerek olmaksızın kanun gereği doğmuş sayılacaktır³²³. Öte yandan, ivazsız devirlerde olduğu gibi ivazlı devirlerde de bu düzenlemenin aksi taraflarca kararlaştırılabilecektir.

³²³ **KAPANCI**, s. 492; **KILIÇOĞLU**, Genel Hükümler, s. 1030; **ERDOĞAN**, s. 290; **DOĞAN/ŞAHAN/ATAMULU**, s. 330; **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, s. 212; Alacağın devrinin, bir borcun ifası amacı ile bir karşı alacak elde etmek üzere gerçekleştiği hallerde ivazlı temlikten bahsedilmektedir. Bu noktada devir işlemi, bir alacak gözetilerek yapılmaktadır. Bu duruma örnek olarak; A'nın B'den olan alacağını, Ü'ye olan borcunu ifa etmek için devretmesi veya A'nın B'den olan alacağını, Ü'den bir avans alarak tahsil etmesi üzerine Ü'ye devretmesi gösterilebilir; bkz. **ŞAFK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL**, s. 77; "...Alacağın temliki, ifa, bağışlama sebebiyle yapılacağı gibi, alacağın tahsili veya teminat amacıyla da yapılır. Borcun teminatı olmak üzere bir alacağını rehnedeceği yerde bu alacağı temlik edebilir ki, buna teminat amacıyla temlik denir (Ahmet M.Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler 24.Basım S.1002). Alacağı temlik edenin, alacağı temlik alana karşı, alacağın varlığı veya sağlamlığı (borçlunun ödeme gücü) konularında hangi şartlarla garanti yükümlülüğü altına gireceği, devrin ivazlı veya ivazsız olmasına göre düzenlenmiştir. Alacağın temlikinin ivazsız yapıldığı hallerde, temlik edenin hiçbir garanti yükümlülüğü yoktur. Temlik ivaz karşılığı yapılmış ise, temlik eden, alacağı temlik alana karşı alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücünü garanti etmiş sayılır. Garanti yükümlülüğü, alacağı temlik alanın alacağı tahsil edememesi halinde garanti yükümlüsüne başvurma imkânı verir (TBK.m.193)." (Yargıtay 11. HD. E. 2020/5389 K. 2022/2237 T. 22.03.2022, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 17.02.2023); "...İvazlı temlikte temlik eden alacağın temlik zamanında varlığını tekeffül etmiş olur. Temlik ivazlı olduğu için temlik edenin bu durumu bilmemesi kendisini sorumluluktan kurtarmaz." (Yargıtay 13. HD., E. 1986/6524, K. 1987/1019, T. 20.02.1987, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 27.02.2023).

Alacaklının, alacağın varlığına veya borçlunun ödeme gücüne ilişkin garanti yükümlülüğü yalnızca hukuksal işlemde doğan devir için söz konusu olmaktadır³²⁴. Alacağın devrinde, alacağın varlığına ve borçlunun ödeme gücüne ilişkin garanti yükümlülüğü TBK m. 191 hükmünde neticeleri açısından bir ayrım gözetilmeksizin bir arada düzenlenmiştir. Devir sözleşmesinde devreden alacağın varlığından sorumluluğuna ve borçlunun ödeme gücünün varlığına ilişkin bir hüküm bulunmasa dahi, alacağı devreden devir zamanında alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücünün varlığını garanti etmesi kanundan kaynaklanmaktadır³²⁵.

Alacağın devrinin dayandığı borçlandırıci işlemin bir ivaz karşılığı yapılması halinde devreden, devir anı itibarıyla alacağın varlığını garanti etmektedir. Alacağın varlığının garanti edilmesi kapsamına, alacağın geçerli şekilde doğması veya ileride doğma imkânının olması ve alacağın sona ermiş olmaması girmektedir³²⁶. Zira devir anında geçerli bir alacağın olmaması,

³²⁴ **KILIÇOĞLU**, Genel Hükümler, s. 1030; **KAPANCI**, s. 501.

³²⁵ **NOMER**, s. 550; **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 610; **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, s. 212; **AYDOS**, s. 190; **AKINTÜRK/ATEŞ**, s. 208; **GÜNAY**, s. 1030; Örneğin; A yaptığı eser nedeni ile B'den alacaklı olduğunu belirterek bu alacağını Ü bankasına olan borcunu ödemek maksadıyla Ü'ye devrettiğinde ve Ü, B'ye başvurduğunda B, A'nın kendisine böyle bir alacağının mevcut olmadığını yahut bu alacağın A'ya yapılan ödeme ile son bulduğunu bildirmesi durumunda A, Ü'ye karşı sorumlu olacaktır; bkz. **ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL**, s. 77 – 78; “... Alacağın temlik, ifa, bağışlama sebebiyle yapılacağı gibi, alacağın tahsil veya teminat amacıyla da yapılır. Borcun teminatı olmak üzere bir alacağını rehnedeceği yerde bu alacağı temlik edebilir ki, buna teminat amacıyla temlik denir (Ahmet M.Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler 24.Basım S.1002). Alacağı temlik edenin, alacağı temlik alana karşı, alacağın varlığı veya sağlamlığı (borçlunun ödeme gücü) konularında hangi şartlarla garanti yükümlülüğü altına gireceği, devrin ivazlı veya ivazsız olmasına göre düzenlenmiştir. Alacağın temlikinin ivazsız yapıldığı hallerde, temlik edenin hiçbir garanti yükümlülüğü yoktur. Temlik ivaz karşılığı yapılmış ise, temlik eden, alacağı temlik alana karşı alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücünü garanti etmiş sayılır. Garanti yükümlülüğü, alacağı temlik alanın alacağı tahsil edememesi halinde garanti yükümlüsüne başvurma imkânı verir (TBK.m.193). Bu açıklamalardan sonra somut olaya gelindiğinde, taraflar arasında 28.12.2012 tarihli temlikname düzenlendiği, bu temlikname ile davacının doğmuş ve doğacak alacaklarına karşılık davalının Adana Büyükşehir Belediyesi'ndeki alacağının 500.000,00 TL'lik kısmının temlik edildiği, ancak dava dışı belediye ile davalı arasında imzalanan sözleşmede akdi temlik yasağının bulunduğu anlaşılmıştır. Davaya konu temlik teminat amacıyla yapıldığından davacı, temlikin ivazlı olup olmadığını, başka bir anlatımla neyin teminatı olduğunu, davalıdan ne kadar alacaklı olduğunu kanıtlamak zorundadır. Davalının garanti yükümlülüğü ancak, davacının kanıtladığı alacak miktarına göre doğar. Böylece davacının alacağının miktarı belirlenip, temlikin ivazlı olduğu sonucuna varılması durumunda garanti yükümlülüğü kapsamında, temlik sözleşmesinde yazılı miktarı geçmemek üzere tahsil kararı verilmesi gerekirken, yetersiz gerekçe ve eksik inceleme ile davanın kabulüne karar verilmesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.” (Yargıtay 11. HD., E. 2020/5389 K. 2022/2237 T. 22.03.2022, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 25.02.2023).

³²⁶ **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 610; **SEVİNÇ**, s. 85; **ENGİN**, s. 109; **DAYINLARLI**, s. 245.

devralanın alacağına ulaşmasının önüne geçmektedir³²⁷. Öte yandan alacağın devir anındaki varlığı, devir tarihinde muaccel olduğu anlamına gelmemektedir. Alacak bir yıllık vadeye bağlı olsa dahi mevcuttur. Vadenin, devralanın öngöremeyeceği kadar uzun olması durumunda, devralan devir sözleşmesini esaslı hata hükümleri uyarınca ortadan kaldırmak ve verdiği karşı edimi bu yoldan geri alma imkânına sahip olabilir³²⁸.

Devrin başka bir sebeple geçersiz olması (Örneğin; kanuna ve ahlaka aykırılık, taraflardan birinin işlem ehliyetine sahip olmaması) ya da devir ivazlı bile olsa kanun, işin niteliği veya sözleşme gereği devredilemeyecek bir alacağın devredilmesi halinde ise TBK m. 191 hükmüne başvurulamayacaktır³²⁹.

Devreden, her ne kadar alacağın varlığını garanti etmiş olsa da; kanunda alacağın varlığının garanti edilmesiyle ne anlaşılması gerektiğinin kapsamı net olarak açıklanmamıştır. Kanun hükmünün dar yorumlanması halinde devredenin yalnızca alacağın malvarlığında bulunmaması durumuna ilişkin sorumluluk hali gündeme gelecektir. Ancak bu yorumun menfaatler bakımından isabetli olmadığını söylemek mümkündür³³⁰. Alacağı devralanın karşılaşılabileceği riskler ele alındığında, alacağın borçludan tahsiline engel teşkil edebilecek her türlü durumun bu çerçevede garanti yükümlülüğü kapsamında değerlendirilmesi daha doğru olacaktır³³¹.

B- Alacağın Var Olmaması ve İmkânsızlık

Alacağın devir anında mevcut olmaması, onun hiç doğmuş olmamasından kaynaklanabilir. Bu hususa; kişinin, sahip olduğunu sandığı alacak hakkının geçersiz bir sözleşmeye dayanması ve bu alacağın devredilmesi hali örnek olarak verilebilir³³².

³²⁷ **DAYINLARLI**, s. 315; Alacağın devri sözleşmesinin ehliyetsizlik ya da geçerlilik şekline uyulmaması nedeni ile kesin hükümsüzlüğü garanti sorumluluğunu doğurmamaktadır; **GÜMÜŞ**, s. 1128.

³²⁸ **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 260.

³²⁹ **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 611.

³³⁰ **ARDA BAĞCE**, s. 60; **ENGİN** s. 108 – 109.

³³¹ **ENGİN**, s. 106; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 260.

³³² **ENGİN**, s. 109.

Devre konu alacak hakkının devreden malvarlığında bulunmaması halinde devreden, devralana karşı TBK m. 191 (818 sayılı BK m. 169) uyarınca sorumlu olacaktır. TBK m. 27 karşısında TBK m. 191 hükmünün öncelikli olarak uygulanması, alacağın devrinde garanti yükümlülüğünü kusursuz sorumluluk kapsamında değerlendiren kanun koyucunun amacına uygun düşecektir³³³. Bu noktada mühim olan, devir anında devreden malvarlığında devir konusu alacağın kısmen de olsa mevcut olmayışdır. Aynı kural alacağın mevcut olup bir başkasına ait olması durumunda da geçerlidir³³⁴.

TBK m. 27 uyarınca; sözleşmenin geçerli olarak kurulabilmesi için gerekli olan koşullardan birisi de sözleşmenin konusunun kuruluş esnasında imkânsız olmamasıdır. Aksi halde söz konusu sözleşme kesin hükümsüz olacaktır. Söz konusu imkânsızlık hali fiili olabileceği gibi hukuki bir imkânsızlık da olabilir. Bu bağlamda imkânsızlığın, konuda imkânsızlık (baştan beri var olan imkânsızlık) ve sözleşmenin kurulmasından sonra ortaya çıkan ifâ imkânsızlığı olarak ikiye ayrılması mümkündür. Başlangıçtaki imkânsızlık da objektif ve sübjektif imkânsızlık olarak kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. Objektif imkânsızlığın, herkes için söz konusu olabilen mutlak imkânsızlık olduğu, sübjektif imkânsızlığın ise borçlunun durumuna ve şartlarına bağlı olarak var olan imkânsızlık olduğu ifade edilmektedir. Objektif imkânsızlık hali sözleşmenin batıl olması sonucunu doğuracakken; sübjektif imkânsızlık butlana değil, sonraki kusurlu ifâ imkânsızlığında olduğu gibi giderim yükümlülüğüne yol açacaktır³³⁵.

Borçlunun, borcun ifasının imkânsızlaştığını alacaklıya bildirmesi ve zararı azaltıcı bir tedbir var ise bu tedbirleri alması gerekirken buna aykırı davranması halinde, borçlu alacaklının bu yüzden uğrayacağı zararı tazmin etmek yükümlülüğü altında kalacaktır³³⁶.

Bu kapsamda, belirlenmesi gereken husus, sözleşmenin konusunun başlangıçta imkânsız olduğu hallerde sözleşmenin hükümsüz olacağına ilişkin TBK m. 27 hükmü ile alacağın devri sırasında alacağın varlığını gerekli kılan garanti yükümlülüğüne ilişkin TBK m. 191

³³³ GÜMÜŞSOY, s. 86; KAPANCI, s. 512; Hiç var olmayan alacağın devrinde TBK m. 191 ve TBK m. 27 hükümleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi hakkında bkz. KAPANCI, s. 514 vd.

³³⁴ ENGİN, s. 109; KAPANCI, s. 513.

³³⁵ HATEMİ/GÖKYAYLA, s. 286.

³³⁶ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 581.

hükümünün uygulanma alanlarıdır. Zira sözleşme konusunun imkânsız olması halinde, mevcut olmayan bir alacağın devri gündeme gelecektir.

Ek olarak, sözleşme görüşmeleri esnasında imkânsızlıktan haberdar olmasına karşın karşı tarafı bu hususta uyarmayan borçlu, culpa in contrahendo sorumluluğu altında iken; TBK m. 191 hükümünün uygulandığı durumlarda devralanın daha katı şekilde korunduğu görülmektedir³³⁷.

Öte yandan kanun, sözleşme hükmü ve işin gereğinin engel olmadığı durumlarda alacaklının alacağını devretmesi mümkündür. Lakin devre ilişkin bir engelin mevcut olmasına rağmen (örneğin işin niteliği yahut kanun gereği alacağın devri yasaklanmış olmasına rağmen) devrin gerçekleşmesi halinde devreden garanti yükümlülüğü altına girmeyecektir³³⁸.

C- Alacağın Varlığından Sorumluluk

Alacağın varlığından sorumluluk, alacağın doğmuş yahut ileride doğacak olduğunu ve devir anında sona ermemiş olduğu anlamına gelmektedir. Nitekim devre konu alacağın devir anında devreden malvarlığında olmaması kadar, devreden malvarlığında mevcut bir alacağın borçlunun savunmalarına maruz kalması da mümkündür³³⁹.

Alacağın devir zamanındaki varlığının garanti edilmesi kapsamına; devralanın alacağına kavuşabilmesi için, devreden kendi üzerine düşen yükümlülüklerini yerine getirmesi, örneğin öncelikle ifa ile zorunlu olduğu kendi borcunu yerine getirerek, borçlunun ödemezlik definde bulunabilmesine imkân vermemesi de girmektedir³⁴⁰.

³³⁷ GÜMÜŞSOY, s. 86.

³³⁸ ULUŞAN, s. 61; ENGİN, s. 110 - 111.

³³⁹ AKSOY, s. 150; Müşterek hukukta alacağın varlığı kavramına giren hususların; devreden gerçekten devre konu alacağın alacaklısı olması ve bu alacağın devirden önce sona ermemiş olması, alacak hakkının def'i yolu ile etkisizleştirilemeyecek nitelikte olması, alacak hakkı ile beraber devredenden geçeceği belirtilen kefalet ve rehin gibi yan hakların da var olması, alacağın dava edilebilir nitelikte olmasının gerektiğine ilişkin görüş için; bkz. ENGİN, s. 107.

³⁴⁰ ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN, s. 821; ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL, s. 78; YILDIRIM, s. 363.

Garanti yalnızca devredilen alacağın varlığına ilişkin olmakla birlikte, devrin başka bir nedenle geçersiz olduğu hallerde alacağın varlığına ilişkin garanti söz konusu olmayacaktır. Örneğin, devir ivazlı olsa dahi eğer kanuna ve ahlaka aykırılık ya da taraflardan birinin işlem ehliyetine sahip olamaması nedeniyle geçersiz ise yahut irade sakatlığı nedeni ile iptal edilmiş ise TBK m. 191/f.1 hükmü uygulama alanı bulmayacaktır³⁴¹.

Alacağı devreden alacaklının garanti yükümlülüğü, alacağın tamamen yahut kısmen elde edilmesini devamlı veya geçici olarak engelleyen tüm def'i ve itirazları da kapsamaktadır³⁴². Öğretideki bir görüşe göre³⁴³; devreden, alacağa bağlı yan hakların varlığından sorumlu tutulabilmesi için bu hususun ayrıca taahhüt edilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

TBK m. 170 ila 175. maddeleri arasında koşula bağlı borçlar düzenlenmiş olmakla birlikte, alacağın şarta bağlı olması hali de devreden, garanti yükümlülüğü kapsamındadır. Eğer alacak bir şartla bağlı ise ve bu şart devir anında henüz gerçekleşmemiş ise, bu durumdan haberi olmaksızın alacağı devralan üçüncü kişi devir tarihinde alacağın mevcut olmadığını ileri sürebilecektir³⁴⁴.

Devirden sonra şartın gerçekleşmesi ile alacağın sona ermesi ve borçlunun kendisine başvuran devralanın ifa talebini reddetmesi durumunda da devreden, garanti yükümlülüğü doğmaktadır. Zira devre konu alacak devir anında şarta bağlanmış olmakla birlikte, bu alacağı devreden kişi alacağın şarta bağlı olduğu hususunu devralana bildirerek kendisini garanti yükümlülüğünden kurtarabilir. Aksi halde devreden, şartın gerçekleşmesi ile alacağını tahsil edemeyen devralana karşı garanti yükümlülüğü altındadır³⁴⁵.

³⁴¹ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 611.

³⁴² ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL, s. 78; GÖNEN, s. 199; ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN, s. 821.

³⁴³ ENGİN, s. 111.

³⁴⁴ ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL, s. 78; şartın kısa bir süre sonra gerçekleşeceği anlaşılıyor ise, yeni alacaklıyı bir süre daha bekletmenin doğru olacağına ilişkin görüş için; bkz. TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 260.

³⁴⁵ ENGİN, s. 110.

Alacağın doğumunun bir geciktirici şarta bağlı olup da henüz gerçekleşmediği hallerde ise devir anında olmayan bir alacak söz konusu olmaktadır. Bozucu şarta bağlı olan alacaklarda da, devir anında şartın gerçekleşmiş olması sona ermiş (mevcut olmayan) bir alacağın devri anlamına gelmektedir³⁴⁶.

Alacak hakkının devir tarihinde mevcut olması ancak eski alacaklının bazı fiil ve davranışları nedeniyle daha sonra ortadan kalkması, azalması yahut tahsil edilememesi halinde eski alacaklı bu durumdan da sorumlu tutulacaktır. Alacağın devreden alacaklı ile borçlu arasında yapılan satış sözleşmesinde, borçlunun ödemeyi yapması için alacaklının malı teslim etmesi kararlaştırılmış ve alacaklı malı borçluya (alıcıya) teslim etmemiş ise; alacağı devralan yeni alacaklının, devreden alacaklıyı bu durumdan sorumlu tutabilmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir³⁴⁷.

Gelecekteki (müstakbel) bir alacağın devredilmesi durumunda, devredenin garanti yükümlülüğünün alacağın ileride doğduğu ana ilişkin olması gerektiği kabul edilmektedir. Müstakbel alacakların devrinde devreden, devir anından sonraki davranışları sebebiyle devre konu müstakbel alacağın hiç ya da kararlaştırılan şekilde doğmamasına neden olabilir. Bu durumda devredenin, devralana karşı aralarındaki borç ilişkisinin ihlalden ötürü sorumluluğu gündeme gelebilmektedir. Bu sorumluluğun, garanti yükümlülüğü kapsamında değil, borcun ihlaline ilişkin yükümler çerçevesinde değerlendirileceği ifade edilmektedir³⁴⁸. Öte yandan, sözleşme ile devri yasaklanan bir alacağın devredilmesi halinde devreden, borçlunun devre onay vermemesi halinde devralana karşı garanti yükümlülüğünün bulunacağı görüşü benimsenmektedir³⁴⁹.

Öğretideki bir görüşe göre; eski alacaklının yeni alacaklıya bir alacağı devrettikten sonra bu alacağın ortadan kalkmasına yahut azalmasına sebep olması durumları, garanti yükümlülüğü

³⁴⁶ ENGİN, s. 109.

³⁴⁷ ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL, s. 78; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 260.

³⁴⁸ ERBAYRAKTAR, s. 448; ENGİN, s. 116.

³⁴⁹ ENGİN, s. 111; ERBAYRAKTAR, s. 447.

ile ve dolayısıyla TBK m. 191/f.1 hükmü ile ilgisiz olup; bu durumlarda devreden TBK m. 112 uyarınca sorumlu tutulması gerektiği savunulmaktadır³⁵⁰.

Alacağın bir vadeye bağlı olması ve vadenin devralan tarafından öngörülemeyecek kadar uzun olması halinde ise, devralanın esaslı hata hükümlerine dayanarak devir sözleşmesini ortadan kaldırması ve verdiği bedeli geri alması mümkündür³⁵¹.

Devre konu alacak hakkında devre engel bir durumun mevcut olması halinde devreden garanti yükümlülüğü, devir engelinin türüne göre incelenmelidir. Öğretide bir görüşe göre, niteliği gereği devri mümkün olmayan bir alacak hakkı mevcutsa yahut alacak hakkının devri bir kanun hükmü ile engellenmekteyse, alacağı devralmak isteyen kişinin güveninin korunmasını gerektiren bir durum olmadığından devreden garanti yükümlülüğü altında bulunmadığı kabul edilmeliyken; alacak hakkının devredilebilirliği alacaklı ve borçlu arasındaki bir sözleşmeyle bertaraf edilmişse, borçlu tarafça bu sözleşmeye dayanılarak ifa talebi reddedilen devralan bakımından devreden garanti yükümlülüğünün olduğu kabul edilmelidir³⁵².

Alacağın var olmamasından ötürü devreden yükümlülüğüne başvurulabilmesi için alacak hakkına sadece borçlunun itiraz etmesi yeterli olmamakta, alacağın var olmadığının da ayrıca ispat edilmesi gerekmektedir. Bu hususta ispat yükü devralana aittir. Bu halde alacağı devralan, borçluya karşı dava ikame etmeli ya da icra takibi başlatmalı, bunların neticesinde alacağın var olmadığı kanısına varılırsa devreden yükümlülüğüne gidebilmektedir³⁵³. Devralanın, alacağın devri anında alacağın mevcut olmadığını bilmesi durumunda ise artık TBK m. 191/f.1 hükmüne dayanarak devreden sorumlu tutulamayacaktır. Zira bu halde garanti söz konusu olmayacaktır³⁵⁴.

³⁵⁰ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 611; AYAN, s. 80; ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN, s. 821-822; HATEMİ/GÖKYAYLA, s. 421.

³⁵¹ YENER, s. 72; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 260.

³⁵² ENGİN, s. 111.

³⁵³ GÜMÜŞSOY, s. 92; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 261.

³⁵⁴ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 611.

D- Alacağın Varlığından Sorumluluk Kapsamı Dışında Kalan Haller

Devir işlemi esnasında devre konu alacağın devredenin malvarlığında olmaması halinde devredenin garanti yükümlülüğünün bulunduğunu belirtmiştik. Ancak bazı hallerde, alacak devredenin malvarlığında bulunmasına rağmen, devir sözleşmesinin geçersiz olduğu sonucuna varılabilmektedir. Alacağın devri sözleşmesinin şekil şartına uyulmaksızın akdedilmesi veya devir sözleşmesi taraflarının ehliyetsizliği durumunda devir sözleşmesinin geçersiz olduğunun kabul edilmesi bu duruma örnek olarak verilebilir³⁵⁵. Alacağın borçlusu, söz konusu alacağı devralan sıfatı ile kendisine başvurup borcun ifasına yönelik talepte bulunanın bu talebini, devir işleminin geçersiz olduğunu ileri sürerek reddetme imkânına sahiptir. Ancak bu neden, alacağın varlığına ilişkin olmadığı için devredenin garanti yükümlülüğünün uygulanacağı bir durum söz konusu olmamaktadır³⁵⁶.

Öte yandan, devir anında mevcut olan bir alacağın geçerli bir şekilde devrinden sonra sona ermesi durumunda da devredenin garanti yükümlülüğünden söz edilemeyecektir. Alacağı devredenin, devir anından sonra devralanın alacağını zedelemiş olması durumunda, devralan devredenle aralarındaki borç ilişkisinin ihlal edilmesinden dolayı devredenin yükümlülüğüne gidebilmektedir³⁵⁷.

E- Alacağın Varlığına İlişkin Yükümlülüğün Genişletilmesi, Sınırlandırılması ve Kaldırılması

Alacağın devrinde garanti yükümlülüğüne ilişkin hükümler emredici nitelikte olmadığından taraflarca bu yükümlülüğün kaldırılabilmesi veya sınırlandırılabilmesi mümkün olmakla birlikte, bu sorumluluğu tamamen kaldıran yahut sınırlayan anlaşmalar kanunu emredici hükümlerine aykırı olmadıkları takdirde geçerli olmaktadır³⁵⁸.

³⁵⁵ GÜMÜŞSOY, s. 92 – 93; SEVİNÇ, s. 90; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 273.

³⁵⁶ ENGİN, s. 112.

³⁵⁷ ENGİN, s. 112.

³⁵⁸ Taraflar, aralarında anlaşmak sureti ile devredenin yasal garanti yükümlülüğünü tamamen kaldırabilecekleri gibi, bu yükümlülüğü sınırlamaları da mümkündür. Alacağın devrine ilişkin bu yöndeki anlaşmanın açıkça yahut zımnen gerçekleşmesi mümkündür. Alacağın varlığının şüpheli olarak nitelendirilmesi zımni anlaşmaya örnek gösterilebilir; bkz. ENGİN, s. 119; "... Taraflar arasında düzenlenen 43961 ve 43963 nolu temliknameler ile davacı taraf davalıların dava dışı M.

818 sayılı Borçlar Kanunu'nda devredenin yasal garanti yükümlülüğü sadece alacağın varlığına ilişkin düzenlenmiş ve devredenin ayrıca taahhütte bulunmaması halinde borçlunun ödeme gücünden sorumlu olmayacağı hüküm altına alınmıştır³⁵⁹. Bu bağlamda, garanti yükümlülüğünün genişletilebilmesi için devredenin taahhütte bulunması gerekirken; 6098 sayılı TBK ile yapılan yasal düzenleme ile devreden, yasa uyarınca borçlunun ödeme gücünden sorumlu hale getirilmiştir.

TBK m. 115/1 hükmü uyarınca; borçlunun ağır kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür. Bu durumda borçlunun, hafif kusurdan sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşmaların geçerli olduğu kabul edilmektedir. Ancak TBK m. 115/2 hükmünde, hafif kusurdan sorumsuzluğa ilişkin anlaşmaların da bazı hallerde geçersiz olacağı kabul edilmiştir. Uygulamada genellikle, borçlunun hiçbir kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşmalar yapılsa da, bu hükümlerin borçlunun yalnızca hafif kusurundan sorumlu tutulmayacağı yönünde değerlendirilmesi gerekmektedir³⁶⁰.

Bilerek gizlenen ayıplara ilişkin sorumsuzluk anlaşmaları geçersiz olduğundan; dürüstlük kuralı gereğinde alacağın varlığına ilişkin eksiklikten haberdar olmasına rağmen bu eksikliği gizleyerek ve bir sorumsuzluk kaydı da ekleyerek alacağı devreden kişi, bu kayda rağmen alacağın varlığındaki eksiklikten dolayı sorumludur³⁶¹.

Bankasında mevcut alacaklarını temlik almıştır. Daha sonra 16.8.1994 tarihinde düzenlenen sözleşmeler ile de, temlik alınan alacağın ne şekilde ödeneceği belirlenmiş, davalılara ödemeye yönelik olarak çekler verilmiştir.

16.8.1994 tarihinde ödemeleri belirleyen sözleşmelerin 4. maddesi "temlik eden, varlığını iddia ederek temlik ettiği alacağının M. A.Ş. nezdinde varit olmaması, ret edilmesi, işbu sözleşmenin tanzim tarihi itibarıyla muaccel olmaması, temlik işleminin herhangi bir 3. şahsın talebi ile mahkemece iptal edilmesi gibi hallerde temlik alanın yaptığı ödemelerin iade ve ademi tediyeyle doğan zararlarını tazmin ile mükelleftir." düzenlemesini içermektedir.

Bu durumda mahkemece temlikin ivazlı olduğu dikkate alınarak yanlar arasındaki temliknameler ve eki sözleşmeler dikkate alınarak bir karar verilmek gerekirken eksik inceleme ile yazılı olduğu şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir." (Yargıtay 19. HD., E. 2004/12048 K. 2005/9083 T. 26.09.2005, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 27.02.2023).

³⁵⁹ **ÜÇER, Mehmet**; Roma Hukuku'nda ve Karşılaştırmalı Hukukta Alacağın Temliki, AÜHFD, C. 54, S. 3, Y. 2005, s. 428.

³⁶⁰ **GÜMÜŞSOY**, s. 94; Ayıplı ifa sorumluluğuna benzer şekilde devredenin garanti yükümlülüğünü sınırlandıran anlaşmalar sorumsuzluk anlaşmasına ilişkin hükümlere (TBK m. 115) tabidir; bkz. **GÜMÜŞ**, Genel Hükümler, s. 1128.

³⁶¹ **ENGİN**, s. 120; **GÜMÜŞ**, Genel Hükümler, s. 1128.

Borçlunun hafif kusurundan ötürü sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşmaların ise kural olarak sorumluluk henüz doğmamışken yapılması gerekmektedir. Ayrıca sorumluluğu tamamen kaldırmadan çok düşük bir bedelle sınırlayan anlaşmalar da sorumsuzluk kaydı olarak değerlendirilirler ve TBK m. 115 hükmündeki sınırlamalara tabi olurlar. Bu kapsamda, TBK m. 115 hükmünde yer alan genel sınırlamalar ve ayıba ve zapta karşı sorumlulukta yasada belirtilen özel sınırlamalar dışında taraflarca düzenlenen sorumsuzluk anlaşmaları geçerli olacaktır³⁶².

Netice itibari ile tarafların aralarında anlaşmak sureti ile devredenin garanti yükümlülüğünü tamamen kaldırabilmeleri ve yasadaki sınırlar çerçevesinde sınırlamaları mümkündür. Alacağın devrine ilişkin bu husustaki anlaşma açıkça yahut zımnen gerçekleşebilir. Ancak alacak hakkının nominal değerinden daha düşük bir ivaz karşılığında devredilmesi, devredenin garanti yükümlülüğünün zımnen kaldırılmış olduğu anlamına gelmemektedir³⁶³.

Taraflar arasında bu yönde bir anlaşmanın var olup olmadığı, eğer var ise sorumluluğun ne derece sınırlandırıldığı bu husustaki irade beyanlarının dürüstlük kuralı ilkesine göre yorumlanmasını gerektirmektedir. Bu hususta öğretideki bir görüşe göre, sorumluluğu sınırlandırmak isteyen tarafın, buna ilişkin anlaşmanın açık bir şekilde sözleşmede düzenlenmesi için çaba harcaması gerekmekte; aksi halde tereddütün bulunması durumunda ise anlamı açık olmayan hükümlerin onu düzenleyen taraf aleyhine ve alacağı devralan lehine yorumlanmasının daha doğru olacağı ifade edilmektedir³⁶⁴.

II- Alacağın İvazlı Devrinde Devredenin Borçlunun Ödeme Gücünün Varlığına İlişkin Garanti Yükümlülüğünün Anlamı

A- Genel Olarak

³⁶² GÜMÜŞSOY, s. 96.

³⁶³ ENGİN, s. 119.

³⁶⁴ ENGİN, s. 120.

Alacağın ivazlı devrinde devreden, devir anı itibariyle devralana karşı borçlunun ödeme gücünü garanti etmektedir³⁶⁵. 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun aksine devreden, borçlunun ödeme gücünü garanti etmiş sayılması için borçlunun ödeme gücüne sahip olduğuna ilişkin taahhütte bulunduğunu gösteren bir delile ihtiyaç yoktur. Nitekim söz konusu garanti kanundan kaynaklanmaktadır³⁶⁶.

Devreden tarafından borçlunun ödeme gücünün garanti edilmesi neticesinde; devralanın alacağını alacağın varlığına ve hatta geçerliliğine rağmen borçludan tam olarak tahsil edememesi durumunda devralan, devredenden TBK m. 193 hükmündeki zarar kalemlerinin tazminini talep edebilmektedir³⁶⁷. Devralanın bu talepte bulunabilmesi için devreden ile aralarında bir anlaşma olması ya da devreden tek taraflı bir taahhütte bulunması gerekli değildir. Ancak devreden sorumlu tutulabilmesi için yeni alacaklının alacağını tahsil edememesi, borçlunun ödeme gücünün eksikliğinden kaynaklanmalıdır. Bu hususu ispat yükü devralandadır³⁶⁸.

Alacağı devreden, borçlunun ödeme gücü olmadığını hile teşkil edecek nitelikte devralandan gizlemesi halinde, devralanın hile nedeni ile sözleşmeyi iptal edebilmesi mümkündür. Hile niteliği teşkil edebilecek davranışlar aktif yahut pasif bir davranışla gerçekleşebilir³⁶⁹. Hile nedeniyle aldatılan kişi, bu durumu öğrendiği tarihten itibaren bir yıllık hak düşürücü süre içerisinde sözleşmeyi tek taraflı irade beyanı ile iptal etme hakkına sahiptir (TBK m. 39/1). Zira TBK m. 36 uyarınca; taraflardan biri, diğerinin aldatması sonucu bir sözleşme yapmışsa, yanılması esaslı olmasa bile sözleşmeyle bağlı değildir.

³⁶⁵ GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1128; DAYINLARLI, s. 260; SEVİNÇ, s. 96; OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 610; KILIÇOĞLU, Genel Hükümler, s. 1030; KAPANCI, s. 536.

³⁶⁶ TBK m. 191/1: Alacak, bir edim karşılığında devredilmişse devreden, devir sırasında alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti etmiş olur.

³⁶⁷ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 612; Örnek vermek gerekir ise; A, B'den olan ve iki ay öncesinde zamanaşımına uğramış 2.000 TL tutarıdaki alacağını 1.800 TL karşılığında C'ye devretmiştir. C, alacağın zamanaşımına uğradığından habersiz şekilde bu alacağı devraldığında, borçlu B'nin zamanaşımı def'i ile karşılaşacaktır. Bu durumda A, C'ye karşı TBK m. 193 hükmünde belirlenen zarar kalemlerinden sorumlu olmaktadır; bkz. YILDIRIM, s. 362.

³⁶⁸ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 612.

³⁶⁹ ENGİN, s. 137.

B- Borçlunun Ödeme Gücünün Garanti Edilmesi Kavramı

Borçlunun ödeme gücünün garanti edilmesi kavramına ilişkin öğretide bir görüşe göre, her ne kadar kanunda “ödeme gücü” kavramına yer verilmişse de, devre konu alacaklar yalnızca para alacakları olmadığından bu kavramın “ifâ gücü” olarak anlamının daha doğru olacağı ifade edilmiştir³⁷⁰. Nitekim garanti edilen, borçlunun ifâ gücüne sahip olmasıdır. İfâ gücünün bulunmadığına ilişkin ispat yükü ise devredenin sorumluluğuna başvuran devralandadır. Bu bakımdan, borçlu aleyhine yöneltilen bir takip neticesinde borçlunun borç ödemediği aciz olduğu aciz vesikası ile ispatlanabilir. Devredenin devir sözleşmesinin kurulması esnasında, borçlunun ödeme gücünün olmadığını bildiği hâlde susması aldatma olarak nitelendirilir ve devralan TBK m. 39 hükmüne dayanarak devredenin sorumluluğuna da gidebilir³⁷¹.

Öğretide bir görüşe göre³⁷²; “borçlunun ödeme gücü” kavramı izah edilirken borçlunun borcunu ödeyemeyecek durumda olması ve borçlu ödeme gücüne sahip olmasına rağmen borcuna sadık olmadığından ödemeye yanaşmaması ihtimalleri ayrı ayrı değerlendirilmelidir. İlk ihtimalde; devralanın alacağını cebri icra yolu ile elde edebilmesinin şüpheli olduğu ifade edilmektedir. Bu nedenle bu ihtimalde devredenin sorumluluğuna gidilebilmesi devralan bakımından son bir olanak olarak değerlendirilmektedir. İkinci ihtimalde ise, borçlu ödeme gücüne sahip olduğundan dolayı, devralanın alacağını cebri icra yolu ile tahsil edebilmesi mümkündür. Bu durumda, borçlunun borcunu ödemeye ilişkin isteksizliği sebebiyle devredene müracaat edebilme imkânı devreden bakımından bir son şans değil, ek bir imkândır. Borçlunun edimi ifâ etme hususundaki isteksizliği, tamamen sübjektif bir değerlendirmeyi gerektirmektedir. Söz konusu bu iki ihtimalden birincisi, ödeme gücü; ikincisi ise ödeme niyeti olarak isimlendirilmektedir. Bu görüş uyarınca, alacağı devredenin borçlunun ödeme gücüne ilişkin yükümlülüğü, borçlunun borcunu ifâ etme niyetinin olmaması rizikosunu kapsamamalıdır³⁷³.

³⁷⁰ ERCOŞKUN ŞENOL, s. 292; ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN, s. 822; SEVİNÇ, s. 96, dn. 379.

³⁷¹ ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN, s. 822; GÜMÜŞ, s. 1129; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 293.

³⁷² ENGİN, s. 121.

³⁷³ ENGİN, s. 122.

Borçlunun ödeme gücünün garanti edilmesinin hukuki niteliğinin incelenmesinde fayda vardır. Bir diğer ifade ile, devredenin sorumluluğunun devirden bağımsız ya da ona bağlı tali bir sorumluluk olup olmadığının tespiti gerekmektedir. Borçlunun ödeme gücünün garanti edilmesine ilişkin taahhüt, bu garantiyi içeren tali bir borç olarak kabul edilirse TBK m. 189 bağlamında sonraki devralana kendiliğinden geçmektedir. Eğer bağımsız bir borç olarak kabul edilirse, ardı ardına gerçekleşen devirler hâlinde ilk devralana karşı taahhüt edilen ödeme gücünün varlığının taahhüdü ve bu taahhüdün bağımsız olması sebebiyle, ikinci ve devamındaki devralana intikal etmeyecek ve bu garantiye ilişkin yeni bir taahhüt verilmesi gerekecektir³⁷⁴. Doktrinde, devredenin garantisinin tali haklar arasında sıralanamayacağı, bu alacağın özel olarak devredilmedikçe devralana geçmeyeceği savunulmaktadır³⁷⁵.

İvazlı devirde bulunanın, alacağın devri esnasında borçlunun ödeme gücünün olduğunu ispatlayarak sorumluluktan kurtulup kurtulmayacağı öğretide tartışılmıştır. Bu hükümde düzenlenen sorumluluğun bir tür ayıba karşı tekeffül sorumluluğu olduğunu savunanlar³⁷⁶, devredenin yalnızca devir esnasındaki duruma göre borçlunun ödeme güçsüzlüğünden sorumlu olacağını; borçlunun devirden sonra ödeme güçsüzlüğüne düşmesinden sorumlu olmayacağını ileri sürmüştür. Ancak bu görüşün teorik olarak sağlam bir gerekçeye dayanmasına rağmen uygulamada sorunlu olacağından hareketle aksini savunan yazarlar da vardır³⁷⁷. Zira ilk görüş kabul edilecek olursa, alacağı devralan borçlunun ödeme güçsüzlüğü sebebi ile tahsilat yapamaması nedeniyle alacağı devredene başvurusu durumunda; borçlunun devir anında da ödeme güçsüzlüğünün olup olmadığının ispat edilmesi gerekecek ve bu ispat yükünün yerine getirilmesi ve kimin üzerinde olduğunun tespit edilmesi güçlük yaratacaktır. Buna binaen, devredenin yeni alacaklının yapacağı takip esnasındaki ödeme gücü eksikliğinden sorumlu tutulması durumunda bu sakıncaların söz konusu olmayacağı savunulmaktadır³⁷⁸.

³⁷⁴ **DAYINLARLI**, s. 260.

³⁷⁵ **DAYINLARLI**, s. 261.

³⁷⁶ **ENGİN**, s. 132.

³⁷⁷ **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 612

³⁷⁸ **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 612.

Her ne kadar devrin ivaz karşılığı yapılması garanti yükümlülüğü için gerekli olsa da, ivazın devir sözleşmesinde yer almasına gerek bulunmamaktadır. Taraflar arasında akdedilen ve şekle tabi olmayan devir vaadinin ivazlı olması yeterlidir³⁷⁹.

Alacağı devralanın, borçlunun ödeme güçsüzlüğü nedeni ile bu hususta taahhütte bulunan alacaklıya başvurabilmesi için ilk olarak alacağın tahsiline yönelik gerekli işlemleri yapmış olması, icra takibini neticeye kavuşturması ve aciz vesikasının alınmış olması gerekmektedir. Bu işlemler yapılmadan devralan tarafından devreden rücu edilemeyecektir³⁸⁰.

Bu kapsamda, garanti sebebi ile devralan tarafından devreden müracaat edilebilmesi için geçerli olarak devredilmiş bir alacağın mevcut olması (TBK m. 183), alacağın devrinin yazılı olarak yapılmış olması (TBK m. 184/1), borçlunun acz içinde olması ve devralanın tüm kanuni yollara başvurmaya rağmen alacağını borçludan tahsil edemediğini ispatlamasıdır³⁸¹.

Bu itibarla; TBK m. 193 hükmü uyarınca, alacağı devralan kişi alacağın varlığı ve borçlunun ödeme gücünden dolayı alacağı devredene karşı; devir karşılığı ödenen bedeli ve faizi, devrin sebep olduğu giderleri ve takip masraflarını, devreden kusursuzluğunu ispat edememesi halinde uğradığı diğer zararlarını talep edebilecektir³⁸².

C- Ödeme Gücünün Garanti Edilmesi Zamanı

³⁷⁹ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 613; Alacağın devri vaadi kavramı için bkz. Bölüm 1, VI, A.

³⁸⁰ “... Dava konusu alacağın temlik hususunda taraflar arasında uyuşmazlık yoktur. Uyuşmazlık temlik konusu alacağın borçlusunun ödeme gücünün mevcut olup olmadığından kaynaklanmaktadır. Davacı, borçlunun tüm malları hacizli olduğundan dolayı alacağın tahsil edilemediğini ileri sürmekte; davalı ise borçlunun ödeme gücü olduğunu savunmaktadır. ... dava konusu temlik tediye makamına kaim olmak üzere yapıldığından temellük eden davacının ancak borçludan bilfiil tahsil etmiş olduğu veya gerekli özeni gösterdiği halde tahsil edilebileceği miktarı kendi alacağından mahsup etmekle mükelleftir. Oysa davacı temellük ettiği alacağın tahsili için gerekli teşebbüste bulunmamış ve icra takibini sonuçlandırmamıştır. Öyleyse temlik eden davalıya bu aşamada rücu edemez. Mahkemece bu yönlerin göz ardı edilerek yazılı biçimde davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup hüküm bozulmalıdır.” (Yargıtay 13. HD., E. 1986/1275 K. 1986/1998 T. 03.04.1986, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 17.02.2023).

³⁸¹ ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL, s. 81 – 82.

³⁸² KILIÇOĞLU, s. 1031.

6098 sayılı TBK ile 818 sayılı Borçlar Kanunu'ndan farklı olarak borçlunun ödeme gücünden yükümlü olması kanuni bir yükümlülük haline getirilmişse de, bu sorumluluğun zamanına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Alacağın devreden kişinin, borçlunun hangi zamandaki ödeme gücünden sorumlu olacağının netleştirilmesi gerekmektedir. Nitekim alacak hakkının devredilmesine ilişkin borçlandırıci işlemin yapıldığı esnada borçlunun ifa güçsüzlüğü içerisinde olması mümkündür. Alacağın devri esnasında borçlunun ifa gücünün bulunmasına karşın, devir akabinde ancak borç muaccel olmadan evvel, borçlunun ifa güçsüzlüğü içine düşmesi yahut borç henüz muaccel olmamışken devre konu alacağın borçlusunun borç muaccel olduktan sonra ifa güçsüzlüğü içine düşmesi muhtemeldir³⁸³.

Bu noktada, yükümlülüğün tabi olacağı zamanın tespiti açısından devre konu alacağın devir anında muaccel olup olmamasına göre ikili bir ayrıma gidilmektedir. TBK m. 191 hükmünün gerekçesinde; *“Alacağın bir edim karşılığı devredilmiş olması durumunda, devreden alacağın devrettiği sırada bu alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti ettiği kabul edilmiştir.”* denilmektedir.

Lafzi yorum yapıldığında buradan çıkan anlam “ve” bağlacı sebebiyle ödeme gücüne ilişkin garanti anının da alacağın varlığını garantide olduğu gibi devir anı esas alınarak kabul edilmesidir³⁸⁴. Ancak devir anında muaccel olan alacaklar için bu kural kabul edildiğinde, devir anında muaccel olmayan alacaklara ilişkin hangi zamanın kabul edilmesi gerektiği gündeme gelecektir.

Doktrinde kabul gören görüşe göre; alacağın devir anında muaccel olması durumunda devir anı, alacak müaccel ise muaccel olduğu tarih dikkate alınacaktır³⁸⁵. Zira öğretide OĞUZMAN/ÖZ'e göre; ivazlı devirleri düzenleyen TBK m. 191 hükmündeki “ve” bağlacından sonra borçlunun ödeme gücü ayrı bir garanti olarak düzenlenmiştir. Aksi yorum

³⁸³ DEMİRBAŞ, s. 1021; KAPANCI, s. 542.

³⁸⁴ ULUŞAN, s. 65; ERCOŞKUN ŞENOL, s. 299.

³⁸⁵ DAYINLARLI, s. 316; ENGİN, s. 149 – 150; OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 613; GÖNEN, s. 199; YILDIRIM, s. 362.

söz konusu garantinin pratik değerini büyük ölçüde kaldırmakla birlikte ispat sorunlarını da doğuracaktır³⁸⁶.

Bu noktada önemli olan husus, borçlunun ödemeyi yapma yükümlülüğünün doğduğu anda ödeme gücünün var olmasıdır. Ödeme anında ödeme gücü olmayan birinin daha önceki bir tarihte ödeme gücünün mevcut olması artık bir önem arz etmeyecektir³⁸⁷.

III- Alacağın Devrinde Garanti Yükümlülüğünün Kapsamı

A- Genel Olarak

Alacağın devrinde garanti yükümlülüğünün kapsamı, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda, 818 sayılı Borçlar Kanunu'ndan farklı bir düzenlemeye tabi tutulmuştur. 818 sayılı Borçlar Kanunu'na göre; devredenin sorumluluğu, devir gerçekleşmemiş olsaydı uğranılmayacak olan zararı kapsamakla birlikte, ifaya olan menfaatin tazminini talep hakkı bu sorumluluğun kapsamına dâhil değildi (818 sayılı BK m. 171/1). 6098 sayılı TBK ile yapılan düzenleme uyarınca; garanti ile yükümlü olduğu durumlarda devreden, kusursuzluğunu ispat etmedikçe devralanın uğradığı diğer zararlardan da sorumlu tutulmuştur (TBK m. 193/b.4) ve devredenin sorumluluğunun kapsamı genişletilmiştir³⁸⁸.

Alacağı devreden, alacağın mevcut olmaması ve borçlunun ödeme gücünün olmaması sebebiyle devralanın diğer zararlarını tazminle yükümlü olmaması için bu hususta kusursuzluğunu ispat etmek zorundadır³⁸⁹. Lakin genel kurala uygun olarak burada da devredenin karine gereği kusurlu olduğu kabul edilmektedir³⁹⁰.

³⁸⁶ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 613 not 132; GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1128.

³⁸⁷ GÖNEN, s. 199; ARDA BAĞCE, s. 63 – 64.

³⁸⁸ HATEMİ/GÖKYAYLA, s. 421; Kanun koyucu tarafından devredenin devralana karşı doğan garanti yükümlülüğüne dayalı taleplerin, satış sözleşmesindeki zapta karşı tekeffül yükümlülüğündekine benzer şekilde, fakat daha dar kapsamda düzenlenmiştir; bkz. GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1130.

³⁸⁹ KILIÇOĞLU, s. 1032; ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN, s. 823.

³⁹⁰ ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN, s. 823.

Alacağı devredenin garanti yükümlülüğü TBK m. 193'te hüküm altına alınmış olup devralan devreden kişiden aşağıdaki taleplerde bulunabilecektir;

1. İfa ettiği karşı edimin faizi ile birlikte verilmesini,
2. Devrin sebep olduğu giderleri,
3. Borçluya karşı devraldığı alacağı elde etmek için yaptığı ve sonuçsuz girişimlerinin yol açtığı giderleri,
4. Devreden kusursuzluğunu ispat etmedikçe uğradığı diğer zararlarını talep edebilmektedir³⁹¹.

Yukarıda sayılan ilk üç kalem, devreden kusursuz olması durumunda da devredenden talep edilebilecek olan miktarlardır. Son kalem ise 6098 sayılı TBK ile getirilen bir düzenlemedir³⁹². Devreden kusur karinesini çürütmesi halinde bu zararları ödemesi gündeme gelmeyecektir³⁹³. 6098 sayılı TBK ile düzenlenen dördüncü kalem, genel sorumluluk hükmü olan TBK m. 112 hükmüne paralel olmak üzere ve kusur karinesine bağlı

³⁹¹ **EREN/DÖNMEZ**, s. 2958; “Mahkemece toplanan delillere göre, taraflar arasında TBK'nın 191. maddesi anlamında ivazlı temlik sözleşmesi yapıldığı, davacının bu sözleşme uyarınca davalıya 82.795,00 TL tutarında ivaz bedeli ödediği, temlik almış olduğu alacak nedeniyle ... İcra Müdürlüğü'nün 2010/1863 sayılı dosyasından davacının 66.242,19 TL tutarında tahsilat yaptığı, dolayısıyla davacının ödemiş olduğu ivaz bedeli göz önüne alındığında 16.552,81 TL zarara uğradığı, TBK'nun 193. maddesi uyarınca davalı temlik edenin aradaki bu farktan dolayı davacı temlik alana karşı sorumlu olduğu gerekçesiyle, davanın kabulü ile 16.552,81 TL'nin ödeme tarihi olan 19.09.2013 tarihinden itibaren işleyecek değişen oranlarla avans faizi ile birlikte davalıdan alınıp davacıya verilmesine karar verilmiş, hüküm davalı vekilince temyiz edilmiştir.

Sonuç: Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, davalı vekilinin yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA, aşağıda yazılı onama harcının temyiz edenden alınmasına, 22.02.2016 gününde oybirliği ile karar verildi.” (Yargıtay 19. HD, E. 2015/13637 K. 2016/2767 T. 22.02.2016, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 15.07.2023).

³⁹² **YILDIRIM**, s. 363.

³⁹³ **OZANEMRE YAYLA**, s. 280; **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 614; **ERDOĞAN**, s. 290.

olarak, alacağın mevcut olmaması ve/veya borçlunun ödeme gücüne sahip olmamasından doğan bütün zararların tazminini içermektedir³⁹⁴.

Bu kapsamda; 818 sayılı Borçlar Kanunu m. 171/f1 hükmünde yukarıda sayılan kalemlerden yalnızca ilk üç kaleme ilişkin bir düzenleme getirilmiş, sözleşmeden doğan sorumlulukla ilgili genel kuraldan (TBK m. 112) bağımsız olarak sorumluluğu sınırlandırma yoluna gidilmiştir. Sözleşmenin ihlaline ilişkin genel kuralın uygulanmış olması ihtimalinde devralan, olumlu (müspet) zararın tazminini de talep edebilecekti. Ancak 818 sayılı Borçlar Kanunu m. 171’de, olumlu zararın tazmininin istenemeyeceği düzenlenerek sorumluluğu sınırlandıran özel bir hüküm oluşturulmuştur³⁹⁵. TBK m. 193 hükmü ile bu sınırlayıcı düzenleme kaldırılmış olup alacağı devralanın, devreden alacaklıya karşı diğer zararlarının da genel hükümlere göre (TBK m. 112) talep edebilmesi bakımından talep hakkı tanınmıştır³⁹⁶.

Alacağı devralan kişinin, alacağını borçludan kısmen tahsil etmiş olması durumunda, bu miktarın zarar hesabındaki esaslara göre tazmin edilebilecek tutardan düşülmesi

³⁹⁴ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 614 – 615; EREN/DÖNMEZ, s. 2951.

³⁹⁵ KILIÇOĞLU, s. 1032; ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL, s. 83; Eski Yasa döneminde Yargıtay’ın vermiş olduğu kararlar da bu doğrultudadır; “... Temlik ivazlı olduğu için temlik edenin bu durumu bilmemesi kendisini sorumluluktan kurtarmaz. Öyle ise temlik eden davalı, anılan kanun hükmü uyarınca kural olarak sorumludur. Ancak Borçlar Kanunu’nun 171 inci maddesinde temlik edenin bu sorumluluğu, almış olduğu para ve bunun faizi ile davacının borçlu hakkında yapmış olduğu takip masrafları ile sınırlandırılmıştır. Davacı, kendisi üzerindeki tarla hisse tapusunu davalıya iade etmek karşılığında dairenin dava tarihindeki değerini talep ve dava etmiştir. Bu durumda, çoğun içinde azın da bulunduğu kuralı uyarınca, davacının davalıya ödemiş olduğu para, bunun ödeme tarihinden itibaren faizi ve evvelce açmış olduğu 1984/136 esas sayılı dava nedeniyle yapmış olduğu masrafların toplamı, davacının üzerindeki tarla hissesinin dava tarihindeki değerindeki değerinden fazla ise, hisse tapusunun davalıya iadesi karşılığında bu miktarların toplamdan evvelce davalının ödemiş olduğu 200 lira düşülmek suretiyle tahsile karar verilmelidir. Davanın reddi bu nedenlerle usul ve yasaya aykırı olduğundan hüküm bozulmalıdır.” (Yargıtay 13. HD., E. 1987/6524 K. 1987/1019 T. 20.02.1987, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 21.02.2023).

³⁹⁶ ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL, s. 82; KILIÇOĞLU, s. 1032; Devralanın borçlu tarafından reddedilmesi devralana başvurabilmesi için yeterli değildir, zira devralan ya borçluya karşı dava ikame ederek bir karar almalı ya da alacağın var olmadığını veya tahsil edilemeyeceğini devreden karşı ikame ettiği davada ispatlamalıdır. Borçlu hakkında iflas kararı yahut aciz belgesi borçlunun ödeme gücünün mevcut olmadığını ispatı açısından mühimdir; bkz. GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1130.

gerekmektedir. Devralanın faiz alacağı kanundan doğan bir faiz olmakla birlikte faiz oranı 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'a göre belirlenebilmektedir³⁹⁷.

TBK m. 193 hükmünde de belirtildiği üzere; devredenin garanti yükümlülüğü yalnızca devrettiği alacak tutarının tazminine yönelik olmayıp alacağın devri karşılığında ivaz olarak aldığı anapara ve faiz tutarı kadar bir tazminat ve devralanın bazı başka zarar kalemlerini ödemek zorunda olmasıdır³⁹⁸. Ek olarak devreden, devrin yerine getirilmemesinden değil, geçerli olmamasından doğan zararı da tazmin etmekle yükümlüdür³⁹⁹.

Devralanın, devredene ivaz olarak verdiği para tutarı, bu paranın faizi, borçluya karşı ikame edilen davanın yahut yapılan takibin neden olduğu masrafların tamamı, devir işlemi yapılmış olmasa idi devralanın uğramayacak olduğu zarar kalemlerini oluşturduğundan yalnızca bu miktarları tazmin etme imkânı tanınmıştır⁴⁰⁰.

Devralan, devir masraflarını ve borçluya karşı yaptığı ve semeresiz kalan takip masraflarını da talep edebilir⁴⁰¹. Bu garanti, herhangi bir devir için devredeni zorunlu kılması nedeniyle, alacağın kendisi ve faizleri (TBK m. 193) ve alacağa bağlı fer'i haklar için TBK m. 189 – 190 hükmünün kapsamında mevcuttur⁴⁰². Ek olarak devralan, devredenden kusursuzluğunu ispat etmedikçe uğradığı diğer zararları da talep edebilir⁴⁰³.

³⁹⁷ ÇETİNER/FURRER/MULLER-CHEN, s. 823; OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 615.

³⁹⁸ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 614; ENGİN, s. 147.

³⁹⁹ EREN, Genel Hükümler, s. 1403; EREN/DÖNMEZ, s. 2951.

⁴⁰⁰ ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL, s. 84.

⁴⁰¹ AKINTÜRK/ATEŞ, s. 208; ENGİN, s. 147.

⁴⁰² DAYINLARLI, s. 315 – 316; UZUN, **Mükremin**; Kamu İdarelerinin Borçlu Taraf Olarak Yer Aldığı Sözleşmelerde Alacağın Temliki, Sayıştay Dergisi, Sayı 80, s. 21.

⁴⁰³ HATEMİ/GÖKYAYLA, s. 421; AKINTÜRK/ATEŞ, s. 208; YILDIRIM, s. 290; ERDOĞAN, s. 290.

B- Garanti Yükümlülüğü Kapsamında Devredene Yöneltebilecek Talepler

1- Devir Karşılığı Ödenen Bedel ve Faizi

Alacağı devreden; devre konu alacağın mevcut olmamasından ve borçlunun ödeme gücünün olmaması nedeni ile alacağını tahsil edemeyen devralana, devir karşılığı ödenen bedeli ve bu bedelin faizini ödemekle yükümlüdür (TBK m. 193/1).

Alacağı devreden, alacağın ortadan kaldıran nedenlere yahut borçlunun ödeme gücünün mevcut olmamasına dair bilgi sahibi olmasa da bunlara ilişkin garanti yükümlülüğü devam etmektedir.

Bu noktada; ivazlı devirlerde bir karşı edim söz konusudur ve devralan tarafından ödenen bedelin nominal değeri daha yüksek olsa bile devralanın, devreden kendisine ödenen bedelden daha yüksek bir talepte bulunma hakkı yoktur⁴⁰⁴.

Devredilen alacak ile karşı edimin aynı miktarda olmaması mümkündür. Devre konu alacak daha düşük bir bedelde edim karşılığı devrilmiş olabilir. Örnek vermek gerekir ise; 1.000 TL tutarındaki bir alacağın 500 TL tutarındaki bir edim karşılığı devredildiğini varsayalım. Bu durumda, devreden tazminle yükümlü olduğu tutar, devre konu alacak tutarı olan 1.000 TL değil, 500 TL'nin faizi, devir masrafları, alacağı elde etmek için yaptığı sonuçsuz kalan girişimlerden kaynaklanan masrafları ve varsa diğer zararlarıdır⁴⁰⁵.

Bu kapsamda devralan, her şeyden önce devredenden ifa etmiş olduğu karşı edimin faizi ile birlikte geri verilmesini talep edebilir. Bu durumda sorumluluk, devredilen alacak miktarı ile değil alınan karşı edim miktarı ile sınırlı olacaktır. Devreden, karşı edimi faizi ile birlikte geri vermek zorundadır⁴⁰⁶.

⁴⁰⁴ **DAYINLARLI**, s. 301; **ENGİN**, s. 149.

⁴⁰⁵ **ULUŞAN**, s. 69.

⁴⁰⁶ **EREN**, Genel Hükümler, s. 1402; "... Temlik ivazlı ise temlik eden alacağın varlığını garanti etmiş sayılır. BK. 171 maddesine göre temlik eden garanti borcu nedeniyle borcun kapsamına almış olduğu bedel ve faizi ile temlikin sebep olduğu giderler, neticesiz kalan icra takipleri ve açılan davalar nedeniyle davacının yapmış olduğu masraflar, temlik alanın aleyhine açılan davalar nedeniyle ödemek zorunda kaldığı, giderler ve tazminatlar garanti borcu kapsamındadır." (Yargıtay 13. HD., E. 2005/12042 K. 2005/18456 T. 12.12.2005, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 23.02.2023);

Hukuki niteliği itibari ile fer'i bir hak olan faiz, asıl alacağa bağı olduğuundan devreden, kendisine ödenen asıl bedelin faizlerini de devralana ödemekle yükümlüdür. Genel kural olarak para borçlarında, taraflar arasında faiz ödeneceğine ilişkin özel bir hüküm olmadığı müddetçe faiz işlemeyecektir. Bu itibarla, TBK m. 193 hükmünde düzenlenen faiz, kanunda düzenlenen hallerden birisidir⁴⁰⁷.

Devralanın alacağın bir kısmını tahsil etmesi ihtimaline ilişkin kanunda bir hüküm olmamakla birlikte, doktrinde tahsil edilen bedelin ivazdan düşürölmesi akabinde kalan bedel ve bunun faizinin talep edilebileceğı kabul edilmektedir⁴⁰⁸. Örneğın; 2.000 TL tutarındaki bir edime karşılık 4.000 TL tutarındaki alacağın devredilmesi halinde devralan, borçludan 1.000 TL tutarında kısmi bir tahsilat yaparsa; 1.000 TL edim tutarından bu miktar düşölcek ve devralan tarafından kalan 1.000 TL'yi faizi ile birlikte talep edebilecektir. Netice itibari ile; devredenden ilk olarak 1.000 TL tahsilat gerçekleştiren devralan, sonrasında da borçludan 1.000 TL kısmi tahsilat yaparak 2.000 TL tahsilat yapmış olacaktır. Bir diğeri değeriendirmede ise, tahsil edilemeyen 3.000 TL'nin tamamının talep edilmesine bir engel bulunmamaktadır. Lakin bunun kabulü halinde adil bir sonuç ortaya çıkmayacaktır. Zira devralan karşı edim olarak ifa ettiğı bedeli ve faizini geri almakla birlikte, devirden kaynaklı masrafları, alacağı tahsil etmek için gerçekleştirdiğı girişimlerine ilişkin masrafları ve devredenın kusurunu ispat etmesi halinde başka bir zararı var ise bu zararını da talep edebilecektir⁴⁰⁹.

Devrin ivazı her daim para cinsinden olmayabilir, para yerine bir başka malvarlığının da verilmesi mümkündür. Kanunda ivaz olarak yalnızca bir miktar paranın ödendiğı ihtimali dikkate alınmaktadır. Doktrindeki bir görüşe göre⁴¹⁰; devre karşılık para dışında bir malvarlığı

GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1131; **ENGİN**, s. 147; Örneğın; alacaklının (A), borçluya (B) karşı olan 10.000 TL tutarındaki alacağını 8.000 TL'ye satın alıp devralan (C); alacağın varlığına ilişkin bir eksiklikten ya da borçlunun ödeme güçsüzlüğünden dolayı alacağı hiç tahsil edemezse, 10.000 TL tutarındaki bedeli ve faizini değıl, 8.000 TL tutarındaki bedeli ve faizini talep edebilecektir; bkz. **ENGİN**, s. 149.

⁴⁰⁷ **DAYINLARLI**, s. 302.

⁴⁰⁸ **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 615; **ENGİN**, 149.

⁴⁰⁹ **ENGİN**, s. 151; **GÜMÜŞ**, Genel Hükümler, s. 1131; Bu nedenle ifa ettiğı karşı edimin üstünde para talep etmesini haklı kılan bir sebep olmadığı yönünde değeriendirmede bulunulabilir; bkz. **ULUŞAN**, s. 70.

⁴¹⁰ **ENGİN**, s. 151.

kazandırılmış ise, aynen iadenin mümkün olması halinde bu yol tercih edilmeli; aynen iade mümkün değil ise, bu ivazın karşı tarafa kazandırıldığı andaki değerinin faizi ile birlikte talep edilmesi gerekmektedir.

2- Devrin Sebebi Olduğu Giderler ve Takip Masrafları

Devredenin garanti yükümlülüğü kapsamına ikinci olarak devrin sebebi olduğu giderler de girmektedir. Bunlar, devralanın devir esnasında muhtemel katlanmak zorunda kaldığı masraflardır⁴¹¹. Bu giderler arasında özellikle sonuçsuz kalan icra takipleri ile usulüne uygun açılan davalar nedeniyle yapılmış olan giderler de yer almaktadır⁴¹².

Devir masraflarından kasıt, devir sözleşmesinin yapılması esnasında alacağı devralanın bu nedenle ödediği masraflardır. Devir öncesinde ayrıca bir borçlandırıcı işlemin yapılmış olması durumunda bu sözleşmenin kurulması için yapılan giderler de devredenden talep edilebilecektir. Takip masraflarından kastedilen ise, devralanın devre onu alacağı borçludan tahsil etmek için sarf ettiği giderlerdir⁴¹³.

⁴¹¹ **DAYINLARLI**, s. 305; **GÜMÜŞ**, Genel Hükümler, s. 1131; **ENGİN**, s. 151.

⁴¹² **EREN**, Genel Hükümler, s. 1403; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/AKMAN**, s. 263; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2951; **GÜMÜŞ**, Genel Hükümler, s. 1131; **ENGİN**, s. 151.

⁴¹³ **ENGİN**, s. 171; “... Dava, eser sözleşmesi nedeniyle dava dışı faktoring şirketine temlik ettiği fatura karşılığı iş bedeli alacağının temlik edilen şirkete geç ödenmesi sebebiyle faktoring şirketine ödenmek zorunda kalınan faiz, Banka Sigorta Muamele Vergisi ve banka masraflarının tahsili istemine ilişkindir. Mahkemece ıslahla arttırılan miktar da dikkate alınarak davanın kabulüne dair verilen karara karşı davalı vekilince kanun yoluna başvurulmuştur. Davacı, davalı iş sahibinden olan faturaya dayalı olan alacağını 22.03.2013 tarihli faktoring sözleşmesine dayalı olarak dava dışı'ye temlik etmiştir. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 189. maddesi hükmünce alacağın devri ile devredenin kişiliğine özgü olanlar dışındaki öncelik hakları ve bağlı haklar da devralana geçer. Asıl alacakla birlikte işlemiş faizler de devredilmiş sayılır. Bunun sonucu olarak temlik edilen alacağın aslı ile işlemiş faiz ve temerrütten sonra işleyecek faizleri devralana geçeceğinden devredenin temlik ettiği asıl alacak ve faizlerini isteme hakkı bulunmamakta ise de, devreden somut olayda olduğu gibi devralandan aldığı kredi karşılığı alacağın temlik etmiş olması halinde ve iş sahibinin ödemede temerrüdünden sonra devralana ödemek zorunda kaldığı kredi faizi ile devralanın temerrüt faizinden itibaren tahsil tarihine kadar iş sahibinden isteyebileceği temerrüt faizi arasında kalan ve iş sahibinin temerrüdünden kaynaklanan zararını isteyebileceğinin kabulü gerekir.” (Yargıtay 15. HD., E. 2018/3554 K. 2019/409 T. 04.02.2019, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 25.02.2023).

3- Devredenin Kusursuzluğunu İspat Edememesi Halinde Diğer Zararlar

6098 sayılı TBK ile düzenleme alanı bulan ve 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda yer almayan bu sorumluluk, genel sorumluluk hükmü olan TBK m. 112 hükmüne paralel olmak üzere genişletilmiş ve kusur karinesine bağlı olarak, alacağın mevcut olmaması ve/veya borçlunun ödeme gücüne sahip olmamasından doğan bütün zararların tazminini içermektedir⁴¹⁴.

Belirttiğimiz üzere; alacağın devrine özgü garanti sorumluluğunda bir kusursuz sorumluluk hali mevcuttur. Zira devrin ivazlı olduğu hallerde devreden; alacağın mevcut olmadığını yahut borçlunun savunmalarına maruz olduğunu bilmeseyse bile, alacağı devralan kişiye karşı alacağın mevcut olduğunu ve ifadan kaçınmaya ilişkin savunmaların olmadığını garanti etmiştir⁴¹⁵. Ek olarak bu kusursuz sorumluluk hali, belirli zararların giderilmesiyle sınırlıdır⁴¹⁶.

Hatırlatmak gerekir ki; alacağın devrinde, kusursuz sorumluluk kuralına göre garanti ilkesi alacağı devralanın lehine olmakla birlikte, TBK m. 191 hükmü emredici nitelik taşımadığından taraflar devir sözleşmesini garanti yükümlülüğünü ortadan kaldırarak düzenleyebilirler⁴¹⁷.

Devralanın lehine olan bu düzenleme ile birlikte, devralanın devredene karşı hukuk düzeni tarafından daha sıkı korunduğunu söylemek mümkündür. Zira bu noktada devreden kusurunu ispatlamakla yükümlü olan devralan değil; kusursuzluğunu ispat etmesi gereken kişi alacağı devredendir. Aksi takdirde zararı tazminle yükümlü olacaktır⁴¹⁸.

⁴¹⁴ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 614 – 615.

⁴¹⁵ YENER, Mehmet Deniz; Alacağı Devrenin Garanti Sorumluluğu ve 6098 Türk Borçlar Kanunu ile Yapılan Değişiklikler, Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, S. 5, Y. 2011, s. 72.

⁴¹⁶ ENGİN, s. 76.

⁴¹⁷ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 611.

⁴¹⁸ GÜMÜŞSOY, s. 108.

C- Garanti Sorumluluğundan Doğan Taleplerde Zamanaşımı

Alacağı devredenin garanti yükümlülüğünün süresiz şekilde devam eden bir yükümlülük değildir. Lakin devredenin garanti yükümlülüğüne ilişkin zamanaşımı süresi açısından kanunda özel bir düzenleme bulunmamaktadır.

6098 sayılı TBK m. 183 – 194 hükümlerinde, alacağı devredenin garanti yükümlülüğünden doğan taleplere ilişkin zamanaşımı süresi hakkında bir zamanaşımı süresi öngörülmediğinden bu talepler, TBK m. 146’da kabul edilmiş ve genel zamanaşımı süresi olan on yıllık zamanaşımı süresine tabi sayılacaktır⁴¹⁹.

IV- İfa Uğruna Devirdeki Özel Durum

A- Genel Olarak

Garanti yükümlülüğüne ilişkin hükümler arasında olan TBK m. 192’de, ifa uğruna edimlere ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bu hüküm uyarınca alacaklı, alacağını borcu ifaya yönelik olarak devretmekle birlikte borca mahsup edilecek miktarı belirlememişse devralan, ancak borçludan aldığı veya gereken özeni gösterseydi alabilecek olduğu miktarı, kendi alacağına mahsup etmek zorundadır.

TBK m. 192 hükmü, 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun “Tediye makamına yapılan temlik” başlıklı 170. maddesine karşılık gelmektedir. Her iki hüküm içerik bakımından aynı anlama sahip olmakla birlikte 6098 sayılı TBK ile madde dilinde sadeleştirmeye gidildiği görülmektedir.

B- İfa Yerine Edim – İfa Uğruna Edim Ayrımı

Bir alacağın, ifa yerine yahut ifa uğruna devredilebilmesi mümkündür. İfa yerine edim, borçlunun alacaklıya borç konusu edim yerine başka bir edim ifa ederek borcundan kurtulmasıdır. İfa edilen edimin borçlanılmış asıl edime eşdeğer nitelik taşıması gerekli

⁴¹⁹ ENGİN, s. 154; GÜMÜŞ, Genel Hükümler, s. 1132.

değildir⁴²⁰. İfa uğruna edim ise, de borçlu ile alacaklının anlaşması ile borçlu borcunu asıl edimi hedefleyen başka bir şey ile ifa etmesi ve borç konusu yerine verilen şeyin alacaklı tarafından paraya çevrilip tahsil edilmesi durumunda borcun sona ermesidir⁴²¹.

İfa yerine geçmek üzere yapılan devirlerde, kural olarak devir işlemi gerçekleştiği anda alacağı devreden borcu sona ermektedir. İfaya uğruna devirlerde ise, asıl borcun yerine geçen devirden farklı olarak alacağı devreden asıl borcu devir anında değil, devralanın kendisine devredilen alacağı tahsil ettiği anda son bulmaktadır⁴²². Bir diğer ifade ile; ifa yerine geçmek üzere yapılan devirlerde, borçlu ödemeyi yaptığı zaman borcundan kurtulmakta; ifa uğruna devirlerde ise risk asıl borçlu üzerine kalmaktadır⁴²³.

Tarafların iradesinde tereddüt edildiği hallerde alacağın ifa uğruna devredildiği kabul edilmektedir⁴²⁴.

C- Alacağın İfa Uğruna Devrindeki Özel Durum

Alacaklının alacağını bir borcunu ifa uğruna devretmesi mümkündür. İfa uğruna devir TBK m. 192 hükmünde düzenlenmiştir. Bu madde 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 170. maddesine karşılık gelmektedir. TBK m. 192 hükmüne göre alacaklı, alacağını borca mahsup edilecek miktarı belirlemeden devretmiş ise; devralan yalnızca borçludan aldığı ya da gerekli özeni göstermiş olsaydı alabilecek olduğu miktarı kendi alacağına mahsup etmek durumundadır⁴²⁵.

⁴²⁰ **AYAN**, s. 441; **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 615; **EREN**, s. 1042; **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 248; **KILIÇOĞLU**, Genel Hükümler, s. 750; **AYDINCIK**, s. 152; **ANTALYA**, Cilt V/1,3, s. 122; **DAYINLARLI**, s. 143; **ÖZDEMİR**, s. 252.

⁴²¹ **ENGİN**, s. 155; **KAPANCI**, s. 133; **ANTALYA**, Cilt V/1,3, s. 129; **EREN**, s. 1044; **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 248; **KILIÇOĞLU**, Genel Hükümler, s. 751; Bkz. Yargıtay HGK E. 1994/19-428 K. 1994/866 T. 21.12.1994 (www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi 19.08.2023).

⁴²² **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 616; **KAPANCI**, s. 133; **ANTALYA**, Cilt V/1,3, s. 128.

⁴²³ **ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL**, s. 87; **AYDINCIK**, s. 153; **ANTALYA**, Cilt V/1,3, s. 127.

⁴²⁴ **YILDIRIM**, s. 363; **ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL**, s. 86; **DAYINLARLI**, s. 145; **OZANEMRE YAYLA**, s. 280.

⁴²⁵ **GÜNAY**, s. 725; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1402; **HATEMİ/GÖKYAYLA**, s. 422; **KILIÇOĞLU**, s. 1032; **KAPANCI**, s. 133; **EREN/DÖNMEZ**, s. 2941

Bu hükmün sonucu; devredilen alacak mevcut olmadığından yahut borçlunun ödeme gücü bulunmadığından dolayı alacak tahsil edilemezse, alacağı devredenin borcuna hiçbir şey mahsup edilmeyecek ve borç devam edecektir. Bu durum alacağı devredenin garanti yükümlülüğünün yerine geçmektedir⁴²⁶.

Emredici nitelikte olan TBK m. 192 hükmü yalnızca ifa uğruna devir için uygulama alanı bulmakla birlikte ifa yerine edim için uygulama alanı bulmayacaktır⁴²⁷. İfa uğruna devre konu alacağı devralanın bu alacağı kısmen tahsil etmesi halinde, tahsil edilen miktarı devredenin kendisine olan borcuna mahsup edecektir⁴²⁸.

⁴²⁶ **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 615; “Dairemiz bozma ilamında açıklandığı üzere 03.03.2008 tarihli “Alacağın Temlik Protokolü” üçüncü şahsın fiilini taahhüt ve ivazlı temlik olarak nitelendirilemeyecektir. Protokol gereği temlik eden davalıların maliki oldukları taşınmazın kiracısı olan ... ile yaptıkları kira sözleşmesi uyarınca elde edecekleri kira bedelini temlik ettikleri, temlik ettikleri kira sözleşmesinden kaynaklanan iş bu kira alacaklarını vadelerini ve miktarlarını açıkça belirtmek suretiyle somutlaştırdıkları, ...'nin kira sözleşmesini kira sözleşmesinde kendisine tanınan yetkiye istinaden tek taraflı olarak feshettiği, temlik protokolünde davalıların kiracının ödeme kabiliyeti konusunda bir taahhütte bulunmadıkları anlaşılmaktadır. Davalı şahıslar dava dışı ...'nin temlik alan davacıya olan borcu için kefil veya garantör sıfatıyla herhangi bir şahsi teminat vermemiştir. Dosya içerisinde yer alan hukuki mütalaalar da değerlendirildiğinde taraflar arasında akdedilmiş olan alacağın temlik sözleşmesi uyarınca yapılan temlikler ivaz amacıyla değil, ...'nin borcunun teminat altına alınması amacıyla yapıldığından ve hukuken bir ivaz bulunmadığından dava konusu alacağın temlik sözleşmesi ivazsızdır. İvazsız temliklerde de temlik eden borçlunun ödeme gücünden sorumlu değildir. (Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt II, 1999, s.1226) Ayrıca, temlikin ifa yerine olduğu temlikten açıkça anlaşılmadıkça da temlik ifa yerine kabul edilemeyeceğinden 818 Sayılı Borçlar Kanununun 170. maddesi anlamında temlikin ödeme yerine geçen temlik olarak kabul edilmesi de sözkonusu değildir. Bu suretle; dava dışı ...'nin kira sözleşmesini feshetmesiyle davalıların alacağın temlikine ilişkin protokolde yer alan edimlerinin sonradan imkansızlaştığı, bu konuda alacağı temlik eden davalıların kusurunun bulunmadığı böylece davalıların dava konusu edilen alaktan sorumlu tutulamayacağı nazara alınarak davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamış bozmayı gerektirmiştir.” (Yargıtay 11. HD, E. 2015/7083 K. 2016/3331 T. 24.03.2016, www.sinerjimevzuat.com.tr, Erişim Tarihi: 15.07.2023).

⁴²⁷ **GÜMÜŞ**, Genel Hükümler, s. 1133.

⁴²⁸ **OĞUZMAN/ÖZ**, Genel Hükümler Cilt II, s. 615; **KAPANCI**, s. 133; **ANTALYA**, Cilt V/1,3, s. 129; Örneğin; A, B'den 100 TL alacaktır ve bu alacağını 50 TL borçlu bulunduğu C'ye miktar belirlemeksizin devretmiştir. C, B'den fiilen 60 TL tahsil etmişse, bunun 60 TL'lik kısmını A'dan olan alacağına mahsup edecek; fazladan aldığı 10 TL'yi A'ya iade edecektir. C, B'den tahsilat yapmamış ise A'dan sadece 50 TL tutarında alacağı olduğunu özenle araştırıp sadece 50 birim miktarı tahsil edip A'dan olan alacağına mahsup edecek ve bu özeni göstermeden fazladan yaptığı tahsilat sebebi ile A'ya karşı sorumlu olacaktır; bkz. **KILIÇOĞLU**, s. 1032 – 1033.

İfaya yönelik devirlerde işin niteliği gereği, devreden kişi hem alacağın varlığını hem de borçlunun ödeme gücünün varlığını garanti etmiş sayılmaktadır⁴²⁹. TBK m. 191 hükmü ile birlikte getirilen borçlunun ödeme güçsüzlüğünden sorumluluk hali nedeni ile “ifa amacı ile devir” ve “ifa yerine geçmek üzere devir” arasında, borçlunun ödeme güçsüzlüğünden sorumluluk bakımından bir fark kalmamıştır⁴³⁰.

⁴²⁹ OĞUZMAN/ÖZ, Genel Hükümler Cilt II, s. 616.

⁴³⁰ ŞAFAK/DİREN/BAKLACI ÇAKIROĞLU/ÖZTÜRK ALMAÇ/ÜNAL, s. 87.

SONUÇ

Alacağın devri; mevcut bir borç ilişkisinde, alacaklının alacağını borçlunun rızasına gerek olmadan bir sözleşme ile bir başkasına devretmesi işlemidir. İşbu devir işleminde borçlunun rızası aranmamakla birlikte, alacağın varlığı ve miktarında herhangi bir değişikliğe sebep olmamaktadır. Alacağın devri 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 183-194. maddelerinde düzenlenmiş olup sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklının, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilmesi hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda mevcut bir borç ilişkisinden kaynaklanan alacağını üçüncü bir kişiye devreden alacaklıya “devreden” (temlik eden), devredilen bu alacağı devralan kişiye “devralan” (temlik alan), söz konusu borç ilişkisinin borçlusuna ise “devredilen alacağın borçlusu” (borçlu) denilmektedir.

Alacağın devri, taraflarca akdedilmiş olan sözleşmeye bağlı olarak ortaya çıkabileceği gibi aynı zamanda bir özel kanun hükmüne yahut mahkeme kararına bağlı olarak da ortaya çıkabilmektedir. Bu kapsamda; alacağın devri TBK m. 183'te düzenlendiği üzere iradi, TBK m. 185'te düzenlendiği üzere ise kanuni veya yargısal devir olmak üzere üç şekilde ortaya çıkmaktadır.

Alacağın devri, niteliği itibari ile alacağı devreden ile devralan arasında akdedilen sözleşmeye dayalı bir hukuki işlemdir. Borçlunun bu devir sözleşmesine onay vermesi veya sözleşmeye katılması gerekmez. Devir işlemi, alacağı devreden ile devralanın karşılıklı irade beyanları çerçevesinde gerçekleşmektedir. Devir neticesinde ise alacağı devredeninin aktifi azalmakta, alacağı devralanın ise aktifi artmaktadır. Bu nedenle alacağın devredilmesi işlemi, hem hukuki bir sonuç doğurduğundan hem de irade beyanları neticesinde gerçekleştiğinden bu işlemin hukuki bir işlem olduğu kabul edilmektedir.

Alacağın devredenden devralana geçmesini sağlayan alacağın devri sözleşmesi, devreden bakımından bir tasarruf işlemi, devralan açısından ise bir kazandırıcı işlem niteliğindedir. Nitekim alacağın devri ile birlikte devre konu alacak hakkı, alacaklının malvarlığından çıkarak devralanın malvarlığına geçmektedir.

Devreden ile devralan arasında yapılan ve iki taraflı bir hukuki işlem olan alacağın devri, aynı zamanda bir sözleşme niteliğini haizdir. Devir sözleşmesinin alacak hakkını konu

edinmesinden ötürü niteliği itibariyle borçlar hukuku sözleşmesi olarak kabul edildiğinden, borçlar hukukunda düzenlenmiş sözleşmeye dayalı bir işlemdir.

Devir sözleşmesinin geçerlilik unsurları; taraflarca akdedilen geçerli bir devir sözleşmesinin bulunması, devredilen alacak hakkının mevcut veya belirlenebilir olması, devreden tasarruf yetkisinin bulunması ve devre engel bir durumun mevcut olmamasıdır. Alacağın devrinde garanti, alacağı devreden tarafından devralan kişiye karşı devre konu alacağın hukuki varlığını ve borçlunun ödeme gücünün mevcut olduğunu gösteren bir sorumluluktur. Mevcut olmayan bir alacağı devreden kişi, devir ile birlikte borcundan kurtulamayacaktır. Alacağın devrinde, kusursuz sorumluluk kuralına göre garanti ilkesi alacağı devralanın lehine olmakla birlikte, TBK m. 191 hükmü emredici nitelik taşımadığından taraflar devir sözleşmesini garanti yükümlülüğünü ortadan kaldırarak düzenleyebilirler.

Alacağın devri ifa sebebi, tahsil sebebi, teminat sebebi ya da bağışlama sebebi gibi çeşitli amaçlarla yapılabilmektedir. Alacağın devrinin sebebe bağlı olup olmadığı konusunda da bir hüküm mevcut değildir. Alacağın devrinin sebebe bağlı bir işlem olarak kabul edilmesi halinde; temel ilişkideki borçlandırıcı işlemin sakatlığı tasarruf işlemini de sakatlayacak ve devre konu alacak hakkı devredenden devralana geçmemiş olacaktır. Alacağın devrinin soyut bir işlem olduğu kabul edildiğinde, devrin sebebe bağlı olmama yani soyut niteliğinden, aksi halde devrin sebebe bağlı olma niteliğinden bahsedilecektir. Öğretideki baskın görüş, alacağın devrinin soyut bir işlem olduğu yönündedir.

Alacağın devri ile birlikte, devreden devralana karşı garanti yükümlülüğü doğmaktadır. Devreden bu yükümlülüğü devrin ivazlı yahut ivazsız yapılmasına göre farklılık göstermektedir. Devrin ivazlı olması durumunda devreden, devralana karşı alacağın mevcut olduğunu ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti yükümlülüğü altına girmektedir. Devrin ivazsız olması durumunda ise devreden böyle bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Ancak taraflar, aralarında akdedecekleri sözleşme ile devreden bu yönde bir taahhütte bulunacağını kararlaştırabilirler.

6098 sayılı TBK ile 818 sayılı Borçlar Kanunu'ndan farklı olarak borçlunun ödeme gücünden yükümlü olması kanuni bir yükümlülük haline getirilmişse de, bu sorumluluğun zamanına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu noktada, yükümlülüğün tabi olacağı zamanın tespiti açısından devre konu alacağın devir anında muaccel olup olmamasına göre ikili bir

ayırma gidilmektedir. Doktrinde kabul gören görüşe göre; alacağın devir anında muaccel olması durumunda devir anı, alacak müeccel ise muaccel olduğu tarih dikkate alınacaktır. Bu noktada önemli olan husus, borçlunun ödemeyi yapma yükümlülüğünün doğduğu anda ödeme gücünün var olmasıdır. Ödeme anında ödeme gücü olmayan birinin daha önceki bir tarihte ödeme gücünün mevcut olması artık bir önem arz etmeyecektir.

Alacağı devredenin garanti yükümlülüğünün kapsamı ise TBK m. 193 hükmünde düzenlenmiş olup devralan devreden kişiden; ifa ettiği karşı edimin faizi ile birlikte verilmesini, devrin sebep olduğu giderleri, borçluya karşı devraldığı alacağı elde etmek için yaptığı ve sonuçsuz girişimlerinin yol açtığı giderleri ve devreden kusursuzluğunu ispat etmedikçe uğradığı diğer zararları talep edebilmektedir.

Devredenin, alacağını yeni alacaklıya devretmesinden sonra bu alacağın ortadan kalkmasına yahut azalmasına sebep olması halinde devreden, devir işleminin temelini oluşturan sözleşmenin hükmünün yerine gelmesine engel olmuş sayılacaktır ve TBK m. 112 uyarınca sorumlu tutulacaktır. Alacağın devrine ilişkin hükümler emredici olmadığından taraflar sözleşme ile aksini kararlaştırabilirler.

KAYNAKÇA

- ANTALYA, O. Gökhan** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1, 1, Genişletilmiş 2. Baskı, 2019.
- ANTALYA, O. Gökhan** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1, 2, Genişletilmiş 2. Baskı, 2019.
- ANTALYA, O. Gökhan** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1, 3, Genişletilmiş 2. Baskı, 2019.
- ANTALYA, O. Gökhan/TOPUZ, Murat** : Medeni Hukuk, Marmara Hukuk Yorumu, Cilt I, Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara 2021.
- ARAL, Fahrettin/ AYRANCI, Hasan** : Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 15. Baskı, Ankara 2022.
- ARDA BAĞCE, Duygu Hidayet** : Alacağın Devri ve Diğer Hukuki Kurumlarla Karşılaştırılması, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2015.
- ARIKAN, Mustafa** : Türk Özel Hukukunda Alacağın Temliki, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.13, S.1, Y.2010, ss.129-156.

- ARSEVEN YILDIZAN, Filiz** : Faktoring Sözleşmesi ve Sözleşmenin Borçluya Olan Etkileri, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Isparta 1029, s. 65.
- AKINCI, Şahin** : Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, Genişletilmiş 13. Baskı, Ekim 2022.
- AKINTÜRK, Turgut/ATEŞ, Derya** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri, 30. Baskı, İstanbul 2022.
- AKKURT, Sinan Sami/ - ERDOĞAN, Kemal/TOKAT, Hüseyin** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler - Özel Hükümler (Özel Borç İlişkileri), Güncellenmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, 2022.
- AKSOY, Hüseyin Can** : Alacağı Temlik Edenin Kanundan Doğan Garanti Sorumluluğunun Ekonomi Hukuku Prensipleri Işığında Değerlendirilmesi, Ankara Barosu Dergisi, S.1, Y.2012, s.143-160.
- AYAN, Mehmet** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 12. Baskı, Ankara 2022.
- AYBAY, Aydın** : Borçlar Hukuku Dersleri Genel Bölüm, 15. Bası, İstanbul 2020.
- AYDINCIK, Şirin,** : Bir İnançlı İşlem Türü Olarak Alacağın Teminat Amacıyla Temlik, İÜHFD, C.64, Y. 2006, S.1, s.131-194.

- AYDOS, Oğuz Sadık** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara 2022.
- BAHTİYAR, Mehmet** : Kıymetli Evrak Hukuku, Güncellenmiş 18. Bası, İstanbul 2020.
- BAKLACI ÇAKIROĞLU, Evren** : Roma Hukuku'nda Ve Türk Borçlar Hukuku'nda Alacağın Temliki, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010.
- BAYTUN, Ecem Evin/HAYAL, Sinem/ KAYA, Malik Efehan** : Türk Borçlar Kanunu Uyarınca Alacak Devrinde Alacağın Devredeninin Garanti Sorumluluğu, GSI, Y. 2016, s.71-88.
- BİLGİLİ, Fatih/DEMİRKAPI, Ertan** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 17. Basım, Bursa, Eylül 2022.
- ÇETİNER, Bilgehan/ FURRER, Andreas/MULLER-CHEN, Markus** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Güncellenmiş Gözden Geçirilmiş 2. Bası, 2022.
- DALCI, Nurcihan** : Alacağın Toptan Temliki, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2009.
- DAYINLARLI, Kemal** : Türk Borçlar Kanununa Göre Alacağın Devri, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara 2019.
- DAYINLARLI, Kemal** : Türk Borçlar Kanununa Göre Alacağın

Temliki, Ankara 1993.

- DEMİR, Bahadır** : Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı, Kasım 2022.
- DEMİRBAŞ, Feride** : Alacağı Devredenin Borçlunun Ödeme Gücünden Sorumluluğu, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 2021, s. 997-1034.
- DİREN, Duygu** : Alacağın Temlikinin Hüküm ve Sonuçları, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2011.
- DOĞAN, Murat/ŞAHAN, Gökhan/ATAMULU, İsmail** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, 2021.
- DURAL, Mustafa/SARI, Suat** : Türk Özel Hukuku, Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri, Cilt I, İstanbul 2021.
- ERDOĞAN, İhsan** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara 2019.
- ENGİN, Baki İlkay** : Alacağı Temlik Edenin Garanti Sorumluluğu, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1999.

- ER, Ayşenur Kaya** : Alacağın Devrinin Sözleşme ile Sınırlandırılması ve Yasaklanması, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2022.
- ERBAYRAKTAR, Burcu** : Alacağın Devrinin Sözleşme İle Engellenmesi (Pactum De Non Cedendo), İstanbul, Ocak 2021.
- ERCOŞKUN ŞENOL, Kübra** : Türk Borçlar Kanunu'na Göre Alacağı Devredenin Garanti Sorumluluğu, Ankara 2021.
- EREN, Fikret** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 27. Baskı, Ankara 2022. (Genel Hükümler)
- EREN, Fikret** : Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 10. Baskı, Ankara 2022. (Özel Hükümler)
- EREN, Fikret/DÖNMEZ, Ünsal** : Eren Borçlar Hukuku Şerhi, Cilt III, Ankara 2022.
- ERMAN, Hasan** : Medeni Hukuk Dersleri, Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku, İstanbul 2021.
- FRANKO, Nisim** : Alacağın Temliki, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 49, S. 1-2, Y. 1994, s. 177-197.
- GÖNEN, Yılmaz** : İnşaat Sözleşmelerinde Alacağın Devri,

Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2006.

- GÖNEN, Doruk** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2021.
- GÜMÜŞ, Mustafa Alper** : Borçlar Hukuku Özel Hükümler Kısa Ders Kitabı, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 6. Baskı, İstanbul 2022.
- GÜMÜŞ, Mustafa Alper** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2021.
- GÜMÜŞSOY, Güler** : Alacağın Devrinde Devredenin Garanti Yükümlülüğü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013.
- GÜNAY, Cevdet İlhan** : Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara 2015.
- GÜRAY, Türker** : İvazlı Alacağın Devrinde Borca Aykırılık ve Buna Bağlı Sonuçlar, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul T.C. Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mayıs 2022.
- HAMAMCIOĞLU, Gülşah Vardar** : Medeni Hukuk'ta Tasarruf İşlemi Kavramı, İstanbul 2014.
- HATEMİ, Hüseyin** : Medeni Hukuk'a Giriş, Gözden Geçirilmiş 8. Bası, İstanbul 2017.

- HATEMİ, Hüseyin/GÖKYAYLA, Kadir Emre** : Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 5. Bası, İstanbul 2021.
- KAHRAMAN, Zafer** : Karşılaştırmalı Hukukta Borcun Dış Üstlenilmesi (Borcun Nakli), İstanbul 2013.
- KAHRAMAN, Zafer** : Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmelerinde Arsa Sahibinin Sözleşmeden Dönmesi Halinde Yükleniciden Arsa Payı Satın Almış Üçüncü Kişilerin Hukuki Durumu, Prof. Dr. Hasan Erman'a Armağan, İstanbul, 2015, s. 425- 458.
- KAHRAMAN, Zafer** : Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmelerinde Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay Kararlarıyla Yaratılan “Avans Tapu” Kavramının Değerlendirilmesi, YÜHFD, C. XVIII, 2021/2, s. 781-797.
- KAPANCI, Kadir Berk** : Alacağın Devri, Şerh, Eylül 2022.
- KAPLAN, İbrahim** : Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, Nisan 2021.
- KAZMACI, Özge Uzun** : Factoring Sözleşmesi, Yayınlanmış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011.
- KENDİGELEN, Abuzer/KIRCA, İsmail** : Kıymetli Evrak Hukuku, Genel Esaslar, Kambiyo Senetleri, İstanbul 2019.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M.** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler Gözden Geçirilmiş 26. Bası, Ankara 2022. (Genel Hükümler)

- KILIÇOĞLU, Ahmet M.** : Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 4. Bası, Ankara 2022. (Özel Hükümler)
- KILIÇOĞLU YILMAZ, Kumru** : Tam Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Cevdet Yavuz'a Armağan Özel Sayısı), Cilt: 22, Sayı:3, ss. 1759 – 1771, 2016.
- KÜÇÜKÇOPUR, İsmail** : İpotekli Taşınmazın Devri, İpotekli Alacağın Temliki, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Turgut Özal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2014.
- NOMER, Haluk Nami** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 18. Bası, Ağustos 2021.
- NOMER, Haluk Nami/ENGİN, Baki İlkay** : Türk Borçlar Kanunu Şerhi Özel Borç İlişkileri, Cilt I: Satış Sözleşmesi, 1. Fasikül, Gözden Geçirilmiş 6. Bası, Ankara 2022.
- OĞUZMAN, M. Kemal/BARLAS, Nami** : Medeni Hukuk, 18. Bası, İstanbul 2022.
- OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, M. Turgut** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, Güncellenip Genişletilmiş 20. Bası, İstanbul 2022. (Genel Hükümler Cilt I)
- OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, M. Turgut** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt II,

Gözden Geçirilmiş 16. Bası, İstanbul
2021. (Genel Hükümler Cilt II)

- OĞUZMAN, M. Kemal/SELİÇİ,** : Eşya Hukuku, Güncellenmiş ve
Özer/ÖZDEMİR, Saibe Oktay Eklèmeler Yapılmış 23. Bası, İstanbul
2021.
- OZANEMRE YAYLA, H. Tolunay** : Themis - Borçlar Hukuku Genel
Hükümler, 3. Baskı, 2022.
- OZANEMRE YAYLA, H. Tolunay** : Alacağın Devri İşleminin Geçerliliği ve
Sebeple Olan İlişkisi, Ankara 2019.
- OZANEMRE YAYLA, H. Tolunay** : Borcun Naklinin Borca İlişkin Benzer
Etkili Diğer Hukuki Kurumlar Karşısında
Teorik Sınırları, Marmara Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları
Dergisi (Cevdet Yavuz'a Armağan Özel
Sayısı) , Cilt:22, Sayı:3, 2016, s. 2927 –
2948,
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/373467>).
- ÖZBİLEN, Arif Barış** : Sözleşmelerin Şekli ve Şekil Yönünden
Hükümsüzlüğü, Aralık 2016.
- ÖZDAMAR, Mehmet/GÖKTÜRK,** : Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 2020.
Kürşat/CAN, Mehmet Çelebi/KAŞAK,
Esra
- ÖZDEMİR, Saibe Oktay** : Teminat Amaçlı Alacak Devri ve Toptan
Temlik Sözleşmeleri, İYHFM C. KVİI,
S. 1-2, 265 – 299, 1999.

- ÖZSOY, Rana** : Faktoring Sözleşmesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2022.
- POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal** : Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 6728 Sayılı Kanunla Değişik Çek Kanununun Yorumu İle, Gözden Geçirilmiş ve Yeniden Yazılmış 22. Bası, İstanbul 2018.
- REİSOĞLU, Safa** : Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmesine İlişkin Bir Kısım Sorunlar, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt: 24, Sayı:2, Aralık 2007, Sayfa: 5-17, s. 5.
- SARUHAN, Duygu** : Adi Alacakların Teminat Amacıyla Temlik, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011.
- SEVİNÇ, Ahmet** : Alacağı Devredenın Garanti Borcu, Ankara 2023.
- ŞAFAK, Ali** : Teminat Amaçlı Alacağın Temlik, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010.
- ŞAFAK, Ali/DİREN, Duygu/BAKLACI ÇAKIROĞLU, Evren/ÖZTÜRK ALMAÇ, Tuğçe** : Alacağın Temlik (Devri) Özel Görünüş Biçimleri, Ankara 2021.
- TEKİNAY, Selahattin Sulhi/AKMAN, Sermet/BURCUOĞLU, Haluk/ALTOP,** : Tekinay Borçlar Hukuku, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş,

- Atila** : Yedinci Baskı, İstanbul 1993.
- TERCIER, Pierre/PICHONNAZ, Pascal/DEVELİOĞLU, Murat** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Mart 2016.
- TURAN, Ramazan** : Teminat Altına Alınmış Alacakların Devri, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Y. 12, S.45, Ocak 2021.
- ULUŞAN, İnanç** : Teminat Altına Alınmış Alacakların Devri, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2019.
- UZUN, Mükremin** : Kamu İdarelerinin Borçlu Taraf Olarak Yer Aldığı Sözleşmelerde Alacağın Temliki, Sayıştay Dergisi, Sayı 80, s. 3-31.
- ÜNLÜTEPE, Mustafa** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, Mart 2021.
- ÜÇER, Mehmet** : Roma Hukuku'nda ve Karşılaştırmalı Hukukta Alacağın Temliki, AÜHFD, C.54, S. 3, Y. 2005, s. 397- 443.
- YENER, Mehmet Deniz** : Alacağı Devrenin Garanti Sorumluluğu ve 6098 Türk Borçlar Kanunu ile Yapılan Değişiklikler, Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, S. 5, Y. 2011, s. 67-76.

- YÜKSEL ORHUN, Mercan** : Teminat Amacıyla Alacağın Devri, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2017.
- YILDIRIM, Abdülkerim** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2022.
- YILMAZ, Süleyman/YILDIRIM Abdülkerim** : Medeni Hukuk-I, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara 2021.

